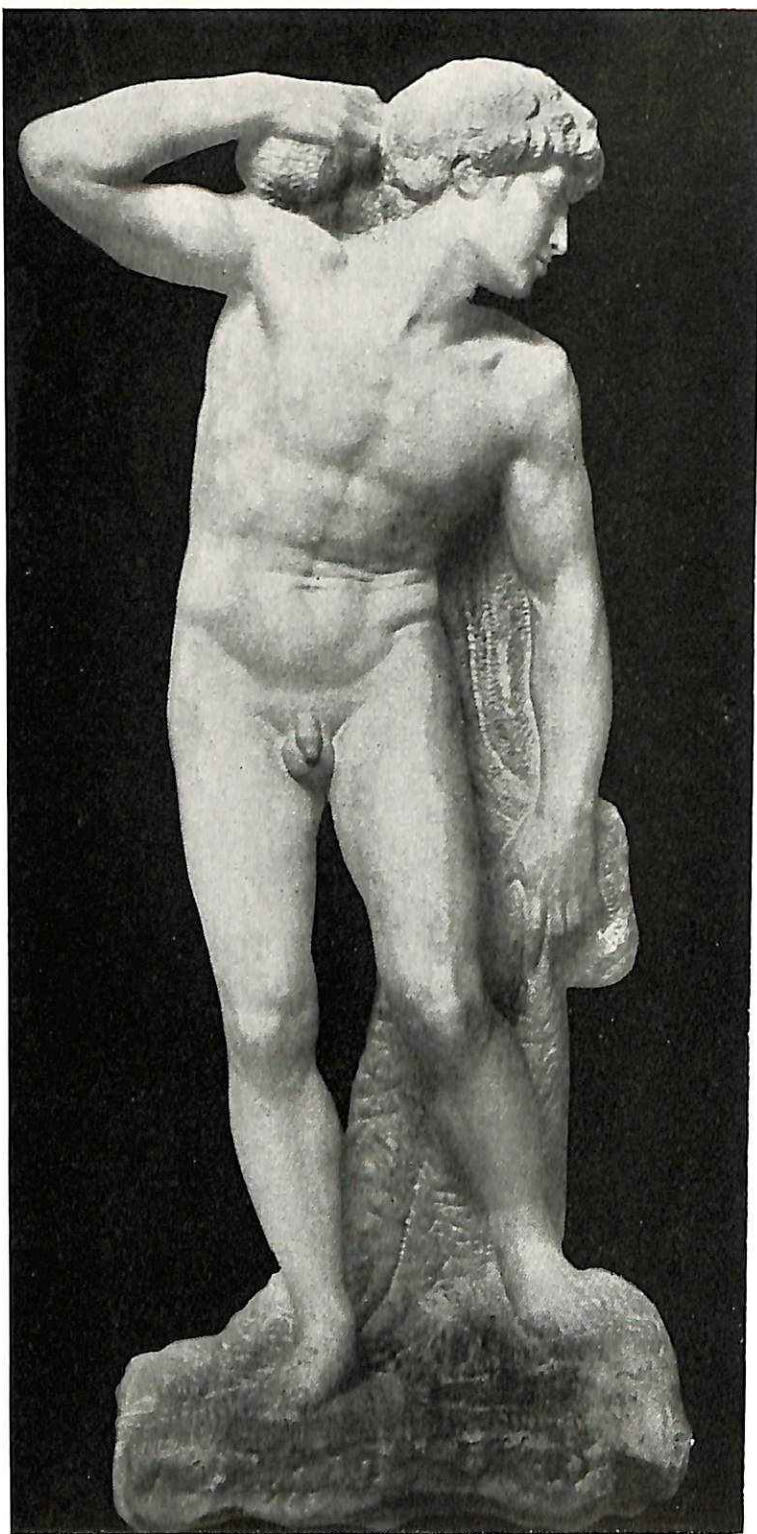
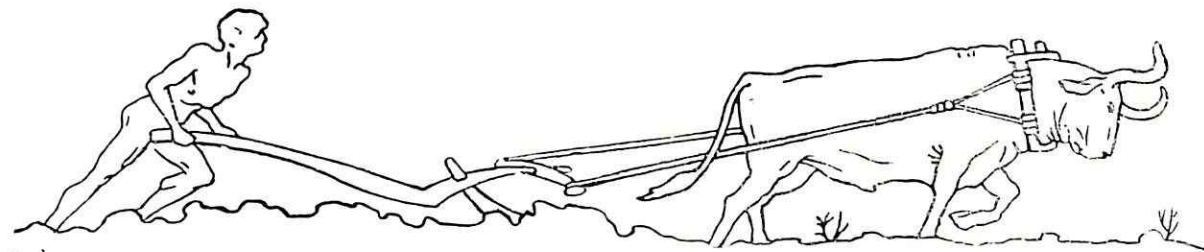

ΦΟΙΤΩΜΕΝΟΣ ΤΑ ΔΙΧΤΥΑ

ΥΠΟ Θ. ΓΚΕΩΡΓΚΗ — ΜΟΝΑΧΟΝ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΪΔ

ΕΤΟΣ ΙΒ' 31 Ο-
ΚΤΩΒΡΙΟΥ 1911

«ΝΗΠΙΑΚΟΣ ΚΗΠΟΣ»,

Τὸ Σχολεῖον. Ἡ μεγάλη αὐτὴ σκαφίδα τῆς πειρᾶς σπουδαίας ζύμης, ποὺ πρόκειται νὰ δημιουργήσῃ κάθε ἄλλην σύμφωνα μὲ ὅ,τι ἔχει μέσα τῆς πνευματικόν, ψυχικόν καὶ δυναμικόν αὐτὴ ἡ ἴδια. Ἦλθε καιρὸς νὰ συζητηθῇ ἐδῶ, νὰ ἀναλυθῇ ἡ ἀξία του, νὰ παρατηρηθῇ ἡ ἐνέργειά του, τί εἶχε σὰν ἀφετηρίαν καὶ τί σὰν ἀποτέλεσμα ὡς τώρα.

Πρώτην ἀπὸ τὶς ἱερὲς αὐτὲς Πύλες — ἃς εἰπῶ ἔτσι τὰ σχολεῖα μὲ τὴν λέξιν τοῦ μέλλοντος — ἐκτύπησα τὴν πύλην τοῦ «Νηπιακοῦ Κήπου». Μοῦ ἀνοίχθηκε πρόθυμα κι' ἀληθινά, εἶδα νὰ διδάσκεται ἐκεῖ μέσα ἡ φυσικώτερα καὶ πειρᾶς ἀληθινὴ ζωὴ. Εἶδα νόμους ξεχασμένους ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων νὰ ξαναγεννιῶνται καὶ νὰ ξαναεφαρμόζονται τέλεια στὸ σχολεῖον τῆς κ. Αἰκατερίνης Λασκαρίδης — νόμους γιὰ τὴν υἰεία, γιὰ τὴν πνευματικότητα, γιὰ τὴν εὐρωστίαν τοῦ σώματος, συμπληρωμένους ἀπὸ κάθε σημερινὴ τελειότερα γνώσι. Κι' εὐαγγελικὲς νοσησὶες νὰ ῥίπτονται ἀπὸ ἡρεμὲς καὶ γαληνεμένους ψυχὰς — γεννήματα ἑνὸς μεγάλου πολιτισμοῦ ποὺ βασιλεύει ἐκεῖ μέσα — στὰ φυτώρια τῶν μικρῶν ἀνθρώπων. Κυριαρχεῖ σύστημα Φρόβελ ἀπ' ἀκρῇ σ' ἀκρῇ. Γιὰ νὰ ἐννοηθῇ τί θὰ εἰπῇ αὐτό, συμπληρώνω: Ἰδέες γενικὲς τοῦ Ρουσσοῦ γιὰ τὴν καθολικὴν διάπλασι τοῦ παιδιοῦ, ὁδηγούμενες, ἐμπνευσμένες ἀπὸ τὸ ὁριζόμενον αὐτοῦ τοῦ ἴδιου

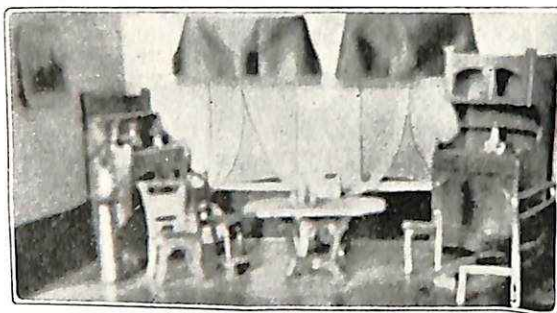
παιδιοῦ, ποὺ ἠμπόρεσε ἐπιδέξαι νὰ τὸ μελετήσῃ. Ὑστερα μιὰ σύνδεσις, μιὰ ταξινόμησις καλὴ καὶ ψυχολογημένη τῶν ἀφηρημένων θεωριῶν τοῦ Ρουσσοῦ κι' ἀκόμα μιὰ ἀνάπτυξις καὶ μιὰ ἐφαρμογὴ — ὅχι ὅμως τέλεια ἱκανοποιητικὴ — αὐτῶν τῶν θεωριῶν ἀπὸ τὸν Πεσταλότσι. Ὁ ἥλιος τοῦ νοῦ του ἦταν δυνατώτερος καὶ πειρᾶς κατάλληλος γιὰ παιδαγωγικὰ ἐδάφη. Ἡ κυρία Λασκαρίδης στὸ σχετικὸν βιβλίον της, λέγει πῶς σήμερον τὸν θεωροῦν πατέρα τῆς Πραγματογνωσίας. Ἀς τοῦ μείνῃ ὁ τίτλος, — σὰν δίκαιον ἀντάλλαγμα τοῦ καλοσυνθέτου σχεδίου ποὺ ἀφῆκε γιὰ τοὺς νεωτέρους ἐργάτας τῆς ἀνθρωπιστικῆς αὐτῆς ἐπιστήμης.

Καὶ τελευταῖα, τοῦ Φρόβελ — ποὺ ἦταν ὁπαδὸς τοῦ Ρουσσοῦ καὶ τοῦ Πεσταλότσι — τελειωτικὸς καταρτισμὸς τῶν θεωριῶν σὲ συστηματικὴν δόξιν με βαθμιαίαν ταξινόμησιν κι' ἐφαρμογὴν ὅλων τῶν κανόνων του. Ἐτσι σ' αὐτὸν ἀπομένει τὸ συμπλήρωμα, ἡ φωτεινὴ τελεία τοῦ μεγάλου ἔργου. Κ' ἂν θελήσῃ τώρα κανεὶς νὰ ἰδῇ μακρύτερα εἴτε ψηλότερα, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ στηριχθῇ σ' ἕνα ἀπὸ τὰ σκαλοπατῖα τῆς θεωρίας αὐτῆς σκάλας. Τὸ πρῶτο σκαλοπατῖ κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τελευταῖον ἐπάνω ἀπὸ τὸ τέλος. Κάθε σκάκις πιθανή, καὶ κάθε ὑπόθεσις, σχετικὴ μὲ τὸ σύστημα, ὑπάρχει μετὰ τῶν δύο αὐτῶν ἀκρῶν. Συμπλήρωμα εἰς τὸ σχέδιον δὲν

Αἰκατερίνη Λασκαρίδης

ἡμπορεῖ πειὰ νὰ γίνη, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν ἐφαρμογὴν του, ποὺ αὐτὴ ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ τὶς λεπτομέρειες νὰ εἰπῇ κανεὶς τοῦ κάθε παιδαγωγικοῦ πνεύματος. Ὁ Φρόβελ ἐφήρμοσε τέλεια, ἀπλούστατα, θαυμαστά. Καὶ παντοῦ σ' ὅλα τὰ παιδαγωγικὰ ἰδρύματα τῆς Εὐρώπης, σὲ ὅλους τοὺς «Νηπιακοὺς Κήπους» οἱ προτομὲς του τώρα λαμπρακοποῦν στὸ ὕψος πάντα κάποιου βά-

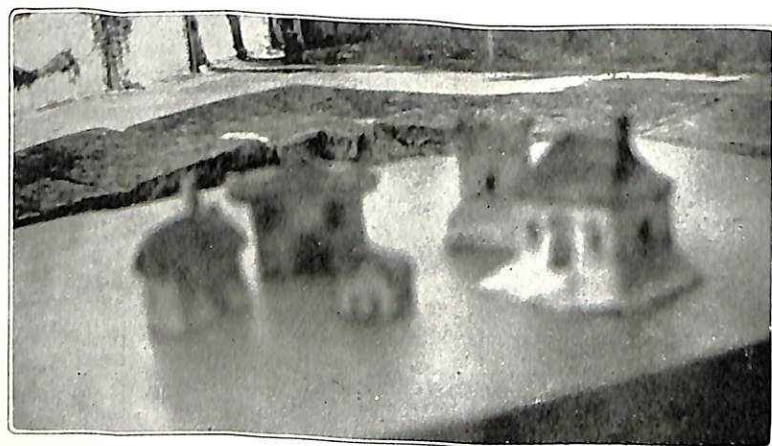
Ἔργα τῶν μαθητῶν τοῦ «Νηπιακοῦ Κήπου» — Τραπεζαρία

θρου. Μόνον στὴν Γερμανία, τὴν ἀποκλειστικὴν του πατρίδα, τὸ σύστημά του δὲν ἐφαρμόζεται τέλεια. Ἀθάνατον ἴσα μὲ σήμερα τέλος πάντων τὸ πικρὸν ρητὸν τοῦ εὐαγγελίου, «οὐδεὶς προφήτης ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ».

Ἐκεῖ ὑπάρχουν «Νηπιακοὶ Κήποι» ποὺ μόνον κατὰ τὸ ὄνομα μοιάζουν μὲ τοὺς ἀληθινούς καὶ ποὺ ἐργάζονται μὲ μέθοδον ἐντελῶς κοινοκρατικὴν καὶ δυσανάλογον πρὸς τὴν ἐλαχίστην πνευματικὴν κίνησιν τοῦ παιδιοῦ. Τάχα παρεξήγησις τοῦ μεγάλου παιδαγωγοῦ ἢ ἀδυναμία τοῦ πρακτικοῦ γερμανικοῦ νοῦ ν' ἀντιληφθῇ τὴν λεπτότητα καὶ τὴν γενικότητα τοῦ ἀνδρὸς ποὺ ἐμίλησε μὲ τὴν φύσιν;

Οἱ πειὸ γνήσιοι «Νηπιακοὶ Κήποι», σήμερα εὐρίσκονται στὴν Δρέσδη καὶ ἐπιβλέπονται ἀπὸ τὸν «Φροβελιανὸν Σύλλογον». Τὸν διευθύνει ἡ λογία κόμισσα R. v. Marenholtz-Bülów ἀπὸ τὶς ἱκανώτερες μαθήτριες τοῦ Φρόβελ, ποὺ μὲ ὅλα τὰ ἑβδομήντα χρόνια τῆς ἐργάζεται ἀκούραστη, σύμφωνα μὲ τὶς πνευματικὲς παρακαταθήκες τοῦ πεθαμένου διδασκάλου τῆς. Ὅμως, καθὼς φαίνεται, ὁ Φρόβελ, δὲν ὑπῆρξε μόνον ἓνας βαδὺς θεμελιωτὴς τῆς πραγματογνωσίας καὶ ἓνας μεγαλοφυὴς ἐφαρμοστής τοῦ συστήματος. Ἀλλὰ καὶ ἓνας ποιητὴς ἀκόμα, ποὺ ἀντι-

μετώπισε μὲ ἔκτασιν τὴν γυναῖκα-μητέρα καὶ ἐστιχοῦργησεν ἐπίτηδες τραγουδάκια γιὰ τὸ παιδί τῆς. Τραγουδάκια γλυκά, τρυφερά, καὶ ἓνας δημιουργὸς σὰν καὶ αὐτόν, μάντις τοῦ μυστικοῦ μηχανισμοῦ ὅλης τῆς γύρω ζωῆς, ἐμάζυνε τὰ φτερά του σ' ἓνα ξεκουραστικὸ κλείσιμο καὶ ἀφῆκε νὰ κυλήσῃ ὅλος ὁ ἑαυτός του ἀνάμεσα ἀπ' τοὺς ἀπλούς αὐτοὺς στίχους, σὰν μεθυσιμένος ἀπὸ τὴν ιδέαν του καὶ σὰν μαγευμένος ἀπὸ τὸ φῶς τῆς. Τὰ τραγούδια του τὰ λέγει: «Mutter und Koseleder». Ὁ νοῦς του ὀλημερὶς δὲν ἔκανε ἄλλο παρὰ νὰ κλώθῃ καὶ νέες ὥραιες σκέψεις γιὰ τὸ παιδί. Ἄν εἶνε πρᾶγμα ποὺ ἐθεοποιήθηκε ἀπὸ φαντασίαν ἀνθρώπου, εἶνε τὸ παιδί ἀπὸ τὸν Φρόβελ. Θὰ ἔλεγε κανεὶς πὼς ἔξθαφτε ἀπὸ τὴν γῆν τὶς ρίζες καὶ ἀπὸ τὴν θάλασσαν τὰ ἐλάχιστα ὄστρια γιὰ νὰ τὰ ρωτήσῃ μὲ λαχάρα τὸν οὐνὸν τῆς ζωῆς των. Γιὰ τὸ παιδί. Εἶχε πειὰ καταλάβῃ, εἶχε μελετήσῃ, εἶχε μαντεύσῃ, εἶχε διαισθανθῇ, καὶ ἔτσι, ὅσοτερον ἀπὸ αὐτὲς τὶς πηγὲς ποὺ ἀποκαλύφθηκαν ἐμπρὸς του, ἡμπόρεσε νὰ συνδέσῃ τὸ πρῶτον κίνημα τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν φύσιν, δείχνοντας τόσο στενὴν τὴν συγγένειαν καὶ τόσο ὑποχρεωτικὴν τὴν φιλίαν αὐτῶν τῶν δυό. Μὲ ὅλο τὸ σύστημά του εἶνε σὰν νὰ λέγῃ ὁ Φρόβελ στὸν νεογέννητον

Ἔργα τῶν μαθητῶν τοῦ «Νηπιακοῦ Κήπου» — Χωρικά σπιτάκια

ἄνθρωπον: «μόλις ἀνοίξῃς τὰ μάτια, δόσε πρῶτα πρῶτα τὸ χέρι στὴ φύσιν γιὰ νὰ ἡμπορέσῃς νὰ γνωρίσῃς ὅσοτερον τὰ καλὰ τῆς ζωῆς. Καὶ ἀπὸ τὴν μάννα πρῶτα, καὶ ἀπὸ τὸν Θεό. Καὶ ὅσοτερον, σὰν ἀρχίσῃς νὰ νοιώθῃς τὴν κίνησιν ποὺ γίνεται μέσα σου καὶ τὸ τραγούδι τῆς Δυνάμεως ποὺ σκορπιέται ἀπὸ τὸ κάθε σου μέλος, τότε καὶ τὸν Θεὸ καὶ τὴν μάννα σου θὰ τὰ βρῇς στὴν ψυχὴ σου καὶ τὶς μορφές των σκαλισμένες ἀσβυστα στὸν οὐρανὸ τοῦ ἡθικοῦ ἑαυτοῦ σου».

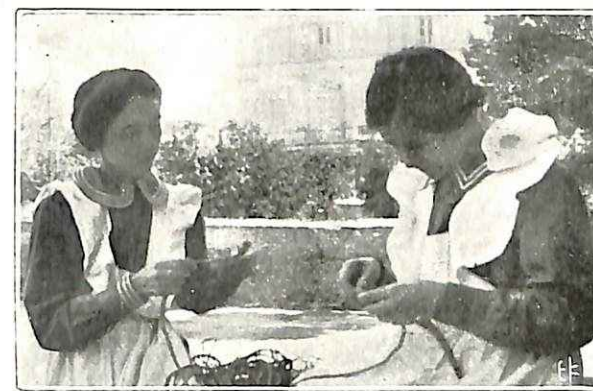
Μαθήτριά τοῦ «Νηπιακοῦ Κήπου» παίζουν κατὰ τὸ διάλειμμα

Ἔτσι εἶπεν ὁ Φρόβελ καὶ ἔκλεισε τὰ μάτια. Καὶ ἔπεσε στὸν τάφο ποὺ ἡ Ἀθανασία ἔσκαψε μὲ τὰ χέρια τῆς. Καὶ ὅσοτερον ἐφάνηκεν ἀπὸ μακρὰ νάσχεται ἓνα πλήθος καὶ νὰ τοῦ βάζῃ ἐπάνω του πλάκα ἀπὸ πυκνὸ φῶς.

Ἐδῶ καὶ πέντε χρόνια ἡ κ. Λασκαρίδης ἔφερε τὴν σπίθα ἀπὸ τὸ μέγα φῶς τῆς παιδαγωγίας Φρόβελ καὶ μ' αὐτὴν ἀναψε τὸν φάρον τοῦ «Νηπιακοῦ Κήπου». Ἐγύριζε τότε ἀπὸ μεγάλο ταξίδι ἐκπαιδευτικῆς μελέτης καὶ ἐβιάζετο νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ σύστημα τοῦ μεγάλου στὸ εἶδος του Γερμανοῦ. Μὰ πρὶν τὸ ἐφαρμόσῃ τὸ ἐφαντάσθηκε πρῶτα, καὶ ἔτσι, καθὼς ἦταν ζωντανένο ἀπὸ τὴν ἀναπαραστατικὴν δυνάμιν τῆς, τὸ αἰσθάνθηκε ἀκόμα πειὸ σύμφωνον μὲ τὴν φύσιν τοῦ ἑλληνικοῦ παιδιοῦ. Καὶ ἀλήθεια. Πλάσμα ποὺ σχηματίζεται, ποὺ γεννιέται, ποὺ αὐξάνει μέσα σὲ μιὰν ἀβασίλευτην λάμψιν, μέσα σὲ μιὰν ἀτελείωτην ἐρωτοτροπίαν τῶν στοιχείων, ἡμερωμένων καὶ αὐτῶν ἀπὸ τὴν ὥραν ποὺ ἐσυνδέθηκαν γι' ν' ἀποτελέσουν τὴν ἑλληνικὴν φύσιν, σὰν μέσα τους νὰ εἶχαν τὸν πειὸ φυσικόν, ἓναν δικόν τους πολιτισμόν.

Ἀρχισε νὰ μορφώῃ νηπιαγωγούς διδασκαλίσσας καὶ ν' ἀπλοποιῇ κάθε μορφωτικὴν μέθοδον σύμφωνα μὲ τὴν θεωρίαν Φρόβελ. Καὶ σήμερα, στὸν πρῶτον ποὺ θὰ θελήσῃ νὰ μάθῃ, ἔχει νὰ τοῦ δεῖξῃ ἓνα μεγάλο ἔργον. Σήμερα ὁ «Νηπιακὸς Κήπος» ἡμπορεῖ νὰ εἰπῇ κανεὶς πὼς συμβολίζει τὴν πειὸ φυσικὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν πειὸ φυσικὴν ἐφαρμογὴν τῆς γνώσεως.

Ἡ σιδερένια του ἰδρύτρια δὲν ἀφῆκε καμιὰν ἀπὸ τὰς καλλιτεχνικὰς καὶ τεχνικὰς ἐργασίας ποὺ

Μαθήτριά τοῦ «Νηπιακοῦ Κήπου» ἐργάζονται εἰς τὴν ταράτσαν

νὰ μὴ τὰς διδάξῃ στὰς παιδαγωγούς ποὺ ἐμόρφωσε καὶ ποὺ μορφώνει ὁλοένα.

Ὅγκοι: σφαῖρες, κύλινδροι, κύβοι.

Ἐπιφάνειες: πλίνθοι καὶ πλινθίδες.

Γραμμὲς: Σχίδακες, ξυλάρια, δακτύλιοι.

Ἐργασίαι: καὶ ραπτὲς ἐργασίαι.

Γραμμὲς πάλι: γραμμογραφία, ἱερογραφία ζωγραφική.

Ἐπιφάνειαι: Περαιστὴ καὶ ὑφαντὴ, διπλωτὴ καὶ κοπτὴ ἐργασία.

Στερεὰ σώματα: Ἐργασία μὲ χαρτόνι ἐφαρμογὲς διάφορες, ψεκᾶτισμα, προίονισμα.

Πλαστική: ὁλόκληρες πόλεις, μῦλοι, βρύσες, τσαγιέρες, πιατάκια, καλαϊδάκια πύλινα, πυραμίδες, κούκλες ὁλόκληρες, χίλια κομμάτια μικροπραγματάκια ποὺ ἐξαρτᾶται τὸ σχῆμα των ἀπὸ τὴν καλαισθησίαν τῶν μικρῶν. Καὶ ὁ τάφος τοῦ Φρόβελ κατάσπρος φτιασμένος, ὑψωμένος μὲ τῆς λυτὲς του γραμμὲς εἰς ἓνα λοφίσκον — ἀπὸ τὰ δακτυλίδια τῶν μικρῶν. Τὶ συγκινητικὴ ἔκφρασις μιᾶς εὐγνωμοσύνης. Ὅλες αὐτὲς οἱ ἐργασίαι — μορφωτικὲς τῶν καλῶν τάσεων τοῦ παιδιοῦ, ἐνθαρρυντικὲς τῆς ιδιοφυΐας ποὺ θὰ τύχῃ νὰ ἔχῃ καθένα. Καὶ ἀκόμα μαθήματα στὸ ὑπαιθρον, ὥρες ὁλόκληρες κάτω ἀπὸ τὴν χορσὴν βροχὴν τοῦ ἡλίου. Γυμναστικὲς, παιγνίδια ὁμοία μὲ φτερουγίσματα, χοροὶ παλαιοὶ, τραγουδάκια ποὺ νὰ τὰ ξαναφέρῃ ἡ ἡγὼ στὰ ἀφῶνα κύματά τῆς.

Ἀπὸ τὰ θαυμαστὰ ἔργα τῶν μικρῶν δημοσιεύομεν λίγα σὰν ἀμυδρὸν φανέσμα τῆς σκέψεως καὶ τοῦ κόπου ποὺ θυσιάζονται γιὰ τὴν καλαισθητικὴν τόνωσιν τοῦ παιδιοῦ.

Τέτοιος ὁ «Νηπιακὸς Κήπος» τῆς Ἑλλάδος ποὺ ἰδρύθη καὶ ὑψώθηκε εἰς σημαντικὴν περιτομήν ἀπὸ τὴν Αἰκατερίνην Λασκαρίδην.

Καὶ ὁμῶς ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος Φρό-
βελ σταματᾷ ὡς τὸ νηπιαγωγεῖον. Ἀπ' ἐκεῖ,
πηγαίνοντας τὸ παιδί εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχο-
λεῖον, ἀφίνει πίσω του κάθε καλὴν ἀρχὴν, ξεχνᾷ
κάθε ἐλεύθερον δίδαγμα καὶ ἀρχίζει τὴν σχολα-
στικὴν, τὴν στενὴν, τὴν ἀντιφυσικὴν μόρφωσιν
μέσα στὸ βαρὺ κτίριο μὲ τὸ παμπάλαιον διδα-
κτικὸν σύστημα.

Ἔτσι ὁ μόχθος — ἓνας τόσο μεγάλος — τῆς
κ. Λασκαρίδη πετιέται σὰν μέσα στὴν θάλασσα
καὶ οἱ ἐμπνευσμένες τῆς ὁμιλίας, ἐνθαρρυντικὲς
τοῦ ἀνοίγματος τῶν ψυχῶν, κατακαθίζουσιν εἰς
τὴν ἀνάμνησιν τῶν μικρῶν σὰν ὄνειρον ὥραίας
μὰ περασμένης γιορτῆς. Ἐνα στόμα ἀπερίσκε-
πτο — τῆς κάθε νέας κυβερνήσεως — τῆς λέγει:
ὡς ἐδῶ. Μὰ γιατί; Γιατί νὰ τῆς περιορίζουν

τὴν δρᾶσιν; γιατί νὰ τῆς δένουν τὰ χέρια εἰς
ὥραν ποὺ πρόκειται νὰ κάμῃ ἐκπληκτικὰς ἐμφα-
νίσεις ὁρίμων πειρᾶ ἔργων; Γιατί νὰ μὴ τῆς
δίνουν ὅλο, μὰ ὅλο τὸ σχολεῖον, μὰ ποὺ ξεύρει
καλὰ τὰς ἀνάγκας του, νὰ τὸ ἀνακαινίσῃ πραγ-
ματικά καὶ ὅπως νομίζει αὐτὴ; Τάχα μὴ τέτοια
ἐμπιστοσύνη δὲν ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὴν Κυβέρ-
νησιν εἰς τὴν ἰδρύτριαν τοῦ «Νηπιακοῦ Κήπου»;
Κι' ὁμῶς ἡ κ. Λασκαρίδη δὲν ζητεῖ, παρὰ μό-
νον τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον. Οἱ διάφοροι ὑπουρ-
γοὶ τῆς Παιδείας διαβάξουν κάθε τόσο τὰς παι-
δαγωγικὰς τῆς ἐκθέσεις, τὰ συστήματά τῆς, τὰς
φαντασίας τῆς διὰ μίαν νέαν διδασκαλίαν, τὰ
παράδεχοντα ὅλα καὶ τὰ ξεχνοῦν. Ποὺ θὰ εἰπῇ
πὼς δὲν εἶναι οἱ ἀληθινοὶ ἐπὶ τῶν γραμ-
μάτων, μὰ μόνον ὁμοιωμάτια τῶν ἀπὸ καπνόν;

ΕΙΡΗΝΗ ΠΟΛ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΤΟΝ ΦΙΛΟ ΠΟΥ ΜΑΣ ΕΦΥΓΕ

Στὴ φύσι ἐμὲ θὰ μὲ θυμᾶστε μόνο·
εἶπες, καὶ ἀπ' τὸ πλευρό μας ξέφυγες γοργός
καὶ τὴν ἀκολουθεῖ τὸν ὑστερό σου δρόμο
θλιμμένος καὶ βαρὺς ὁ λογισμός.

Εὐγενικὲ μας φίλε, ἡ ὥραία μορφὴ σου
ἦταν γιὰ μᾶς γλυκεῖα παρηγοριά
καὶ ἤξευρες ν' ἀνασταίν' ἡ δυνατὴ ψυχὴ σου
ὅλα τὰ νεκρωμένα μας Ἰδανικά.

Καὶ τὸ κορμί σου ὑψώνοταν σὰν στήλη ἀρχαία
καὶ ἡ φωνὴ σου μ' Ἀπριλιάτικη ἔμοιαζε βροχή...
ἦσαν ἀδέρφι ἐσὺ μὲ ὅλα τ' ἀπαλὰ καὶ ὥραϊα
καὶ ἦσαν τὸ τρανὸ στολίδι μας ἐσὺ.

Ἦρθα νὰ ἰδῶ τὴν Ἀνοιξή — μᾶς ἔλεγες στερνά —
γι' αὐτὴν μονάχα ἦρθα στὴ ζωὴ.
Τὴν εἶδα, τὴν κατάλαβα, τῆς θούρηξα τὰ μυ-
τῶρα, ξαναγυρίζω στὴ Σιγή. [στικα]

ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Μὲ γλυκοδέκτη τὸ χωριό, καὶ οἱ χωριανὲς
σὰν ἀδελφὲς μοῦ δώσανε τὸ χέρι
καὶ δυὸ ὁλόγυρτες γρη῏ς ἐληῖς
τὴ θλίψη μου κοιμίζουν κάθε μεσημέρι.

Πρωῖ, πρωτοῦ νὰ λούσῃ ὁ ἥλιος τὰ βουνὰ
γυρίζω στ' ἀκρογιάλια, στὶς ῥαχοῦλες,
μὲ μάθανε τὰ μονοπάτια τὰ κρυφὰ
καὶ οἱ παλῆς ἐρειπωμένες ἐκκλησοῦλες.

Τὶς θύρες τοὺς ἀνοίγω τὶς μανταλωτές,
μέσα βαρὺν τὰ βήματά μου ἤχουνε...
ἐκεῖ μὲ τὶς μισοσβυσμένες Παναγιῆς
πόσοις καὶ μὲν δὲν ἔχουμε νὰ ποῦμε...

ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑ

ΟΙ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΤΣΙΓΓΑΝΟΥ

— Τί θέλει αὐτὸς ἐδῶ; εἶπε δυνατὰ μὴ φωνὴ
καὶ ὅλοι στραφήκανε νὰ δοῦνε.

Στὸ μεγάλο τραπέζι καὶ δίπλα σ' ἓναν φορ-
τωμένον παράσημα, ἓνας μαυροντυμένος ἀνθρω-
πος εἶχε καθήσει, κίτρινος, κίτρινος, ποὺ θὰ
φαινότανε δίχως ζωὴ ἂν δυὸ μάτια, ποὺ λάμ-
πανε σὰ δυνατὰ φωσάκια, δὲν ἔδειχναν ὅχι μόνο
τὸ ἐνάντιο, ἀλλὰ καὶ κάτι περισσότερο ἀκόμα.

Ὁ ἀνθρώπος ἔγειρε λίγο τὸ κεφάλι σὰν ἀπὸ
τὸ βάρος τῶν τόσων ματιῶν, ποὺ στηλωθήκανε
πάνω του.

— Τί θέλεις ἐδῶ ἐσὺ; τὸν ρώτησε ὁ οἰκοδε-
σπότης, ἄρχοντας μεγάλος.

Ὁ ἄγνωστος τὸν κύταξε μὲ τὰ λαμπερά του
μάτια, ἔπειτα εἶπε, κατεβάζοντας τὰ μάτια στὸ
γεμάτο ἀπὸ ἀχνίζοντα φραγιά τραπέζι.

— Βοῆκα τὴν πόρτα ἀνοιχτή, τοὺς φύλακας
νὰ μιλοῦνε μὲ ὥραϊα κορίτσια καὶ μπήκα!...
Πεινοῦσα!...

— Ὁραῖα!...

— Αὐτὸς τὸ πῆρε γιὰ μοναστήρι!...

— Ἔτσι φαίνεται!...

Ὅπως πρὶν τὰ μάτια, τώρα τὰ λόγια φάνη-
καν νὰ τὸν βαραίνουν.

Ὁ πρίγκιπας πάλι μίλησε.

— Ποιὸς εἶσαι; Πῶς σὲ λένε; Τί κάνεις;

— Τραγουδῶ καὶ λέγω ἱστορίες! Ἀπάντησε
αὐτὸς μὲ σιγαλὴ φωνή.

Ὅλοι γελάσανε.

— Σιωπὴ!... Φώναξε ὁ ἄρχοντας γυρίζον-
τας τὸ βλέμμα στὸ τραπέζι. Ἐγείνε σιωπὴ.
Ἐξω ἀκούσθηκε ἡ θύελλα νὰ δυναμώνῃ. Τὰ
παράθυρα ταραχθήκανε σ' ἓνα δυνατό χτύπημα
τοῦ ἀνέμου καὶ μὴ ἀστραπὴ ἔλαμψε ἔπειτα
βροντή. Τὸ χαλάζι χτύπησε τὰ γυαλιὰ τῶν
παράθυρων.

— Ὁραῖα!... εἶπε ὁ ἄρχοντας φέροντας τὸ
βλέμμα στὸν ἄγνωστο ἀπ' τὰ παράθυρα, ποὺ
τὰ χτυποῦσε τὸ χαλάζι. Ὑστερα, γυρίζοντας στὶς
κυρίες.

— Ὅριστε!... Σὰ νὰ τὸν εἶχατε παραγγεῖλι
γιὰ ἱστορίες ποὺ σὰς ἀρέσουν!... Ὅχι τρα-
γοῦδι!... Τώρα ὁμῶς, πρῶτα πρῶτα ἐμπρός
στὸ φαί γιατί σχεδὸν ἐκρύωσε!...

Γιὰ λίγη ὥρα μέσα στὴ μεγάλη αἴθουσα
ἔγεινε ἡσυχία ἀπὸ φωνές. Μόνον ὁ κρότος τῶν
πιάτων, περουνιῶν καὶ κάποια ρώτηση ἀκου-
γόταν.

Ὁ ἀνεμὸς ἔξω βογκοῦσε, ἡ ἀστραπὴ ἔλαμπε
καὶ ἡ βροχὴ καὶ τὸ χαλάζι χτυποῦσαν κάθε
τόσο τὰ παράθυρα σὰ νὰ κυτᾶνε μέσα.

— Τώρα θὰ μᾶς κάνῃς ἀρχὴ ἀπ' τὴ δική σου
ἱστορία!... εἶπε ὁ ἄρχοντας ἅμα τελείωσαν,
σπογγίζοντας τὰ χεῖλιά του. Ἐνα χαμόγελο
μικρὸ μὲ δυσκολία ἀνοίξε τὰ χεῖλιά τοῦ ἀγνώ-
στου.

— Τὴν ἱστορία μου; εἶπε. Καλά!... Μὰ
ὄχι, θὰ σὰς πῶ τὴν ἱστορία ἐνὸς ἄλλου καὶ μαζί
εἶναι καὶ ἡ δική μου ἱστορία.

Ὁ ἄρχοντας σήκωσε τὸ ποτήρι.

— Εἰς ὑγείαν!

— Εἰς ὑγείαν!... ἀπήντησαν οἱ ἄλλοι καὶ
φέρανε τὰ ποτήρια στὰ χεῖλιά. Μὴ ἀστραπὴ
ἔλαμψε ἔξω δείχνοντας τὴ μαύρη κορυφὴ ἐνὸς
κυπαρισσιοῦ νὰ σαλεύῃ ἔξω ἀπ' τὸ παράθυρο
σὰν τρελή.

Ὁ ἄγνωστος ἄρχισε ἅμα εἶδε τὰ ποτήρια νὰ
ἐλθοῦνε στὸ τραπέζι καὶ τὰ μάτια νὰ στηλό-
νται σ' αὐτόν.

— Ἦτανε ἓνας ξεπεσμένος ἀνθρώπος ἀλήτης,
δυστυχιμένος. Ἔτσι τὸν νόμιζα! Γύριζε καὶ
ἔπαιζε στὰ χωριὰ βιολὶ γιὰ νὰ ζήσῃ. Ἐπαιξε
στὰ πανηγύρια, στοὺς στενοὺς δρόμους τοῦ
χωριοῦ γιὰ νὰ χορέψῃ ἡ μάνα τὸ παιδί τῆς καὶ
νὰ πηδήσουνε τρελὰ τὰ χωριατόπαιδα!... Τὸν
ἤξερα, πολλές φορές τὸν εἶδα νὰ παίζει βιολὶ
στὴ μικρὴ πλατεῖα τοῦ χωριοῦ μου κάτω ἀπ' τὰ
μεγάλα πλατάνια.

Μὴ βραδεῖα τὸν ἀπάντησα, καθὼς γύριζε
ἐπὶ ἀσκοπα. Καὶ μὴ γνωρίζοντας τί νὰ κάνω
τὸν ἀκολούθησα. Αὐτὸς προχωροῦσε ἔξω, πρὸς
τὶς ἐρημιές, πολὺ ἔξω. Ἐκεῖ ποὺ ἡ ἐρημιὰ τὴ
φωνὴ τοῦ λύκου γνωρίζει μόνο, καὶ ἡ σιωπὴ
ἔχει στήσει τὴ σκηνή τῆς.

Ἐκεῖ ἔβγαλε τὸ βιολί του.

Ὁ οὐρανὸς κείνη τὴ νύχτα εἶχε στολισθῇ σὰ
νὰ ἐόρταζε, καὶ ὁ ἀέρας ἦτανε γεμάτος ἀπὸ μυ-
ρονδιὰς ἀγρίων λουλουδιῶν.

Ἐννόησα ὅτι ὁ Ἀτσιγγανὸς θὰ ἔπαιζε τώρα,
γιὰ τὸν λαμπροστόλιστο οὐρανό, γιὰ τὴ φύσι,
ποὺ ἐόρταζε. Καὶ ἄρχισε. Ὁ σκοπὸς ποὺ ἔπαιζε
δὲν ἦταν ὁμοῖος μὲ κείνους, ποὺ χτυποῦσε στὰ
πανηγύρια, στὶς πόρτες, στὶς πλατεῖες. Ἦτανε
μὴ μελωδία, ποὺ δὲν εἶχα ἀκούσει ἔως τότε καὶ
ποὺ ἦτανε ὁμοία ἄλλοτε μὲ τραγοῦδι νεράιδας
ἐρωτευμένης ἀνθρώπου, καὶ ἄλλοτε μὲ θρηνο
δαίμονος ποὺ θυμᾶται ὅτι ὑπῆρξε ἄγγελος!...
Σὲ λίγο ἄρχισε καὶ ἡ φωνὴ του νὰ συνοδεύῃ
τὸ βιολί, μὴ βαθεῖα, βαθεῖα φωνὴ καὶ βραχνή
σὰν τοὺς στεναγμοὺς τοῦ ἀνέμου. Καὶ ἔφελνε τὰ
δάση, τὰ λαγκαθία, τὶς πεδιάδες, τὴ νύχτα μὲ τὴ
μαύρη καλλονὴ τῆς καὶ τὴ ζωὴ, τὴ ζωὴ τὴν

ἐλεύθερη τοῦ Ἀτσίγγανου, ποὺ δὲν ἔχει κατοικία, παρὰ ὅλη τὴ γῆ μὲ τὸν ἐλεύθερο οὐρανό!... Καὶ ψάλλει, ψάλλει, καὶ τὸ βιολί του τὸν συνοδεύει, κ' ἐγὼ αἰσθανόμουν μέσα μου τὰ λόγια ἐκεῖνα τὰ γεμάτα ἐλευθερία καὶ μυρονδιὰ τῶν ἀγρίων δασῶν νὰ παίρνουν ζωή! Καὶ τότε χωρὶς νὰ μπορῶ νὰ σταματήσω κάτι, ποὺ μὲ ἔσερνε νὰ πλησιάσω κοντά του, βγήκα ἀπ' τὸ μέρος ποὺ ἦμουν κρυμμένος, καὶ τὸν πλησίασα.

Στὸ βῆμα μου ποὺ τάραξε τὴν ἡσυχία ποὺ μέσα χυνότανε τὸ τραγούδι τῆς ἐλεύθερης ζωῆς, ὁ Ἀτσίγγανος ἔπαψε καὶ στράφηκε.

Εἶδα τότε τὸ πρόσωπό του.

Ἦτανε ὅμοιο, ὁμοιάτο μὲ τὸ δικό μου πρόσωπο!... Καὶ πρὶν προφθάσω νὰ σκεφθῶ, μὲ μιάς, μ' αὐτὸ ποὺ εἶδα, παρουσιάσθηκα ἐγὼ στὴ θέσι του!... Ὁ Ἀτσίγγανος ποὺ ἔπαιζε, ἦμουν ἐγὼ ὁ περαστικός ποὺ τὸν εἶχα ἀκολουθήσει! Καὶ ἀπ' ἐκεῖνη τὴ νύχτα δὲν εἶμαι πιά ἐγὼ ἐκεῖνος ποὺ ἦμουν, εἶμαι ὁ Ἀτσίγγανος ποὺ δὲν ἔχω οὔτε σπιτί, οὔτε πατρίδα!... Αὐτὴ εἶναι ἡ ἱστορία μου!

— Ἡ ἱστορία σου;

— Εἶσαι βαγαπόντης!...

— Κανέναν κατεργάρη θάνα!...

— Ὁχι! εἶπε σιγὰ καὶ μὲ μελαγχολία ὁ ἄγνωστος σὰ νὰ μιλοῦσε μόνος του, εἶμαι παιδί τῆς τρικυμίας καὶ αὐτὴ μὲ ἔρριξε ἐδῶ!...

— Σ' ἔρριξε ἡ τρικυμία!... Φώναξε κάποιος ποὺ τὸν ἀκουσε.

— Ναυαγὸς θάνα!... Μιά φωνὴ γυναικεία συμπαθητικὴ ἀκούσθηκε μέσα στὸν θόρυβο τοῦ γέλιου.

— Ὁχι, ὄχι! εἶναι, λέει, παιδί της!...

— Γιὰ πές μου πῶς ἦρθες; διέταξε ὁ ἄρχοντας.

— Πῶς ἦρθα; Νά, σ' ἕνα πλοῖο μπηκα φτιαγμένο ἀπὸ δένδρο ποὺ τὸ εἶχε χτυπήσει ὁ κεραυνός, καὶ τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ μὲ ἔφερε δῶ!

— Μὰ τοῦτος εἶναι τρελλός!...

— Ἀστε τον!... Φώναξε πάλι ὁ ἄρχοντας. Καὶ ἔπειτα εἶπε στὸν ἄγνωστο.

— Γιὰ πές μας τώρα καμιά ἱστορία!... Γιὰ τίς κυρίες!...

Ὁ ἄγνωστος ἄρχισε.

— Χθὲς εἶδα ἕναν ἄνθρωπο, ποὺ δικάζανε σ' ἕνα δικαστήριο γιὰ κάποιο λάθος, ποὺ εἶχε κάνει. Στὸ σπιτί τὸν περίμεναν γυναῖκα, παιδιά γιὰ νὰ πάη, καὶ προσευχόντανε ὅλοι μαζί στὸν Πλάστη γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν προστάτη τους καὶ νὰ τὸν σώσῃ ἀπ' τὸ στόμα τοῦ Νόμου!... Ἀπ' τὰ χέρια του ζοῦσαν!... Ἐχετε δῆ, κυρίες, δικαστὰς; Ἐχετε δῆ; Νά, κάθονται σὲ ἔδρες ξαπλωμένοι καὶ δικάζουνε. Κάποτε

εἶναι σοβαροί, συχνὰ ὅμως γελοῦνε καὶ ὁ πονεμένος, ποὺ κάθεται κάτω, βλέπει τὸ γέλιο τους καὶ γεμιάει! Ἀλλοίμονο!... Ἀλλοίμονο σὲ κεῖνον ποὺ δὲν ἔχει στὸν κόσμον τοῦτον ἐδῶ Θεό!... Λοιπὸν! Οἱ δικασταὶ κείνη τὴν ἡμέρα γελοῦσαν περισσότερο καὶ δικάσανε πὺρ ἀυστηρὰ τὸν δυστυχῆ, ποὺ καθότανε κάτω, καὶ ποὺ γιὰ μιὰ στιγμή βλέποντας τὰ γελαστὰ πρόσωπα τῶν δικαστῶν, ἔγεινε καὶ αὐτὸς γελαστός!... Τί θὰ γείνη τώρα ἡ οἰκογένεια τοῦ φτωχοῦ ἐκεῖνου;...

— Οὐφ!...

— Μωρὲ ἱστορία!...

— Ποῦ τὴν βρήκες!...

— Δὲ σὰς ἀρέσει; Δὲν σὰς ἐνδιαφέρει γιὰ τὸν φτωχὸ ἐκεῖνον, καλοὶ μου ἄρχοντες; Καλά!

Ἀλλή!...

— Ὁχι σὰν κι' αὐτὴ!...

Ὁ ἄγνωστος φάνηκε νὰ ἀκροάζεται τὴ θύελλα, ποὺ ἄλγευε ἔξω καὶ ἔπειτα εἶπε.

— Χθὲς καθὼς περνοῦσα ἀπὸ ἕνα δρόμο παληό, γεμάτο ἐρείπια, ἀκουσα μιὰ γρηὰ νὰ μιλά μὲ μιὰ νέα, ποὺ καθισμένη στὸ κατώφλι τῆς κλειστῆς πόρτας τοῦ σπιτιοῦ της, ἔκλαιε σφογγίζοντας τὰ μάτια μὲ τὴν ποδιά της τὴ μαύρη.

Τῆς ἔλεγε ἡ γρηὰ:

— Κλαῖς ἐσύ; μὲ τὰ τόσα νιάτα καὶ κάλλη!...

Ἀχ, νὰ τὰχα!...

— Καὶ τί θὲς νὰ κάνω; Δὲν ὑπάρχει μέσα οὔτε ψωμί καὶ ἡ μάνα ἄρρωστη, κοντεύει νὰ πάη ἀπ' τὴν πείνα! τῆς εἶπε ἡ κόρη.

— Καλέ, τῆς λέγει ἡ γρηὰ πάλι, ἔτσι νὰ κάνης ἐσύ καὶ θὰ παρουσιασθῶνε χιλιάδες νὰ σοῦ δώσουν ὅ,τι θέλεις!...

— Φεύγα! τῆς ἔκανε ἡ κόρη καὶ σηκώθηκε, καλύτερα τὸ ποτάμι!...

— Τί κουτὴ! ἔλεγε ἡ γρηὰ φεύγοντας. Ἀχ νάμουν νέα!...

Καὶ ὅμως, ὅταν ἦτανε νέα ἡ γρηὰ, ἦτανε τίμια!...

— Τί θὲς νὰ πῆς;

— Θὰ μὰς πῆς τίποτα καλύτερο;...

Ὁ ἄγνωστος περίμενε νὰ πάρῃ ὁ θόρυβος, χτυπώντας σιγὰ τὸ τραπέζι μὲ τὸ δάχτυλο καὶ ἔπειτα ἄρχισε πάλι.

— Σ' ἕνα χωριὸ ἀγρίων... ἔχετε ἰδῆ, κυρίες, ἀγρίους; εἶνε παντοῦ! Φτάνει νὰ προσέξῃ λίγο κανεὶς!... Λοιπὸν! Σ' ἕνα χωριὸ ἀγρίων εἶχανε ἕναν θεὸ μέσα σ' ἕναν μεγάλο ναό! Τὸν εἶχανε σκεπασμένο μ' ἕνα χρυσὸ πανί καὶ κανεὶς δὲν τὸν ἔβλεπε, ἐκτὸς ἀπ' τοὺς παπάδες καὶ τοὺς μεγάλους!

Μιά μέρα ἕνας περίεργος, γιὰτὶ ὑπάρχουνε καὶ μέσα στοὺς ἀγρίους περίεργοι, μπηκε κρυφὰ

ΘΕΑΤΡΟΝ "ΝΕΑ ΣΚΗΝΗ", — Ε. ΦΥΡΣΙ

ΦΩΤΟΓΡ. Ε. ΖΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

μέσα στον ναό και πήγε να δει τον θεό. Αυτός ο θεός, καθώς φαίνεται, κοιμότανε γιατί τον άφησε να κοιμηθεί!... Μην νομίζετε ότι δεν κοιμούνται και οι θεοί; Νά, απόδειξις και ο δικός μας, ο αληθινός, που κοιμάται απ' τον καιρό που έκανε τον κόσμο!... Λοιπόν!... Πήγε σιγά, σιγά, ο περιέργος, και πιά σήκωσε το χρυσό πανί, που σκέπαζε τον θεό και είδε!... Μά και τί νομίζετε είδε;... Ο θεός που προσκυνούσαν όλοι, ήτανε ένα χονδρό, χονδρό κούτσουρο!

Φωνές άγριες διέκοψαν τον άγνωστο.
— Πάψε!

— Βλαστημής!

— Θεός ψεύτικος ή αληθινός, σεβαστός είναι! φώναζε και ο άρχοντας.

Ο άγνωστος, μόλις έπαψε ο θόρυβος, άρχισε πάλι, χωρίς να του πη κανείς.

— Σε μια έρημιά, κάτω από ψηλά δένδρα, στη σκιά των, κοιμόντανε πολλοί δυστυχισμένοι. Ζητούσαν στον ύπνο να βρουν την ευτυχία. Από πάνω τους, στα δένδρα, τα πουλιά ψέλνανε την ελεύθερη ζωή. Αυτοί κοιμόντανε και δεν άκουγαν

τίποτα! Κάποιος περαστικός τους είδε, τους ξύπνησε και τους έβαλε στο χέρι ένα μαχαίρι.

— Στόν ύπνο μη ζητάτε την ευτυχία, μ' αυτό θα την βρείτε!... τους είπε.

— Τί δες να πής; Φώναξε ο άρχοντας άγριος και σηκώθηκε. Μαζί του όλοι σηκωθήκανε και άρχισαν να φωνάζουνε.

Και ο άγνωστος είχε σηκωθεί.

— Φωνάξετε τους φύλακες!... φώναξε ο άρχοντας.

— Φύλακες! Φωνάξαν πολλές φωνές. Άλλ' ο άγνωστος ώρμησε ξαφνικά γρήγορος έξω ρίχνοντας κάτω ένα φύλακα, που κείνη τη στιγμή έτρεχε να δει τί συνέβη.

Τον άκολούθησαν, ενώ ο φύλακας φώναζε και άλλους να τρέξουν.

Έξω είδαν τη νύχτα τη μαύρη, την αστραπή να σχίζει γρήγορη το σκοτάδι, τον άνεμο, την βροχή, τον βόγκο του πελάγου άκουσαν.

Ο άνθρωπος είχε χαθεί!

Έως, είπε κάποιος, καθώς είπε, θα ήτανε κάποιο στοιχείο της τρικυμίας, της θύελλας, που πάλευε και ενώθηκε μ' αυτή!...

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

ΜΩΡΙΣ ΜΑΤΕΡΛΙΓΚ

Το βραβείο «Νόμπελ» της φιλολογίας έγραψε ότι δίδεται έφ'έτος εις τον Βέλγον συγγραφέα Μ. Μάτερλιγκ. Δημοσιεύομεν το πορτραίτο του γραμμένον από τον Γάλλον λογογράφον Ρεμύ ντε Γκουρμόν.

Ζωή πονεμένων όντων, που κινούνται μέσα παρὰ να υποφέρουν, να χαμογελουν και να αγαπούν όταν θέλουν να μπουν εις το νόημα ή προσπάθεια της ανησυχίας των γίνεται άγωγία και ή εξέγερσις των τελειώνει εις θρήνους. Άνεβαίνουν, ανεβαίνουν πάντα τις σιγαλές σκάλες του μαρτυρίου και χτυπούν το μέτωπο σέ "Υγκραίνη, έτσι ανεβαίνει και χτυπάει ή αδελφή ρότητα της σιδερένιας πόρτας καθεμία από τις φτωχές υπάρξεις, των όποιων ο Μ. Μάτερλιγκ μάς αποκαλύπτει τις άπλές και άγνές τραγωδίες.

Είς άλλους καιρούς το νόημα της ζωής υπήρξε ποτε ούσιώδες, αφού ήξεραν τον σκοπό του ταξιδιού των και σέ ποιο τελευταίο πανδοχείο βρισκόταν ή κλίνη που θα αναπαυθούν. Όταν, με την Έπιστήμη μάλιστα, αυτή ή στοιχειώδης έπιστήμη τους αφαιρέθη, άλλοι έχάρηκαν, νομί-

ζοντας πως ελάφρυναν από ένα βάρος. Άλλοι έθρήνησαν, αισθανόμενοι καλά, ότι επάνω από όλα τα βάρη των όμων των, τους έχουν φορτώσει ένα, το όποιον μόνον του έβάραινε περισσότερο από όλα τα άλλα το βάρος της Άμφιβολίας.

Από αυτό το συναισθημα έγεννήθη μία όλόκληρη λογοτεχνία, λογοτεχνία πόνου, εξέγερσεως έναντίον του φορτίου, βλαστημιών έναντίον του αφώνου Θεού! Άλλά, μετά τη μανία των κραυγών και των ερωτήσεων, ήλθεν ή ανάπαυλα, και ήταν ή λογοτεχνία της θλίψεως, της ανησυχίας και της αγωνίας ή αντίστασις εκρήθη άνωφελής και ή κατάρα παιδαριώδης: Διδαγμένη από τους μάταιους πολέμους, ή άνθρωπότης πολυ άργά το παίρνει απόφασι να

ΜΩΡΙΣ ΜΑΤΕΡΛΙΓΚ

μην ξέρη τίποτε, να μην καταλαβαίνει τίποτε, να μη φοβηται τίποτε, να μην ελπίζει τίποτε παρὰ κάτι πολυ μακρινό.

Είναι κάποιον ένα νησί μέσα στην ομίχλη, και στο νησί είναι ένας πύργος, και μέσα στον πύργο μεγάλη σάλα φωτισμένη από μια μικρή λάμπα, και στη μεγάλη σάλα είναι άνθρωποι που περιμένουν. Τί περιμένουν; Δεν ξέρουν. Περιμένουν να χτυπήση κάποιος στην πόρτα, περιμένουν τον Φόβο, περιμένουν τον Θάνατο. Μιλούν· ναι, λένε λόγια που ταράζουν για μια στιγμή τη σιωπή, έπειτα ακούν ακόμη, άφρινοντας τις φράσεις των μισοτέλειωτες και τις χειρονομίες των μισοκοιμμένες. Άκούν, περιμένουν. Δέ θάρθη τάχα; Ό, θάρθη. Έρχεται πάντα. Είναι άργά, ίσως θάρθη αύριο. Και οι άνθρωποι οι μαζεμένοι μέσα στη μεγάλη σάλα κάτω από τη μικρή λάμπα αρχίζουν να χαμογελουν και να ελπίζουν. Κάποιος χτυπάει. Κι αυτό είναι όλο· είναι μία όλόκληρη ζωή, είναι όλη ή ζωή.

Υπό αυτήν την έννοιαν, τα μικρά δράματα του Μ. Μάτερλιγκ, τόσο θελκτικά έξω από την πραγματικότητα, είναι βαθυά ζωντανά και αληθινά· αυτά τα πρόσωπα, τα όποια έχουν τον άερα φαντασμάτων, είναι έξογκωμένα από ζωή, όπως αυτές οι σφαίρες, οι όποιες φαίνονται χωρίς ένέργεια και οι όποιες, φορτωμένες ηλεκτρισμόν, κινδυνεύουν να εκραγούν, στο άγγιγμα μιας αϊχμής· δεν είναι αναλύσεις, αλλά συνθέσεις· είναι ψυχικές καταστάσεις ή, περισσότερο ακόμη, καταστάσεις της ανθρωπότητος, στιγμές, δευτερόλεπτα που θάναι αιώνια· εν συνόλω είναι πραγματικά έξ αιτίας της όλίγης των πραγματικότητος.

Ένα τέτοιο είδος τέχνης εκυλλιεργήθη άλλοτε, εις την εποχήν του «Ρομάντσου του Ρόδου», από ευλαβείς τραγουδιστάς, οι όποιοι σέ φυλλάδες με μίαν αλαζονικήν άδεξιότητα ξετύλιζαν άφηρημένες έννοιες και σύμβολα. «Το ταξίδι του Προσκυνητού» του Μπουρνάν, «το Πνευματικό Ταξίδι» του Ίσπανού Παλαφός, το «Παλάτι του θείου Έρωτος» ενός άγνωστου, δεν είναι έργα έντελώς άξια περιφρονήσεως, αλλά τα πράγματα είναι σ' αυτά πολυ έξηγημένα και τα πρόσωπα έχουν πράγματι όνόματα πολυ φανερά. Βλέπει κανείς, σέ θέατρα ελεύθερα, δράματα που παίζονται από πρόσωπα, τα όποια όνομάζονται Καρδία, Μίσος, Χαρά, Σιωπή, Φροντίδα, Στεναγμός, Φόβος, Όργη και Αιδώς. Ο καιρός τέτοιων διασκεδάσεων έπέρασε ή δεν ξαναέρθε: μη ξαναδιαβάσετε το «Παλάτι του θείου Έρωτος»· διαβάστε τον «Θάνατο του Τιταγκίλ», γιατί σέ νέο έργο πρέπει να ζητήσετε αυτές τις αισθη-

τικές χαρές, αν τις θέλετε πλήρεις, όξείες και συναρπαχτικές. Ο Μ. Μάτερλιγκ, αληθινά, μάς συναρπάζει, μάς πληγώνει και μάς δένει, με δεσμά κανωμένα από τα γλυκά μαλλιά νέων πριγκιπισσών, που κοιμούνται, που ανάμεσά των είναι ο ταραγμένος ύπνος ενός μικρού παιδιού «θλιμμένου σαν μικρός βασιλέας».

Μας δένει και μάς φέρνει όπου του άρέσει, έως εις το βάθος των άβύσσων όπου στριφογυρίζει «το άποσυνθεμένο πτώμα τού άρνιου της Άλλαδίν», — και πιά μακρυά, έως εις τις σκοτεινές και άγνές χώρες, όπου οι έρωτευμένοι λέγουν: «Πόσο βαρύνά μ' αγαλιάζεις... — Μην κλείνης τα μάτια, όταν σ' αγαλιάζω έτσι... Θέλω να ιδω τα φίλιά που τρέμουν μέσα στην καρδιά σου· κι όλη τη δροσιά που ανεβαίνει από την ψυχή σου... δε θα βρούμε πλέον φιλήματα σαν αυτά... — Πάντα, πάντα!... — Όχι, όχι: δεν αγαλιάζονται δύο φορές άπάντα στο στήθος του θανάτου...» Είς τόσον ώρα άναστενάγματα κάθε παρατήρησις καταντᾷ βουβή· σιωπά κανείς, διότι έννοιωσε ένα νέον τρόπον αγάπης και νέα λόγια έρωτος. Νέα, αληθινά· ο Μ. Μάτερλιγκ είναι πολυ ο έαντός του, και διά να μείνη έντελώς προσωπικός ξέρει να είναι μονόχορδος· αλλά αυτής της μοναχής χορδής έσπειρε, έβρεξε και έστριψε το κανάβι, και τραγουδάει γλυκειά, λυπητερή και μοναδική κάτω από τα λιγόνφυρα χέρια του. Έπέτυχε ένα έργο αληθινό· ήρρε μια φωνή υπόκωφη πρωτάκουστη, ένα είδος στεναγμού διγυγλά μυστικού.

Η λέξις μυστικισμός έπληρεν αυτά τα τελευταία χρόνια τόσες διαφορετικές σημασίες και μάλιστα αντιφατικές, ώστε θα έπρεπε να την καθορίση κανείς εκ νέου και καθαρά κάθε φορά που θα την γράψη. Μερικοί της δίνουν μια σημασία, ή όποια θα την έπλησίαζε στη λέξι υποκειμενισμός που φαίνεται ευκολονόητη και είναι βέβαιον ότι συγγενεύει, αφού μυστικισμός ήμπορεί να ειπωθή ή κατάσταση μέσα εις την όποιαν μια ψυχή, μη προσέχοντας τον φυσικό κόσμο και περιφρονώντας τας συγκρούσεις και τα παθήματα, δίνεται σέ σχέσεις και οικειότητες κατ' ευθείαν με το άπειρον· γι' αυτό, εάν το άπειρον είναι άμετάβλητον και ένιαιον οι ψυχές αλλάζουν και είναι πολλές· μία ψυχή δεν έχει με τον Θεόν τις ίδιες συνομιλίες που έχουν οι άδελφές της, και ο Θεός, αν και άμετάβλητος και ένιατος, μεταμορφώνεται σύμφωνα με την επιθυμίαν καθενός, από τα πλάσματά του και δεν λέγει στο ένα ό,τι είπε στο άλλο. Το προνόμιον της ψυχής της έξυψωμένης στον μυστικισμό είναι ή ελευθερία· το σώμα μάλιστα γι' αυτήν είναι ένας γείτονας, εις τον όποιον μόλις δίνει τη

φιλική συμβουλή της σιωπῆς· ἀλλὰ ἐὰν αὐτὸ μιλή, δὲν τὸ ἀκούει παρὰ ἀνάμεσα ἀπὸ ἑνὸς τοῦτο, καὶ ἐὰν κινήται δὲν τὸ βλέπει παρὰ ἀνάμεσα ἀπὸ ἑνὸς σκέπασμα. Ἐν ἄλλο ὄνομα ἐδόθη, ἱστορικῶς, σὲ μιὰ τέτοια κατάστασι τῆς ζωῆς: ἡσυχασμός· αὐτὴ ἡ φράσις τοῦ Μάτερλιγκ εἶναι ἐντελὴς ἐνὸς ἡσυχαστοῦ, ὁ ὁποῖος μᾶς δείχνει τὸν Θεὸν νὰ χαμογελά «στὰ πῶς βαρὺὰ σπράγματα μᾶς, ὅπως χαμογελοῦν στὸ παιχνίδι μικρῶν σκύλων ἀπάνω σ' ἕναν τάπητα».

Ὁ Μ. Μάτερλιγκ βλέπει ἕναν καιρὸ, ὅπου οἱ ἄνθρωποι θὰ συνεννοοῦνται ψυχὴ με ψυχὴν, ὅπως οἱ μουσικοὶ συνεννοοῦνται διὰ τῆς ψυχῆς με τὸν Θεόν. Ἀλλὰ βλέπει αὐτὴν τὴν αὐγὴν γιατί κυττάζει μέσα στὸν ἑαυτὸ του καὶ γιατί εἶναι ὁ ἴδιος μιὰ αὐγὴ· ἐὰν ὅμως ἔβλεπε τὴν ἐξωτερικὴ ἀνθρωπότητα, δὲν θὰ ἔβλεπε παρὰ τὶς ζωώδεις κοινωνικὲς δρᾶσεις. Οἱ ταπεινοί, γιὰ τοὺς ὁποίους ἔγραψε θεῖα, δὲν θὰ διαβάσουν τὸ βιβλίον του, καὶ ἐὰν τὸ διάβαζαν δὲν θὰ ἔβλεπαν παρὰ κάτι γελοῖον, γιατί ἔμαθαν ὅτι τὸ ἰδεῶδες εἶναι ἕνα παχνὶ καὶ ξέρουν ὅτι, ἐὰν ἐσθῆκωναν τὰ μάτια τους στὸ Θεό, οἱ κύριοί τους θὰ τοὺς ἐμαστίζωναν.

Ἔτσι ὁ «Θησαυρὸς τῶν Ταπεινῶν», αὐτὸ τὸ βιβλίον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀπελευθερώσεως, με κάμνει νὰ σκέπτομαι με πίκρα τὴν ἄθλια κατάστασι τῶν ἀνθρώπων τῆς σήμερον καὶ χωρὶς ἄλλο καὶ ὅλων τῶν δυνατῶν καιρῶν καὶ ὅτι ἡ ὥρα τῆς ἀπελευθερώσεως θὰ περάσῃ καὶ μόνον μερικοὶ θὰ τὴν ἀκούσουν νὰ σημαίῃ.

Ὡστόσο πόσα μέσα σωτηρίας σ' αὐτὲς τὶς σελίδες, ὅπου ὁ Μάτερλιγκ, μαθητὴς τοῦ Ρύσμπροκ, τοῦ Νοβάλις, τοῦ Ἑμερσον καὶ τοῦ Ἑλλό, δὲν ζητεῖ σ' αὐτὰ τὰ ἀνώτερα πνεύματα (τῶν ὁποίων τὰ δύο νεώτερα εἶχαν μεγαλοφρενὲς διαισθησεῖς) παρὰ τὴν χειρονομίαν, ἡ ὁποία δίνει τὸ θάρρος γιὰ τὰ σκοτεινὰ ταξίδια. Οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι καὶ οἱ πλέον ἐνσυνείδητοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τόσες ὥρες θερμότητος, θάβρυσαν μέσα σ' αὐτὲς ἐνθαρρύνσεις νὰ γενθοῦν τὴν ἀπλότητα τῶν ἡμερῶν καὶ τὰ ὑπόκωφα ψιθυρίσματα τῆς βαθειᾶς ζωῆς. Θὰ ἐμάθαιναν τὴν σημασίαν τῶν πλέον ταπεινῶν χειρονομιῶν καὶ τῶν πλέον ἀσημάντων λέξεων, καὶ ὅτι τὸ γέλιο ἐνὸς παιδιοῦ ἢ ἡ φλυαρία μιᾶς γυναικὸς ἰσοδυναμοῦν, γιὰ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ μυστήριον ποὺ περιέχουν, μετὰ τὸν λαμπερὸ λόγον τῶν Σοφῶν. Διότι ὁ Μάτερλιγκ, μετὰ τὸ ὕψος τοῦ Σοφοῦ ποὺ ἔχει, τοῦ πολὺ σοφοῦ μάλιστα, μᾶς ἐκμυστηρεῖται σκέψεις ἀσυνείηστες, μᾶς ἀπλό-

τητος πολὺ ἀσεβοῦς διὰ τὴν ψυχολογικὴν παράδοσιν, καὶ μιᾶς τόλμης πολὺ περιφρονητικῆς διὰ τὶς διανοητικὰς συνήθειες καὶ ἀναλαμβάνει με γενναϊότητα νὰ μὴ δώσῃ στὰ πράγματα παρὰ τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ θὰ εἶχαν εἰς ἕνα κόσμον τελειωτικό. Ἔτσι ὁ ἡδονισμὸς λείπει ἐντελῶς ἀπὸ τῆς σκέψις του· ξέρει τὸ ἐνδιαφέρον ἀλλὰ καὶ τὸ ἀσήμαντον τῶν κινήσεων τοῦ αἵματος καὶ τῶν νεύρων, θινελλῶν ποὺ προηγοῦνται ἢ ἀκολουθοῦν ἀλλὰ ποτε δὲν συνοδεύουν τὴ σκέψιν καὶ ἐὰν μιλή γιὰ γυναῖκες, ποὺ εἶναι ἄλλο πράγμα παρὰ ψυχὴ, τὸ κίνει γιὰ νὰ πληροφορηθῇ «γιὰ τὸ μυστηριώδες ἄλλας ποὺ διατηρεῖ πάντα τὴν ἐνθύμησιν τῆς συναντήσεως δύο στομάτων».

Ποῦματα ἢ φιλοσοφία, ἢ φιλολογία τοῦ Μάτερλιγκ ἔρχεται σὲ μιὰ ὥρα, ὅπου ἔχουμε τὴν μεγαλύτερη ἀνάγκη νὰ ἐξηγηθοῦμε καὶ νὰ γίνωμεν ἰσχυροί, σὲ ὥρα ὅπου δὲν εἶναι ἀδιάφορον νὰ μᾶς ποῦν ὅτι ὁ ὑπέρτατος σκοπὸς τῆς ζωῆς εἶναι «νὰ κρατήσουμε ἀνοιχτοὺς τοὺς μεγάλους δρόμους ποὺ ὁδηγοῦν ἀπ' αὐτὸ ποὺ βλέπουμε σ' αὐτὸ ποὺ δὲν βλέπουμε». Ὁ Μ. Μάτερλιγκ δὲν ἐκράτησε μόνον ἀνοιχτοὺς τοὺς μεγάλους δρόμους τοὺς περιφραγμένους ἀπὸ τόσες καλὸς βουλὲς ψυχῆς καὶ ὅπου μεγάλα πνεύματα ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀνοίγουν τὶς ἀγκαλιὰς τοὺς σὰν δάσεις— ἀλλὰ φαίνεται μάλιστα ὅτι ἠῦξεν πρὸς τὸ ἀπειρον τὸ βάθος αὐτῶν τῶν μεγάλων δρόμων: εἶπε «λέξεις εἰδικὲς πολὺ χαμηλὰ» ὥστε τὰ βᾶτα ξεμάκρυναν μονάχα τοὺς, τὰ δέντρα κλαδεύτηκαν αὐτομάτως καὶ ἕνα βῆμα περισσότερον εἶναι δυνατόν καὶ τὸ βλέμμα πᾶσι σήμερον μακρύτερα ἀπὸ χθές.

Ἄλλοι ἔχουν χωρὶς ἄλλο ἢ εἶχαν γλώσσα πλέον πλούσια, φαντασία πλέον γόνιμη, χάρισμα παρατήρησεως πλέον διανγές, περισσότερη φαντασία, εὐκολίαι πλέον ἐπιδέξιες γιὰ νὰ σαλπίσουν τὴ μουσικὴ τοῦ λόγου— ἔστω· ἀλλὰ μετὰ γλώσσα δειλὴ καὶ φτωχὴ, με παιδικὸν δραματικὸν συνδυασμὸς, με σύστημα σχεδὸν ἐκνευριστικὸν φραστικῶν ἐπαναλήψεων, μ' αὐτὲς τὶς ἀδεξιότητες, μ' ὅλες τὶς ἀδεξιότητες ὁ Μ. Μάτερλιγκ δουλεύει βιβλία μικρὰ καὶ μεγάλα με βέβαιη πρωτοτυπία, με νεότητα τόσον ἀληθινὰ νέα, ὥστε θὰ στενοχωρήσῃ πολὺν καιρὸν ἀκόμη τὸ ἀξιολόγητον κοπάδι τῶν μισονεϊστῶν, τοῦ λαοῦ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι συγχωροῦν μία τόλμην ἐὰν ὑπάρχῃ προηγούμενον— ὅπως εἶς τὸ πρωτόκωλον— ἀλλὰ οἱ ὁποῖοι βλέπουν με περιφρόνησιν τὸ πνεῦμα ποὺ εἶναι ἡ ἀδιώκομη τόλμη.

Μετάφρασις ΑΒΓ.

Ἀπὸ τὸ «Πορτραῖτο» τοῦ REMY DE GOURMONT

ΣΤΗΝ ΠΟΡΤΑ ΤΟΥ ΩΚΕΑΝΟΥ

Ἡ ἑφτά θυγατέρες τῆς Ὀρλαμόνδης ὅταν ἡ νεράιδα πέθανε, ἡ ἑφτά θυγατέρες τῆς Ὀρλαμόνδης πῆγαν νὰ βροῦν τὶς πόρτες.

Ἄναψαν τοὺς ἑφτά τῶν λύχνους, ἄνοιξαν τοὺς πύργους ἄνοιξαν τετρακόσιες σάλλες χωρὶς νὰ βροῦν τὴν ἡμέρα.

Ἐφθασαν στὰ ἡχηρὰ σπήλαια, τότε κατέβηκαν καὶ σὲ μιὰ πόρτα κλεισμένη βρήκαν ἕνα χρυσὸ κλειδί.

Βλέπουν ἀπ' τὶς χαραμάδες τὸν Ὠκεανὸ τὶς πιάνει φόβος θανάτου χτυποῦν στὴν κλειστὴ πόρτα, ὅμως ν' ἀνοίξουν δὲν τολμοῦν...

ΤΡΕΙΣ ΚΑΡΔΙΕΣ

Ἐσφαξαν τρεῖς παιδοῦλες νὰ ἴδουν τί εἶχεν ἡ καρδιά των.

Ἡ πρώτη καρδιά ἦταν γεμάτη εὐτυχία καὶ παντοῦ ὅπου χύθηκε τὸ αἷμα τῆς τρία φίδια σφύριζαν τρία χρόνια.

Ἡ δεύτερη ἦταν γεμάτη καλωσύνη καὶ παντοῦ ὅπου χύθηκε τὸ αἷμα τῆς τρία ἀρνάκια βόσκησαν τρία χρόνια.

Ἡ τρίτη ἦταν γεμάτη δυστυχία καὶ παντοῦ ὅπου χύθηκε τὸ αἷμα τῆς τρεῖς ἀρχάγγελοι ἀγρύπνησαν τρία χρόνια.

Μ. ΜΑΤΕΡΛΙΓΚ

Μετάφρασις Ζ. Α. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ δημοσιευθεῖσα εἰς τὸ «Ἑμπερς»

Η ΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ

Μὲ τὸν τίτλον αὐτὸν ὁ κ. Paul Schellhas δημοσιεύει εἰς τὸ περιοδικὸν «Das Neue Blatt» ἄρθρον ἐπὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ σχολείου καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς μεταρρυθμίσεως εἰς τὴν ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν. Ὁ συγγραφεὺς λέγει ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις αὐτῇ, ὅπως γίνεται σήμερον, παρουσιάζει ἀνθρώπους ἀνικάνους διὰ τὴν πραγματικὴν ζωὴν, ἀποδίδει εἰς τὴν κοινωνίαν μηχανὰς καὶ ὄχι ἀνθρώπους. Καὶ τοῦτο, διότι παρημέλησεν ἐντελῶς σπουδαιότατον παράγοντα διὰ τὴν ἀληθινὴν ἐκπαίδευσιν: τὴν μόρφωσιν τοῦ αἰσθήματος. Εἰς τὰ ἐκπαιδευτήρια ὅλα, εἰς αὐτὸ τὸ γυμνάσιον παρημελήθη κατ' ὅλοκληρίαν ἡ αἰσθηματικὴ μόρφωσις καὶ ὥς ἐκ τούτου ἡ φύσις τῆς ἐκπαιδεύσεως κατέστη μόνον μηχανικὴ.

Κανεὶς δὲν θ' ἀρνηθῇ, ὅτι οἱ ἀγῶνες τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως δὲν διευθύνονται μετὰ τὸν κατὰλληλον πρὸς μόρφωσιν τοῦ πνεύματος. Ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι ἐπονσιώδη. Καὶ ὅμως τοῦτο τὸ κέρδος ἀπὸ πνεύμα μορφωμένον τόσον ποῖον τὸ κέρδος; Εἶναι σφαλερὸν τὸ νὰ πιστεύωμεν, ὅτι αἱ γνώσεις καὶ ἡ σχολαστικὴ μόρφωσις ἀρκοῦν διὰ νὰ κάμουν ἕνα ἄνθρωπον τέλειον. Ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ εἶναι πολὺ πεπαιδευμένος καὶ ταυτοχρόνως ἡθικοῦ ὑπερβολικῶς ἀδυνάτου καὶ ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ κατέχῃ πλῆθος γνώσεων καὶ νὰ παραμένῃ ἄνθρωπος χωρὶς καλαισθησίαν.

Ἡ ψυχὴ δὲν μορφώνεται παρὰ εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ αἰσθητικοῦ αἰσθήματος.

Ἡ ἐποχὴ μας διέπεται ἀπὸ τὰς ὑλικὰς φροντίδας μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς τέχνης· τάσεις καθ' ὑπερβολὴν ρεαλιστικαὶ ἐκδηλώνονται ἰσχυρῶς. Ἐνας ἐπὶ πλέον λόγος, ὅπως τὸ σχολεῖον ἔχῃ ὡς ἀποστολὴν τὸ νὰ παρέχῃ εἰς τὴν νεολαίαν τὴν πολυτιμὴν αὐτὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ αἰσθήματος, ἡ ὁποία θὰ τὴν καταστήσῃ ἱκανὴν νὰ διατηρήσῃ τὴν αἰσθησιν τοῦ ὀρατοῦ καὶ τοῦ καλοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῶν καθημερινῶν χυδαϊότητων καὶ τῆς σκληρότητος τῆς ζωῆς. Τοῦτο δὲ δὲν θὰ τὸ κατορθώσουν οὔτε ἡ τελειότερα σχολαστικὴ ἐκπαίδευσις, οὔτε αἱ μᾶλλον εὐρεῖαι γνώσεις.

Τὸ σχολεῖον σήμερον, τὸ ὁποῖον ἀδιαφορεῖ διὰ πᾶσαν σοβαρὰν ἐκπαίδευσιν τοῦ αἰσθήματος, συμβάλλει εἰς τὸ νὰ μὴ ἐκδηλώνουν οἱ ἐξερχόμενοι αὐτοῦ κανὲν σχεδὸν ἐνδιαφέρον πρὸς πᾶν ὅ,τι εὐγενὲς καὶ ὀραῖον.

Σοβαρὰ μόρφωσις τοῦ αἰσθήματος θὰ προελάμβανεν ἀκόμη τοὺς κινδύνους τῆς ἀπογοητεύσεως καὶ τῆς ἀβουλίας, οἱ ὁποῖοι εἶναι τόσον συχνοὶ εἰς τὰς ἀνεπτυγμένους τάξεις. Ἡ δύναμις νὰ εὐχαριστῇ τις ἀπὸ μικρὰ πράγματα, νὰ δοκιμάσῃ ἡσυχὰ τὸ θέληγτον τοῦ καθεὶ ποῦ εἶναι φυσικόν, ἀπλοῦν, ἐξαργτάται οὐσιωδῶς ἀπὸ τὴν μόρφωσιν τοῦ αἰσθήματος αὐτοῦ. Ἐπρεπε τὸ σχολεῖον ν' ἀναλάβῃ ὑποχρεωτικῶς τὴν ἀνά-

πτυξιν καὶ καλλιέργειαν τῶν πλεονεκτημάτων αὐτῶν, ἀντισταθμίζον οὕτω τὰς ἐπιβλαβεῖς ἐπιδράσεις, τὰς ὁποίας ἐξασκεῖ ἐπὶ τῶν μελλόντων πολιτῶν ἡ νεωτέρα ζωὴ. Ἐκπλήσσεται κανεὶς νὰ εὐρίσκη τόσους ἀνθρώπους — συμπεριλαμβανομένων καὶ ἐκείνων ποὺ ἐξέρχονται ἀπὸ τὰς ἀνωτέρας σχολὰς καὶ τὰ πανεπιστήμια — ἀδιαφόρους, ἀκαλαισθήτους, καθυπὸ ἀστούς. Λεῖπει ἀπ' αὐτοὺς κάθε ὁρμὴ πρὸς οἰονδήποτε ἰδεῶδες καὶ παρὰ τὴν νεότητά των, ἀδιαφοροῦν διὰ καθετί, ποὺ δὲν εἶναι τὸ ἐπάγγελμά των, καὶ δὲν ἔχουν καμίαν αἰσθησιν τοῦ ἀπλοῦ καὶ τοῦ φυσικοῦ. Τὴν αἰτίαν τοῦ φαινομένου τούτου πρέπει νὰ τὴν ἀναζητήσωμεν εἰς τὴν ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν, εἰς τὴν φύσιν τῆς καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς. Εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις, αἱ ὁποῖαι δὲν διεστρεβλώθησαν ἀπὸ καμίαν ἐκπαίδευσιν ἀποκλειστικῶς σχολαστικὴν, εὐρίσκει κανεὶς συχνότερα ἢ εἰς τοὺς πνευματικῶς ἀνεπτυγμένους τὴν ἄδολον αὐτὴν χαράν, ποὺ αἰσθάνονται ἐνῶπιον τῆς φύσεως καὶ τῶν ἀπλῶν ἐκδηλώσεών της. Καὶ ὅμως ὁ λαὸς εἶναι περισσότερον ἐκτεθειμένος εἰς τὰς σκληρότητας τῆς ζωῆς. Ἀρκεῖ ἐπὶ παραδείγματι νὰ παρατηρήσωμεν μὲ ποίαν εὐχαρίστησιν οἱ πτωχότεροι ἀνατρέφουν κατοικίδια ζῶα, καλλιεργοῦν δένδρα ἢ ἄνθη, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀνάγκην ἐπιμελείας καὶ στοιχίζουσιν εἰς αὐτοὺς σχετικῶς περισσότερον παρ' ὅσον θὰ ἐστοίχιζον εἰς τοὺς πλουσίους. Εὐρίσκει κανεὶς τὸ αἶσθημα τοῦτο τῆς φύσεως εἰς τοὺς νεώτε- ρους τῶν μαθητῶν βραδύτερον ὅμως λιγοστεύει,

καθ' ὅσον προχωρεῖ ἡ σχολαστικὴ μόρφωσις.

«Διὰ νὰ θεραπευθῇ ἡ λυπηρὰ αὕτη κατάστασις, διὰ νὰ ἐξέρχονται πλέον ἀπὸ τὰ σχολεῖα ἄνθρωποι ἱκανοὶ νὰ ἐννοοῦν τὰς ὀραιότητας τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς καὶ νὰ παλαίουν νικηφόρως κατὰ τῶν βιωτικῶν σκληροτήτων, πρέπει ἡ ἐκπαίδευσιν νὰ ἐπιδιώκη ὄχι κουραστικά, ἀλλὰ μὲ δημιουργίαν ἀληθινῆς εὐχαριστήσεως καὶ τὴν μόρφωσιν τοῦ αἰσθήματος. Ἡ ψυχρὰ λογικὴ, ἡ ὁποία ἕως τώρα εἶχε τὴν προτίμησιν τῶν παιδαγωγῶν, καὶ τὸ αἶσθημα τοῦ ὀραίου, ποὺ τόσον πολὺ παρημελήθη, ἔχουν ἴσα δικαιώματα. Ὁλιγωτέρα λογικὴ καὶ περισσότερα διανόησις. Καὶ ὁ διδάσκαλος, ὁ ὁποῖος ἐκλήθη νὰ διαδραματίσῃ τόσον ἐνδιαφέρον μέρος εἰς τὴν διάπλασιν τῆς νεολαίας, πρέπει νὰ κατέχῃ ὅ,τι ὀφείλει νὰ μεταδώσῃ εἰς τοὺς μαθητάς του: ψυχὴν καὶ πολὺ αἶσθημα.

«Τὸ σχολεῖον πρέπει νὰ ἔχῃ ὡς ἀποστολὴν τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀγάπης πρὸς τὸ ἰδεῶδες, ἡ ὁποία εἶναι προνόμιον τῆς νεότητος, νὰ προμηθεύσῃ εἰς τὴν αὐξάνουσαν γενεάν ἀντὶ τῆς σχολαστικῆς μορφώσεως τὸν πολύτιμον αὐτὸν θησαυρὸν τοῦ αἰσθήματος, τὸ ἐρόδιον τὸ ὁποῖον εἰς τὸν σκληρὸν τοῦτον βίον, ὅπου καθέννας ὀφείλει νὰ παλαίσῃ, θὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ διαφυλάξῃ τὴν μεγαλοψυχίαν του. Εἰς τὴν μόρφωσιν αὐτὴν τοῦ αἰσθήματος θὰ εὐρωμεν κάποιο ἀντίρροπον διὰ τὰς ὀλιστικὰς τάσεις τῆς ἐποχῆς μας, τῶν ὁποίων ἡ ἐξακολουθητικὴ ἐπιδρομὴ θὰ φέρῃ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἡθικὴν κατάπτωσιν».

Μετάφρασις ΗΛ. Π. Β.

ΜΥΣΤΗΡΙΑ*

— ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ —

ΙΧ

Τὸ μεσημέρι τῆς ἄλλης μέρας.

Ὁ Νάγκελ εἶχε μόλις σηκωθῇ καὶ χωρὶς νὰ πάρῃ πρόγευμα εἶχε βγῇ ἔξω. Ἦτον κι' ὅλας μακρυνὰ κάτω στὴν πόλιν ὁ καιρὸς ἦτον τόσο λαμπρὸς καὶ ἡ κίνησις τόσο ζωερὴ στοὺς μώλους! Διὰ μιᾶς γύρισε κι' ἀρώτησε ἕναν ἄνθρωπο ποῦ ἦτον τὸ γραφεῖο τοῦ Ράινερτ τοῦ δικαστῆ. Ὁ ἄνθρωπος τοῦ ἐξήγησε κι' ὁ Νάγκελ διευδύνθηκε ἀμέσως ἐκεῖ.

Χτύπησε καὶ μπήκε μέσα πέρασε μπρὸς ἀπὸ μερικὸς κυρίους ποὺ κάθονταν κ' ἔγραφαν καὶ

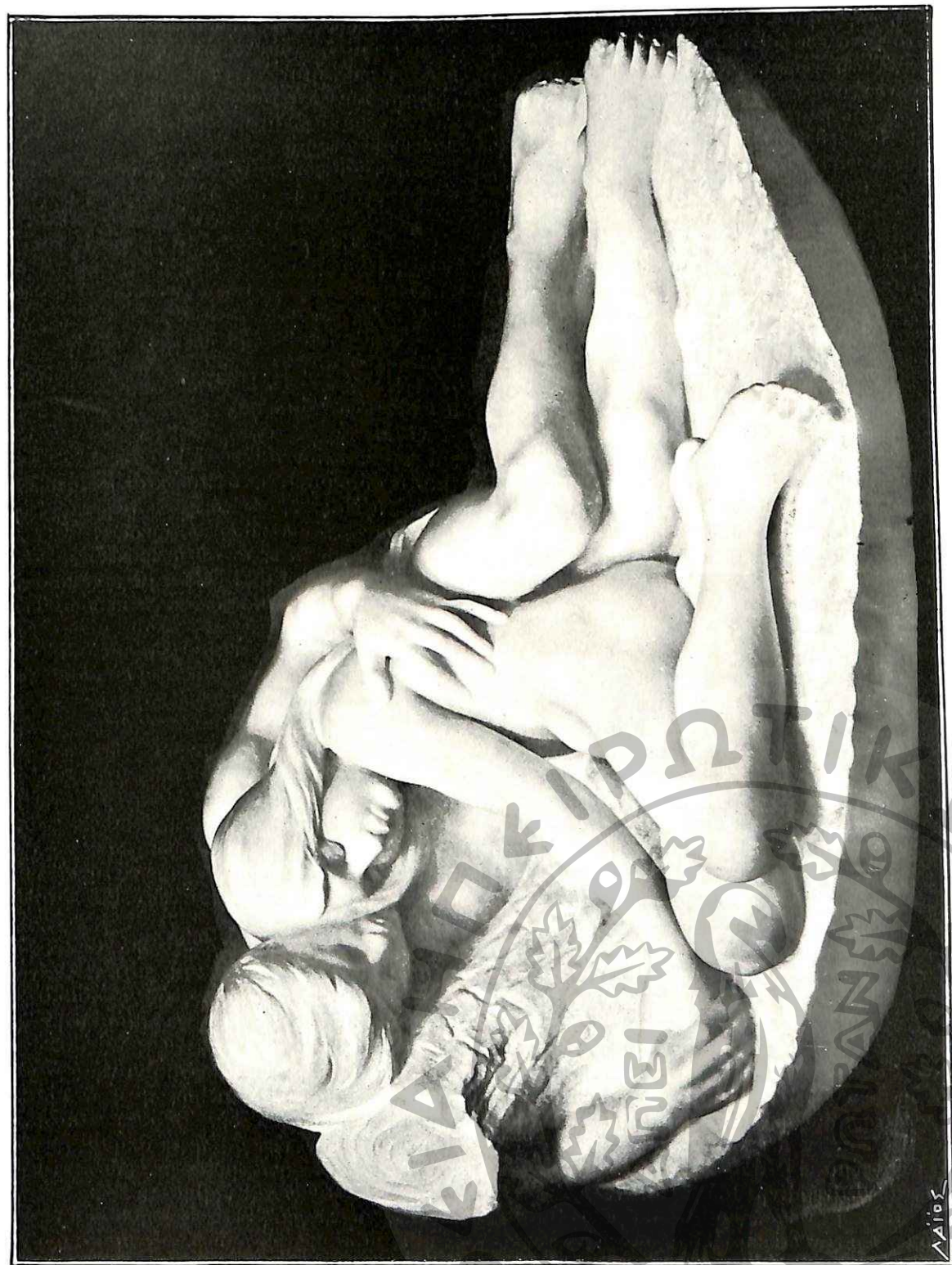
πῆγε πρὸς τὸν δικαστὴ καὶ τὸν παρακάλεσε νὰ μιλήσουν μαζί γιὰ κάτι ἰδιαιτέρο — οἱ δύο τους μονάχοι, δὲν θὰ διακοῦσε πολὺ. Ὁ δικαστὴς σηκώθηκε σὰν λίγο δυσανεσθημένος καὶ πῆγαν μαζί σ' ἕνα πλαῖνὸ δωμάτιο.

Τότε τοῦ εἶπε ὁ Νάγκελ:

— Συγγνώμη, ποὺ πάλι ξαναέρχομαι στὸ ἴδιο ζήτημα. Πρόκειται γιὰ ἐκείνην τὴν ἱστορίαν μὲ τὸν Μινούττα, καθὼς ξέρετε. Ἐρχομαι γιὰ νὰ ζητήσω συγγνώμην.

— Αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν τὴν θεωρῶ τελειωμένη, ἀπήντησε ὁ δικαστὴς. Τὸ βράδυ τοῦ Ἀϊ-Γιαννιοῦ μπρὸς σὲ ὁλόκληρη συντροφιά εἴπατε πὼς μοῦ ζητᾶτε συγγνώμην αὐτὴ ἡ ἱκανοποίησις μὲ ἀρκεῖ δὲν ζητῶ τίποτ' ἄλλο.

* Ἡ ἀρχὴ εἰς τὸ τεῦχος τῆς 31 Μαΐου.

— Μεγάλη σας καλοσύνη, είπε ο Νάγκελ, αλήθεια, μεγάλη σας καλοσύνη, και χάριν ευκρινείας το ξαναλέω και τρίτη φορά, είναι μεγάλη σας καλοσύνη. Χί, χί. Μά δεν είμαι πολύ ευχαριστημένος όπως τέλειωσε η υπόθεσις. Δηλαδή για τον εαυτό μου είμαι ευχαριστημένος, μά δεν είμαι ευχαριστημένος για τον Μινούττα. Θα ήθελα να αναγνωρίζετε πώς κι' ο Μινούττας θα έπρεπε να λάβη την ικανοποίησί του και πώς έσείς είστε ο άνθρωπος που του την χρεωστάτε.

— Έννοείτε να πάω εγώ και να ζητήσω συγγνώμη αυτού του βλάκα για εκείνες τις ανοησίες — αυτό θέλετε να πείτε; Σας παρακαλώ, καλύτερα θα κάνετε να κυτάξετε τις δικές σας δουλειές και να μη...

— Ναί, ναί, ναί, ναί, αυτό καλά το λέτε! Μά για να επανέλθωμε στο ζήτημα: ξεσχίσατε το σακκάκι του Μινούττα και του υποσχεθήκατε έν' άλλο. Το ξέρετε;

— Ακούτε να σάς πω: είστε εδώ σ' ένα δημόσιο γραφείο και μιλάτε για μια ιδιωτική υπόθεσι, που ούτε είναι καθόλου δουλειά σας. Έδώ είμαι εγώ ο κύριος. Δεν είναι ανάγκη να περάσετε από το γραφείο για να φύγετε κι' από δω βγαίνετε στον δρόμο.

Και ο δικαστής άνοιξε μια μικρή πόρτα.

Ο Νάγκελ γέλασε και είπε:

— Ένοια σας — δεν με φοβίζετε. Αλήθεια, σάς το λέω σοβαρά, πρέπει στην στιγμή να στείλετε το σακκάκι που υποσχεθήκατε του Μινούττα. Το χρειάζεται, ξέρετε, και σάς πίστεψε στον λόγο σας.

Ο δικαστής άνοιξε την πόρτα ορθάνοιχτη και είπε:

— Έχετε την καλοσύνη!

— Μά ο Μινούττας βασίσθηκε πώς είστε τίμιος άνθρωπος, εξακολούθησε ο Νάγκελ, και δεν έπρεπε να τον γελάσετε έτσι άτιμα.

Μά τότε ο δικαστής άνοιξε την πόρτα του γραφείου και φώναξε τους δύο κυρίους. Ο Νάγκελ έβαλε το χέρι στον σκούφο του και κίνησε. Δεν είχε λέξη πιά.

Τί κακό τέλος που είχε πάρει αυτή η υπόθεσις. Καλύτερα θα ήταν αν δεν είχε πάει να τον βρή τον δικαστή. Γύρισε στο ξενοδοχείο, ήπιε τον καφέ του, διάβασε την εφημερίδα κι' έπαιξε με τον Γιάκοπσεν τον σκύλλο.

Το απόγευμα είδε από το παράθυρό του τον Μινούττα ν' ανεβαίνει τον δρόμο της προκυμαίας, που ήταν χαλασμένος κι' όλο πέτρες, φορτωμένος έναν σάκκο. Ήτον σάκκος με καρβουνά. Πήγαινε πολύ σκυμμένος, μόλις μπορούσε να δει μπροστά του, γιατί το φορτίο του

τον πλάκωνε σχεδόν ως στην γη. Δεν ήτιον και τόσο σταθερός στα πόδια του και περπατούσε τόσο στραβά, που το πανταλόνι του απ' το μέσα μέρος ήταν έντελως κουρελιασμένο. Ο Νάγκελ πήγε να τον ανταμώσει και τον βρήκε κάτω εμπρός στο ταχυδρομείο, όπου είχε ακουμπήσει μια στιγμή το σακί του.

Χαιρετίσθηκαν κι' οι δύο πολύ βαθεία. Όταν ο Μινούττας σήκωσε το κεφάλι του, ο Νάγκελ τον έπιασε απ' τον ώμο και του είπε: Μη πηγες κι' είπες τίποτα για τα χρήματα που σου δώσα; Είπες τίποτα κανενός; Ή;

Ο Μινούττας τρομαγμένος αποκρίθηκε:

— Όχι, δεν είπα τίποτα.

— Κυτάξε μην πής και πής τίποτα, εξακολούθησε ο Νάγκελ έρεθισμένος, γιατί σε σκοτώνω! Μά τον θεό! Ακούς που σου λέω; κι' ο θεός σου τοιμουδιά.

Ο Μινούττας στεκότανε με άνοιχτο στόμα και που και που άρθρωνε μια λέξη: δεν θάλεγε τίποτα, ούτε μια λέξη, το υπόσχεται, — ορκίζεται... Και ο Νάγκελ, σαν να ήθελε να δικαιολογήσει την ταραχή του επρόσθεσε άμέσως:

— Μια τρύπα είναι αυτή η πόλις, ναί, μια φωλιά, ένας σταυλός! Όλοι με κυτάζουν όπου κι' αν πάω, δεν μπορώ να κουνήσω. Τί τους μέλει; ο διάβολος να τους πάρη όλους. Άκου να σου πω ακόμα, είμαι βέβαιος πώς αυτή η Κίελλαντ π. χ. είναι μια τετραπερασμένη και μπορεί να σε κάνη να τής πής ό,τι θέλει, μά εγώ δεν ανέχομαι αυτήν την περιέργεια, ακούς; Ήμουν χθές το βράδυ μαζί της. Είναι μια φοβερή φιλάρεσκος. Άς είναι, αυτό δεν είναι τώρα δουλειά μας εδώ. Μόνο σε παρακαλώ ακόμα μια φορά να μη πής τίποτα γι' αυτήν την μικροδουλειά. Κι' αν ο θεός σου πη τίποτα, τον πνίγω, θεός σωρώσε με. Πήγαινε τώρα άμέσως σπίτι και πές του το αυτό. Με κατάλαβες;

— Κατάλαβα.

— Είναι καλά που σε βρήκα τώρα, εξακολούθησε ο Νάγκελ, έχω και κάτι άλλο να σου πω: προχθές το μεσημέρι δεν καθόμαστε μαζί απάνω σ' ένα μνήμα στο νεκροταφείο;

— Ναί.

— Είχα γράψει έναν στίχο απάνω στο μνήμα. Άς είναι, παραδέχομαι πώς ήταν άσχημος και άπρεπής, μά αυτό δεν αλλάζει τίποτα. Τον έγραψα. Όταν έφυγα, ήταν ακόμα γραμμένος και όταν ξαναπήγα μετά μερικά λεπτά, ήταν σβησμένος — εσύ τον έσβησες;

Ο Μινούττας σκύβει το πρόσωπο και ομολογεί. Μά τρομαγμένος που τον έπιασαν σ' αυτό το τόλμημα, προσπαθεί να εξηγηθή:

— Ξέρετε, ήθελα... Έσείς δεν την γνωρίζατε

την Μίνα Μεέκ, αυτός είναι ο λόγος, είδεμυ δεν θα το κάνατε, δεν θα το γράφατε. Άμέσως είπα μέσα μου: δεν φταίει, είναι ξένος εδώ, μά εγώ που είμαι από εδώ, εντόπιος, μπορώ να διορθώσω το κακό, δεν έπρεπε να το διορθώσω; Τον έσβησα τον στίχο. Κανείς δεν τον διάβασε.

— Που ξέρεις πώς κανείς; δεν τον είχε διαβάσει;

— Ψυχή δεν τον διάβασε! Όταν σάς είχα συνοδεύσει εσάς και τον γιατρό ως την πόρτα, γύρισα πάλι και τον έσβησα. Ήτον μόνο δύο-τρία λεπτά που είχα φύγει.

Ο Νάγκελ τον κύταξε, του πήρε το χέρι και του τώσφιξε χωρίς να πη λέξη. Κυτάχθηκαν κι' οι δύο του Νάγκελ το στόμα έτρεμε λίγο.

— Στο καλό, είπε. Ά, αλήθεια: έλαβες το σακκάκι;

— Χμ! Μά βέβαια θα το λάβω ως στην μέρα που το χρειάζομαι. Σε τρεις εβδομάδες...

Εκείνην την στιγμή περνά η αυγουλού με τ'άσπρα μαλλιά, η Μάρθα Γούδε κρατά το πανέρι της κάτω απ' την ποδιά και χαμηλώνει τα μαύρα της μάτια. Ο Μινούττας χαιρέτησε: χαιρέτησε κι' ο Νάγκελ. Εκείνη μόλις απήντησε στον χαιρετισμό, πέρασε γρήγορα, πήγε στην αγορά, πούλησε τα δύο τρία της αυγά και έπειτα έφυγε πάλι με τα χρήματά της. Φορούσε ένα ψιλό πράσινο φόρεμα. Ο Νάγκελ δεν έβγαζε τα μάτια του πάνω από αυτό το πράσινο φόρεμα. Είπε:

— Τί είναι σε τρεις εβδομάδες;

— Μια αγορά, αποκρίθηκε ο Μινούττας, μια μεγάλη διασκέδασις βραδινή. Δεν το ακούσατε καθόλου; Κ' εγώ θα λάβω μέρος στις πλαστικές εικόνες. Η κυρία Κίελλαντ τώχει ορίσει κι' όλας.

— Έτσι; είπε ο Νάγκελ συλλογισμένος. Ναί, εξακολούθησε έπειτα, προσεχώς θα το λάβης το σακκάκι, ένα καινούριο σακκάκι μάλιστα, αντί το παλιό που σου υποσχέθηκε. Μούλεγε σήμερα ο δικαστής πώς το είχε ξεχάσει, μά θα φροντίση μια απ' αυτές τις μέρες. Ο δικαστής κατά βάθος δεν είναι τόσο κακός. Μά ακουσε, ούτο δεν πρέπει να το ξεχάσης: Δεν πρέπει να τον ευχαριστήσης ποτέ! Ούτε καν να το κάνης λόγο ποτέ μπροστά του, δεν θέλει να τον ευχαριστήσουν. Καταλαβαίνεις; Θα του ήτον δυσάρεστο, είπε, αν πήγαινες και τον ευχαριστούσες γι' αυτήν την μικρή χάρη. Βέβαια καταλαβαίνεις κι' ο ίδιος πώς θα ήτον πολύ άσχημο εκ μέρους σου να πής να του θυμίσης εκείνην την μέρα που ήτον μεθυσμένος κι' έφυγε απ' το καφενείο με βουλιαγμένο καπέλο. Δεν είναι έτσι;

— Βέβαια.

— Έπειδή τον εταπείνωσα οικτρά, καθώς

θυμάσαι, κι' εμπρός σ' ένα σωρό ανθρώπους τον είπα σκύλλο. Ναί μεν πήγα και του ζήτησα συγγνώμη γι' αυτό, μά πάντα... Λοιπόν εσύ θα δεχθής το σακκάκι, μά δεν θα πής τίποτα, ούτε στον θεό σου δεν θα πής λέξη, από που τώχεις, δεν πρέπει να το μάθη κανείς, έτσι θέλει ο δικαστής. Έπειδή βέβαια, καταλαβαίνεις, πώς θα του ήτον δυσάρεστο αν έγινετο γνωστό στην πόλι πώς πρώτα τσακωνεται μ' όποιον τύχη κι' έπειτα αναγκάζεται να χαρίζη σακκάκια για να τα φτιάξη πάλι. Δεν είναι έτσι;

— Βέβαια το καταλαβαίνω.

— Λοιπόν σύμφωνοι;

— Ναί, δεν θα πω τίποτα.

— Καλά... Για άκου, μια στιγμή, γιατί δεν παίρνεις ένα καροτσάκι για να πηγαίνης τα καρβουνά στα σπίτια;

— Δεν μπορώ για εκείνην την βλάβη που έχω πάθει, δεν μπορώ να τραβώ. Μπορώ να κουβαλώ αρκετά βαρυνά φορτία, όταν προσέχω να τα φορτωθώ καλά, μά δεν μπορώ να τραβώ και να κάνω τέτοιου είδους προσπάθεια, είδεμυ κινδυνεύω να πέσω κάτω μπρούμυτα και τότε πονώ πολύ. Ένψ με τον σάκκο πάει πολύ καλά.

— Μπα, μπα, μπα.

Μικρή σιγή.

— Λοιπόν δεν θα ξανάρθης πάλι να μ' επισκεφθής, ρώτησε ο Νάγκελ. Νάρθης, καλέ μου φίλε! Δεν είναι ωραίο εκ μέρους σου να μην έρχεσαι καθόλου. Δεν είναι ούτε ανάγκη να πής όταν έρθης. Μη ξεχάσης, αριθμός επτά μπαίνεις κατ' ευθείαν μέσα.

Λέγοντας αυτά τοῦχωσε ένα χαρτονόμισμα στο χέρι και κίνησε βιαστικά τον δρόμο προς την προκυμαία, ο Μινούττας του φώναξε μά δεν τον άκουσε. Όλην την ώρα που μιλούσε παρακολουθούσε με τα μάτια του το πράσινο φόρεμα.

Όταν έφθασε στο σπίτι της Μάρθας Γούδε, στάθηκε μια στιγμή και κύταξε γύρω του. Κανείς δεν τον έβλεπε. Δεν έλαβε απάντησι όταν χτύπησε στην πόρτα. Και δύο άλλες φορές είχε έρθει και δεν είχε λάβει απάντησι ούτε τότε, μά τώρα την είχε δη' που γύριζε σπίτι της, και δεν ήθελε να φύγη πάλι, χωρίς ναμνη μέσα. Χωρίς δισταγμό άνοιξε την πόρτα και μπήκε.

Έστέκετο στην μέση της κάμαρας και τον εκύταξε. Το πρόσωπό της δια μιάς είχε γίνει κατακόκκινο και ήτον τόσο φοβισμένη, που για πολλή ώρα βαστούσε τα χέρια της τεντωμένα μπροστά της και δεν ήξερε τί να κάνη.

— Παρακαλώ, κυρία μου, συγχωρήστε την αδιακρισία μου που μπαίνω έτσι μέσα, είπε ο Νάγκελ και χαιρέτησε με ξεχωριστή ευγένεια.

Θα σ' ας ήμουν πάρα πολύ ευνώμων αν μπορούσα να μιλήσω μαζί σας ένα λεπτό. Μη φοβάστε· ή δουλειά μου θα τελειώσει γρήγορα. Γύρισα να σ' ας ιδω κι άλλες φορές, μα δεν το κατόρθωσα, κ' επί τέλους σήμερα έχω την ευτυχία να σ' ας βρω σπίτι σας. Ονομάζομαι Νάγκελ, είμαι ξένος εδώ και κάθομαι τώρα στο Κεντρικόν. Πάλι σ' ας παρακαλώ πολύ να με συγχωρήτε που ήρθα έτσι μέσα δια της βίας.

Εκείνη ακόμα δεν έλεγε τίποτα, μα του προσέφερε μια καρέκλα και πήγε εκείνη και στάθηκε κοντά στην πόρτα του μαγειρείου. Ήτον πολύ φοβισμένη και έπαιζε με την ποδιά της ενώ τον κύταζε.

Η κάμαρα ήτον όπως την είχε φαντασθή ένα τραπέζι, μερικές καρέκλες κ' ένα κρεβάτι και σχεδόν τίποτ' άλλο. Στα παράθυρα ήταν μερικές γλάστρες με άσπρα λουλούδια, μα δεν είχε κουρτίνες· το πάτωμα δεν ήτον καθαρό. Ο Νάγκελ είδε και την παλιά καρέκλα με την ψηλή ράχη στην γωνία πίσω από το κρεβάτι· είχε μόνο δύο πόδια κι' ακουμπούσε σπασμένη και μισοσαπισμένη απάνω στον τοίχο. Το κάθισμα ήτο ντυμένο με κόκκινο βελούδο.

— Άχ, να μπορούσα μόνο να σ' ας καθησυχάσω, κυρία μου! είπε πάλι ο Νάγκελ. Δεν με φοβούνται πάντα τόσο πολύ όταν πηγαίνω πουθενά· χι χι χι. Δεν είναι ή πρώτη φορά που πηγαίνω να δω ανθρώπους εδώ στην πόλι· δεν είστε ή μόνη που ήρθα να σ' ας επισκεφθώ. Πηγαίνω από σπίτι σε σπίτι, παντού δοκιμάζω—ίσως ν' ακούσατε κι' όλας. Όχι; Και όμως έτσι είναι. Το έχει το επάγγελμά μου, εγώ μαζεύω όλων των ειδών παλιά πράματα, αγοράζω παλιά πράματα και πληρώνω όση αξία μπορούν να έχουν. Μα μη φοβάστε, κυρία μου, δεν θα σ' ας πάρω τίποτα, χι χι χι, δεν την έχω αυτήν την κακή συνήθεια· να είστε ήσυχη όσο γι' αυτό. Όταν δεν βρω ν' αγοράσω τίποτα, τότε δεν παίρνω τίποτα· και ποτέ δεν κλέβω τίποτα.

— Μα εγώ δεν έχω τίποτα παλιό πράματα, πού... είπε επί τέλους και φαίνεται έντελως απελπισμένη.

— Έτσι λέν όλοι πάντα! είπε ο Νάγκελ. "Ας είναι, παραδέχομαι πως είναι πράματα που τάχα κανείς και που λυπάται να τ' αποχωρίζεται· πράματα, που τάχα συνειδηθεί κανείς όλην του την ζωή, κληρονομίες από γονείς ή προγόνους. Μα πάλι, αυτά τα άχρηστα πράματα μένουν έτσι και δεν χρησιμεύουν σε τίποτα πιά· γιατί λοιπόν να πιάνουν τόπο και να μένουν έτσι ανεκμετάλλευτα; Γιατί αυτά τα άχρηστα οικογενειακά έπιπλα ή κειμήλια πολλές φορές αξίζουν καμιά καλή δραχμούλα, και τ' αφήνουν

και καταστρέφονται ως που γίνονται σαράβαλα. Δεν είναι τότε καλύτερα να τα πουλούμε, ενόσω αξίζουν ακόμα κάτι; Μερικοί άνθρωποι, όταν πηγαίνω, θυμώνουν και λένουν, δεν έχουν παλιά πράματα—καλά, ο καθένας όπως του άρέσει, κάνω μια υπόκλησι και φεύγω. Άλλοι πάλι ντρέπονται και φοβούνται να μου δείξουν ένα τηγάνι χωρίς πάτο. Τι να κάνουν, τόσο ξέρουν αυτοί είναι οι άπλοϊκοί άνθρωποι που δεν ξέρουν πόσο ανεπτυγμένη είναι ή μανία εκείνων που κάνουν συλλογές. Επιμένω και το λέγω μανία· όμολογώ πως έμένα με κατέχει πέρα πέρα αυτή ή μανία και γι' αυτό κάθε πράμα το λέω με τόνόμα του και γιατί όχι; Μα ως είναι, αυτό μ' ενδιαφέρει μόνο έμένα, είναι δική μου δουλειά και το λέω μόνο έτσι περαστικά. Μα ήθελα να πω: είναι αλήθεια γελοίο και ανόητο αυτοί οι άνθρωποι να μη τολμούν να δείξουν τις αρχαιότητες που έχουν. Μα μήπως και τα δαχτυλίδια και τα όπλα που βγάζουν απ' τους τάφους των γιγάντων δεν είναι σ' έλεεινή κατάσταση; και γι' αυτό μήπως έχουν ολιγώτερη αξία; Τι λέτε κ' εσείς, κυρία μου; Έπρεπε να βλέπατε την συλλογή που έχω από κονδούνια αγελάδων! Έχω ένα κονδούνι από ένα παλιομέταλλο μόνο, που ένα γένος Ινδιάνων το έλάτρευε σαν θεό. Για φαντασθήτε, άμετρητα χρήνια ήτον κρεμασμένο σ' ένα κοντάρι μέσα στο στρατόπεδο κ' οι άνθρωποι του κάμπαναν προσευχές και θυσίες! Φαντασθήτε! Μα απομακρύνονται απ' τον σκοπό της επισκέψεώς μου. Όταν αρχίζω να μιλώ για τα κονδούνια μου, ξεχνιούμαι και λέω πολλά!

— Μα, αλήθεια, δεν έχω τέτοια παλιά πράματα, είπε πάλι ή Μάρθα. Δυστυχώς, ξαναείπε και σιώπησε πάλι.

— Μπορώ, είπε ο Νάγκελ σιγά και με σκεπτικό ύφος, μπορώ π. χ. να κυτάξω εκείνην την καρέκλα εκεί; Έδειξε την γωνία κοντά στο κρεβάτι. Βέβαια, ρωτώ μόνο· δεν κοινώ απ' την θέση μου, αν δεν μου δώσετε την άδεια· μα για τ' όνομα του Θεού, πήτε το καθαρά αν δεν θέλετε να την κυτάξω! Μα εγώ την έχω στο μάτι από την στιγμή που μπήκα εδώ μέσα.

Η Μάρθα σαστίζει, απαντά:

— Αυτή... Κύριε, παρακαλώ... τα πόδια είναι σπασμένα...

— Τα πόδια είναι σπασμένα, ακριβώς! Και τί μ' αυτό; Ίσως μάλιστα ακριβώς γι' αυτό, ναί, ακριβώς γι' αυτό! Μπορώ να μάθω από που την έχετε;

Τώρα ο Νάγκελ την είχε την καρέκλα στα χέρια του, την κύταζε και την γύριζε και την εξέταζε προσεκτικά απ' όλα τα μέρη. Δεν ήτον

επιχρυσωμένη, στην ράχη είχε κάτι στολίσματα σαν μια κορόνα σκαλισμένη. Στο κάθισμα είχε κάτι κοψίματα από μαχαίρι, σαν να είχαν κόψει καπνό εκεί απάνω.

— Την έχωμε από κάπου από το έξωτερικό, δεν ξέρω από που· ο παπούς μου μια φορά είχε φέρει πολλές τέτοιες καρέκλες· μα μόνο αυτή έμεινε. Ο παπούς μου ήτον θαλασσινός.

— Έτσι; και ο πατέρας σας; ήτον κι' αυτός θαλασσινός;

— Ναί.

— Τότε κ' εσείς θα ταξιδεύατε μερικές φορές μαζί; Συγγνώμη που ρωτώ.

— Ναί, πολλά χρόνια ταξίδευα κ' εγώ μαζί. — Αλήθεια; τί ενδιαφέρον! Και λοιπόν βέβαια θα είδατε πολλές χώρες... Περάσατε βουνά και θάλασσες. Ναί, και έπειτα ήρθατε κ' εγκατασταθήκατε εδώ; Άχ, ναί στην πατρίδα είναι πάντα πιο ώραία, ναί, στην πατρίδα... Μα δεν ξέρετε καθόλου που την ξετύπωσε ο παπούς σας; Γιατί, ξέρετε, βάζω πολλή σημασία να ξέρω την ιστορία των πραγμάτων, την ζωή των να πουμε.

— Όχι, δεν ξέρω που την ξετύπωσε· είναι πολύς καιρός από τότε. Ίσως στην Όλλανδία; Όχι, δεν ξέρω.

Ο Νάγκελ παρατήρησε πως όλο έγίνετο πιο ζωνρή κ' ευχαριστήθηκε. Είχε έρθει πιο κοντά στην μέση της κάμαρας, έστέκετο σχεδόν κοντά του ενώ αυτός γύριζε την καρέκλα απ' όλες τις μεριές κ' ήτον σαν να μη την χορταίνει. Μιλούσε αδιάκοπα, όλην την ώρα, έλεγε τις παρατηρήσεις του για την εργασία, ένθουσιάζθηκε, όταν στο πίσω μέρος της ράχης είδε ένα κομάτι ξύλο βαλμένο μέσα στην καρέκλα σαν μπάλωμα, και μέσα σ' αυτό το κομάτι ξύλο πάλι έν άλλο μπαλωματάκι πιο μικρό—έντελως πρόστυχη δουλειά—άνοστη, και που ούτε δεν ήτον καλά καμωμένη. Η καρέκλα ήτον μισοσαπισμένη και την έκύταζε με πολλή προσοχή.

— Ναί, είπε ή Μάρθα Γούδε έπειτα, αν αλήθεια θέλετε... Έννοώ, αν μπορ ή να σ' ας κάνη καθόλου ευχαρίστησι να έχετε αυτήν την καρέκλα, μπορείτε να την πάρετε. Σας την δίνω μ' ευχαρίστησι. Σας την φέρνω μόνη μου στο ξενοδοχείο, αν επιθυμήτε. Δεν την χρειάζομαι. Και διά μιας την έπιασαν τα γέλια που τον έβλεπε να επιμένει με τόσο ζήλο γι' αυτήν την σαρκαφαγωμένη καρέκλα. Μα αλήθεια, έχει μόνο ένα ποδάρι γερό, είπε.

Την κύταζε. Τα μαλλιά της ήτον άσπρα, μα το μεδιάμά της ήτον όλο νεϊάτα και φωτιά και τα δόντια της ήταν ώραία. Όταν γελοῦσε τα

μάτια της λαμποκοπούσαν. Τι μαυρομάτα γεροντοκόρη! Ο Νάγκελ δεν άλλαξε όψη.

— Χαίρομαι, είπε με ξηρό τόνο φωνής, που αποφασίζετε να μου την αφήσετε. Τώρα να μιλήσωμε για την τιμή. Συγγνώμη, σταθήτε, αφήστε με να τελειώσω· δεν θέλω να ζητήσετε εσείς την τιμή· εγώ θα την όρίσω μόνος μου. Έτσι, εγώ πάντα εκτιμώ ένα πράμα, προσφέρω τόσο και τόσο και τελειώνει ή δουλειά. Είδημη θα μπορούσατε να ζητήσετε ένα αδιάκριτο ποσόν, να θέλετε να βγ ήτε πιο κερδισμένη από μένα, γιατί όχι; Τώρα, μπορείτε να πήτε πως δεν πιστεύετε να κάνετε την έντύπωσι τόσο απληστη—καλά, αυτό το παραδέχομαι. Και όμως βλέπετε έχω να κάνω πάντα με λογής λογής ανθρώπους και γι' αυτό μ' άρέσει να όρίζω μόνοι μου την τιμή, για να ξέρω τί κάνω. Το έχω άρχή. Τι σ' ας εμποδίζει π. χ. να ζητήσετε τρακόσιες κορόνες για την καρέκλα, αν πρόκειται εσείς να όρίσετε την τιμή; Μα μου είναι έντελως αδύνατο να πληρώσω τέτοια μυθώδη τιμή· το λέγω καθαρά, για να μη βροθήτε έπειτα γελασμένη. Δεν θέλω βέβαια να καταστρέψω τον έαυτό μου· θα έπρεπε να ήμουν τρελλός για να πληρώσω τρακόσιες κορόνες για την καρέκλα· για να μη τα πολυλογώ, σ' ας δίνω διακόσιες κορόνες, ούτε ένα λεπτό περισσότερο. Την αξία ενός πράματος θέλω να την πληρώνω, μα όχι περισσότερο.

Εκείνη δεν έλεγε λέξι, τον κύταζε κι' άνοιγε τα μάτια της. Επί τέλους νόμισε πως άστειεύεται κι' άρχισε να γελά.

Ο Νάγκελ ήσυχα ήσυχα έβγαλε τα δυο κόκκινα χαρτονομίσματα απ' την τσέπη του και τα βαστούσε στο χέρι. Δεν έβγαζε τα μάτια του απ' την καρέκλα· είπε:

— Δεν λέω πως δεν μπορεί ίσως άλλος να σ' ας προσφέρει περισσότερο· είμαι τίμιος και θέλω να πω το δίκαιο· ίσως να μπορούσατε να καταφέρετε λίγο μεγαλύτερη τιμή. Μα εγώ τώρα έβαλα στον νοῦ μου διακόσιες κορόνες, στρουγγυλό αριθμό, γι' αυτό το πράμα και δεν μου φαίνεται να μπορώ εύκολα να δώσω περισσότερο. Έσείς πάλι κάνετε όπως θέλετε, μα σκεφθήτε το πριν. Διακόσιες κορόνες πάντα κάτι είναι.

— Όχι, είπε ακόμα γελώντας, κρατήστε τα χρήματά σας.

— Να κρατήσω τα χρήματά μου; την διέκοψε και κύταζε τα χαρτονομίσματα. Τι έννοείτε; δεν καταλαβαίνω, τί έχουν αυτά τα χρήματα; Μη νομίζετε πως τα κατασκευάσα μόνος μου; Έ; "Η—δεν πιστεύω να με υποπτεύεσθε πως μπορεί να τάκλειψα; έ;

Ἡ Μάρθα δὲν γελοῦσε πιά. Τὸν ἔβλεπε τόσο σοβαρὸ πού ἄρχισε νὰ συλλογίζεται. Μὴν εἶχε τίποτ' ἄλλους σκοποὺς στὸν νοῦ του, ὁ τρελλός; Νὰ κρίνῃ ἀπὸ τὰ μάτια του, θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ τὰ περιμένῃ ὅλα ἀπὸ αὐτόν. Ποιὸς ξέρεῖ ἂν δὲν εἶχε κατὶ στὸν νοῦ του, ἂν δὲν ἤθελε νὰ τῆς στήσῃ παγίδα; Γιατί ἤρχετο μὲ τὰ χρήματά του ἴσα ἴσα σ' αὐτήν; Στὸ τέλος φάνηκε σὰν νὰ πῆρε τὴν ἀπόφασί της καὶ εἶπε:

— Ἄν θέλετε καὶ καλὰ νὰ μοῦ δώσετε μιὰ ἢ δυὸ κορόνες γιὰ τὴν καρέκλα, σὰς εἶμαι εὐ-γνώμων· μὰ κι' αὐτὸ θὰ εἶναι μεγάλη σας καλοσύνη. Ὅμως περισσότερο δὲν θέλω.

Ὁ Νάγκελ ἔδειξε μεγάλη ἀπορία, τὴν ἐπλησίασε λίγο καὶ τὴν κύταξε στὰ μάτια. Ἐπειτα ἔσπασε σὲ δυνατὰ γέλια.

— Μά, . . . σκεφθήκατε τί . . . Πρώτη φορὰ στὴν ζωὴ μου μοῦτυχε αὐτό! Μὰ ἔννοια σας καταλαβαίνω ἀπὸ χωρατὰ. . .

Δὲν εἶναι χωρατό. Θεέ μου τί εἶναι πάλι τοῦτο! Δὲν θέλω περισσότερο, δὲν θέλω τίποτα· πάρτε τὴν καρέκλα ἂν τὴν θέλετε!

Ὁ Νάγκελ γελοῦσε πού ξεκαρδιζότανε.

— Ἐννοια σας καταλαβαίνω ἀκόμα ἀπὸ χωρατὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἐκτιμῶ, ναί, μ' ἐνθουσιάζει, νὰ πᾶρ' ὁ διάβολος, μ' ἐνθουσιάζει. Χαίρομαι ὅταν ἀκούω ἓνα καλὸ χωρατὸ πού πάω νὰ σκάσω ἀπ' τὰ γέλια. Μὰ τώρα πρέπει νὰ δοῦμε νὰ συμφωνήσωμε· δὲν εἶναι ἔτσι; Δὲν εἶναι καλύτερα νὰ τελειώσωμε τώρα τὴν υπόθεσι, πρὶν νὰ μᾶς περάσῃ τὸ κέφι καὶ θυμώσωμε; Μπορεῖ ἐπὶ τέλους νὰ πάρτε πάλι τὴν καρέκλα καὶ νὰ τὴν βάλετε πίσω στὴν γωνία καὶ νὰ πῆτε πὼς θέλετε πεντακόσια ἔ;

— Ὁχι πάρτε τὴν τὴν καρέκλα. Ἐγώ . . . Τί συλλογίζεστε;

Κυτάχθηκαν. Ἐκείνη εἶχε χλωμιάσει.

— Ἄν νομίζετε πὼς συλλογίζομαι τίποτα ἄλλο παρὰ νὰ πάρω τὴν καρέκλα γιὰ μιὰ λογκή τιμὴ, ἀπατάσθε εἶπε. Γιατί μ' ἔχετε, γιὰ κανέναν παληάνθρωπο, γιὰ κανέναν λωποδύτη; Ναὶ ἢ ὄχι; Ἡ μήπως μὲ παίρνετε γιὰ κανέναν καραγκιόζη γιὰ νὰ περνάτε τὴν ὥρα σας καὶ νὰ διασκεδάσετε; Ἐγὼ ξέρω τί ἀξίζει μιὰ ἀρχαιότης· δὲν εἶναι ἢ πρώτη πού ἀγοράζω.

Ἡ Μάρθα ὅλο ἐπέμενε:

— Μά, Θεέ μου, ἡ καρέκλα εἶναι δική σας — δική σας!

— Θὰ ἔπρεπε βέβαια νὰ σὰς εἶμαι πολὺ εὐ-γνώμων γιὰ τὴν μεγάλη σας γενναιοδωρία· θὰ ἔπρεπε νὰ γονατίσω μπροστά σας καὶ νὰ σὰς εὐχαριστήσω, κυρία μου. Μὰ ἐμεῖς πού μαζεύουμε πράγματα, ἔχομε κ' ἐμεῖς λίγο φιλότιμο μέσα μας, ὅσο λίγο κι' ἂν εἶναι μερικὲς φορὲς, κι' αὐτὸ τὸ

φιλότιμο μ' ἐμποδίζει, μὲ κάνει νὰ μὴ ἐπιτρέπω στὸν ἑαυτό μου ἓνα ἀκριβὸ ἀντικείμενο νὰ προσπαθῇ νὰ τὸ πάρω γιὰ τίποτα. Ἐγώ, ὁ ἰδιοκτήτης, θὰ ἔχανα τὴν ὑπόληψι γιὰ ὅλην μου τὴν συλλογὴ ἂν ἔβαζα μαζί μὲ τὰλλα μου πράγματα ἓνα ἀντικείμενο πού τὸ ἀπέκτησα ἔτσι λαθρεμπορικῶς. Δὲν μπορεῖτε νὰ καταλάβετε πὼς κ' ἡ τιμὴ παίζει ρόλο, πὼς πολὺ συχνὰ ἓνα ἀντικείμενο ἀποκτᾷ μεγαλύτερη ἀξία μόνο καὶ μόνο ἐπειδὴ ἐστοίχισε τόσες καὶ τόσες προσπάθειες καὶ τόσα καὶ τόσα ἔξοδα ὥς πού νὰ τὸ προμηθευθῇ κανεὶς; Χί χί! Πρέπει νὰ γελᾶσω, εἶναι μὰ τὴν ἀλήθεια, πολὺ ἀστεῖο νὰ κάθωμαι ἐδῶ νὰ μιλῶ, γιὰ τὴν δική σας ὠφέλεια ἂντι νὰ κυτᾶω τὸ δικό μου συμφέρον. Μὰ ἐσεῖς μὲ ἀναγκάζετε.

Ἐκείνη δὲν ἐνέδιδε· λοιπὸν κι' ὁ Νάγκελ δὲν μπορούσε τίποτα νὰ κατορθώσῃ. Δοκίμασε μὲ κάθε τρόπο μὰ χωρὶς ἀποτέλεσμα. Ἐκείνη ἐπέμενε ἢ νὰ δώσῃ λίγα πράγματα, μιὰ ἢ δυὸ κορόνες γιὰ τὴν καρέκλα, ἢ νὰ τὴν ἀφήσῃ. Καθὼς μὲ κανέναν τρόπο δὲν μπορούσε νὰ νικήσῃ αὐτὴν τὴν ἐπιμονή της, ὁ Νάγκελ ἐπὶ τέλους εἶπε:

— Καλὰ, ἂς τὸ ἀφήσωμε σήμερα. Μὰ νὰ μοῦ ὑποσχεθῇτε πὼς δὲν θὰ τὴν πουλήσετε σὲ κανέναν ἄλλο χωρὶς τὰ μοῦ τὸ πῆτε πρὶν· θέλετε; Δὲν τὴν ἀφήνω, ἔστω κι' ἂν ὑψωθῇ λίγο ἡ τιμὴ της. Εἶμαι πάντα ἑτοιμὸς νὰ πληρώσω ὅσο καὶ κάθε ἄλλος, κι' ἄλλως τε ἐγὼ ἤμουν ὁ πρῶτος πού ἤρθα.

Ὅταν βγῆκε στὸν δρόμο ὁ Νάγκελ ἄρχισε νὰ περπατᾷ μὲ μεγάλη ταραγμένη βήματα. Τί ἐπιμονή πού εἶχε αὐτὴ ἡ γυναῖκα· τί φτωχὴ πού ἦτον καὶ τί δύσπιστη! Καλὲ εἶδες τὸ κρεββάτι; ρώτησε τὸν ἑαυτό του· οὔτε ἓνα σακάκι ἄχυρο, οὔτε ἓνα σεντόνι, μόνο δυὸ φρούστες, πού ἴσως καὶ νὰ τίς χρειάζεται νὰ τίς βάζῃ καὶ τὴ μέρα ὅταν κἀνῃ κρύο. Καὶ μολαταῦτα τόσο φοβισμένη μὴ τυχὸν καὶ μπλέξῃ σὲ κατὶ πού δὲν καταλαβαίνει, πού προτιμᾷ ν' ἀποκρούσῃ τὴν πρότασί μου πού μὲ τόση πονηριὰ τὴν ἐσχεδίασα! Μὰ τί διάβολο τὸν μέλει; ὄχι, βέβαια δὲν τὸν μέλει τίποτα· μὰ ἀλήθεια ἦτον ἓνα διαβολοκόριτσο, ἔ; Ἄν τῆς ἔστελνε τώρα κανέναν γιὰ νὰ τῆς προσφέρῃ περισσότερο γιὰ τὴν καρέκλα, γιὰ νὰ ὑψώσῃ τὴν τιμὴ, καὶ τότε θὰ δυσπιστοῦσε πάλι; Τὴν ἀνόητη! Τὴν ἀνόητη! Μὰ τί ἤθελε κι' αὐτὸς νὰ πάῃ ἐκεῖ γιὰ νὰ πάθῃ αὐτὰ πού ἔπαθε!

Μέσ' στὸν θυμὸ του εἶχε φθάσει στὸ ξενοδοχεῖο, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ κι' ὁ ἴδιος. Στάθηκε, γύρισε βιαστικά, καὶ πῆρε πάλι τὸν δρόμο κάτω, πρὸς τὸ ραφεῖο τοῦ Ι. Χάνσεν· ἐκεῖ μπῆκε μέσα. Μίλησε τοῦ ράφτη, σιγὰ σιγὰ καὶ κρυφὰ καὶ τοῦ παρήγγειλε ἓνα σακκάκι, ἓνα

σακκάκι τέτοιο εἶδος καὶ τέτοιο ὕφασμα καὶ τοῦ σύστησε κι' ὅλας νὰ τὴν κρατήσῃ κρυφὴ αὐτὴν τὴν παραγγελία. Ὅταν θὰ τέλειωνε τὸ σακκάκι, νὰ τὸ ἔστελνε παρηνύς, χωρὶς ἀργοπορία, στὸν Μινούττα, τὸν Γρέγκααρδ, τὸν σακάτη τὸν καρβουνιάρη, πού. . .

Τί, γιὰ τὸν Μινούττα θὰ εἶναι;

Ναί, καὶ τί μ' αὐτό; ὄχι περιέργειες, παρακαλῶ. Μόνο γιὰ νὰ ξέρῃ γιὰ τὰ μέτρα, λέει.

Καλὰ — λοιπὸν ναί, εἶναι γιὰ τὸν Μινούττα· ἐπὶ τέλους καλὰ, ἴσως εἶναι καλύτερα νὰ ἔρθῃ ὁ ἴδιος ὁ Μινούττας γιὰ νὰ τοῦ πάρῃ τὰ μέτρα· γιατί ὄχι; Μὰ ὄχι περιέργειες, ὄχι περιττὲς κουβέντες. Σύμφωνοι; Καὶ πότε θὰ εἶναι ἑτοιμοί; σὲ μερικὲς μέρες; καλὰ!

Ὁ Νάγκελ πλήρωσε ἀμέσως τὰ χρήματα, χαϊρέτισε κ' ἔφυγε. Ἐτρίβε τὰ χέρια του ἀπ' τὴν χαρὰ του, ὁ θυμὸς του εἶχε περάσει καὶ τραγουδοῦσε. Ἐτσι βέβαια — τί; — Ἐννοια σου θὰ δῆς! Ὅταν ἔφθασε στὸ ξενοδοχεῖο, ἔτρεξε στὴν κάμαρά του καὶ χτύπησε τὸ κουδούνι· τὰ χέρια του ἔτρεμαν ἀπὸ ἀνυπομονησία, καὶ μόλις ἀνοίξε ἡ πόρτα φώναξε ἀμέσως:

— Χαρεὶ γιὰ τηλεγραφήματα, Σάρα!

Εἶχε ἴσα ἴσα ἀνοίξει τὸ κουτί τοῦ βιολιού ὅταν μπῆκε ἡ Σάρα· μὲ μεγάλη της ἀπορία εἶδε πὼς αὐτὸ τὸ κουτί πού τὸ πρόσχε πάντα τόσο πολὺ εἶχε μέσα μόνο ἅπλυτα ρούχα καὶ μερικὰ χαρτιά, μὰ ὄχι βιολί. Δὲν ἔφυγε ἀμέσως, μόνο στάθηκε ἐκεῖ πού ἦτον καὶ κύταξε τὸ κουτί.

— Χαρεὶ γιὰ τηλεγραφήματα! φώναξε ὁ Νάγκελ πάλι πιὸ δυνατὰ. Ζήτησα χαρεὶ γιὰ τηλεγραφήματα!

Ὅταν ἐπὶ τέλους τοῦ τᾶφεραν, κάθισε κ' ἔγραψε μιὰ παραγγελία σ' ἓναν γνωστὸ στὴν Χριστιανία νὰ στείλῃ κρυφὰ καὶ ἀνώνυμα διακόσιες κορόνες σὲ μιὰ κυρία Μάρθα Γούδε, ἐδῶ σ' αὐτὴν τὴν πόλιν, χωρὶς νὰ γράψῃ τίποτα ἄλλο. Ἀπαιτεῖται πλήρης ἑχεμύθεια, λέει. Ἰωάννης Νάγκελ.

Μά, ὄχι, δὲν ἦτον ἔτσι καλὰ. Ὅταν τὸ σκέφθηκε πάλι προτίμησε ν' ἀλλάξῃ τὸ σχέδιο. Ἴσως θὰ ἦτον καλύτερα νὰ δώσῃ σ' αὐτὸν τὸν γνωστὸ του περισσότερες λεπτομέρειες καὶ νὰ στείλῃ ἀπὸ πρὶν τὰ χρήματα γιὰ νὰ εἶναι βέβαιος πὼς θὰ τὰ ἔστελνε. Ξέσχισε τὸ τηλεγράφημα, τὸ ἔκαψε μάλιστα καὶ ἔγραψε ἓνα γράμμα. Βέβαια, ἔτσι ἦτον καλύτερα, μὲ τὸ γράμμα ἐξηγεῖται κανεὶς καλύτερα· τώρα ὠρισμένως θὰ ἐγίνετο καλὰ ἢ δουλειά.

Μὰ κι' ἀφοῦ ἔβαλε τὰ χρήματα κ' ἔκλεισε τὸν φάκελλο, πάλι κάθισε καὶ ἐσκέπτετο. Πάλι

μποροῦν νὰ τῆς γεννηθοῦν ὑποψίες, ἐσκέπτετο διακόσιες κορόνες εἶναι πολὺ στογγυλὸ ποσόν· διακόσιες κορόνες τῆς τίς εἶχε προσφέρει τώρα δά. Οὔτε ἔτσι δὲν ἦταν καλὰ! Πῆρε ἄλλες δέκα κορόνες, ἀνοίξε τὸν φάκελλο καὶ διώρθωσε κ' ἔγραψε διακόσιες δέκα κορόνες. Ἐπειτα σφράγισε τὸ γράμμα καὶ τῷστειλε.

Ἀκόμα μιὰ ὁλόκληρη ὥρα ἀργότερα τὸ ἐσκέπτετο κ' ἐχαίρετο. Σὰν θαῦμα θὰ τῆς ἤρχετο αὐτὸ τὸ γράμμα ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἀπὸ τὰ ψηλά, ἀπὸ ἄγνωστα χέρια. Καὶ τί θᾶλλεγε ὅταν θὰ λάμβανε ὅλα αὐτὰ τὰ χρήματα; Μὰ ὅταν τὸ καλοσκέφθηκε τί θᾶλλεγε ὅταν θὰ λάμβανε ὅλα αὐτὰ τὰ χρήματα, δὲν τοῦ φάνηκε πάλι καλὸ τὸ σχέδιο, ἦτον πολὺ τολμηρό· ἦτον ἀνόητη κι' ἀνοστη ἰδέα. Προπάντων αὐτὸ ἦτον πού τὸν ἐθύμωνε, πὼς ὅταν θὰ τὰ λάμβανε δὲν θὰ ἐσκέπτετο, δὲν θὰ ἐχαίρετο σὰν ἄνθρωπος, σὰν ζῶο θὰ ἔκανε.

Ὅταν θᾶφθανε τὸ γράμμα οὔτε θὰ τὸ καταλάβαινε, θὰ τῷδινε σ' ἄλλους νὰ τῆς τὸ ἐξηγήσουν. Θὰ τὸ ἀνοίγε φαρδὺ πλατὺ μέσ' στὸ ταχυδρομεῖο, ἀπάνω σ' ἓνα τραπέζι, γιὰ νᾶρχεταὶ ὅλος ὁ κόσμος νὰ τὸ βλέπῃ· θὰ παρακαλοῦσε τὸν ὑπάλληλο τοῦ ταχυδρομεῖου νὰ κἀνῃ αὐτὸς ὅ,τι νομίζει καλὸ, θᾶκανε νάζια καὶ θᾶλλεγε: Ὁχι, ὄχι, κρατήστε τὰ χρήματά σας. Ὁ ὑπάλληλος σκεπτικὸς θ' ἀκουμποῦσε τὸ δάχτυλό του στὴν μύτη καὶ θὰ φώναζε: Στάσου μιὰ στιγμὴ, κατὶ μοῦ μυρίζεται! Καὶ τότε θ' ἀνοίγε τὰ βιβλία καὶ θᾶβλεπε πὼς μερικὲς μέρες πρὶν κάποιος εἶχε στείλει ἀπὸ δῶ αὐτὸ τὸ ποσόν, ἀκριβῶς τὸ ἴδιο ποσόν, μάλιστα ἴσως τὰ ἴδια χαρτονομίσματα, διακόσιες δέκα κορόνες στὴν τάδε διεύθυνσι στὴν Χριστιανία· τότε θᾶβρισκαν καὶ τὸνομα ἐκείνου πού τᾶστειλε, κάποιος Ἰωάννης Νάγκελ, ἓνας ξένος, πού κάθεται στὸ Κεντρικὸ ξενοδοχεῖο. . . Ἐχουν μιὰ μύτη αὐτοὶ οἱ ὑπάλληλοι τοῦ ταχυδρομεῖου, πού ὅλα τὰ μυρίζονται. . .

Ὁ Νάγκελ χτύπησε τὸ κουδούνι καὶ διάταξε τὸν ὑπηρέτη νὰ πάῃ ἀμέσως νὰ φέρῃ τὸ γράμμα πίσω.

Μὰ τόσο εἶχε ταραχθῇ ὅλην τὴν μέρα ὅπου ἐπὶ τέλους βαριέστησε. Νὰ τὰ πάρῃ ὁ διάβολος ὅλα!

Τὸν ἔμελε ἂν στὰ ἐνδότερα τῆς Ἀμερικῆς γινότανε μιὰ σιδηροδρομικὴ σύγκρουσις καὶ χάνονταν χιλιάδες ἀνθρώπων; Ὁχι. Λοιπὸν ἀκόμα ὀλιγώτερο τὸν ἔμελε ἢ τιμημένη παρθέ-νος Μάρθα Γούδε!

Δυὸ μέρες δὲν βγῆκε ἀπ' τὸ ξενοδοχεῖο.

[Μεταφρασ. Τ.]

[Ἀκολουθεῖ]

ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ

ΑΙ ΕΝΝΕΑ ΣΥΜΦΩΝΙΑΙ ΤΟΥ ΜΠΕΤΟΒΕΝ*

Ένας από τους μεγάλους ρομαντικούς ο Berlioz, γεννηθήναι εις την Κότ-Σαιντ-Αντρέ, πολίτην της Γαλλίας, τῷ 1803 καὶ ἀπέθανεν εἰς Παρίσιον τῷ 1869. Ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας ἔδειξεν ἀγάπην πρὸς τὴν μουσικὴν, ἀλλ' εὗρε φοβερὸν πόλεμον ἐκ μέρους τῆς οἰκογενείας του. Ὁ πατήρ του, ἱατρός, ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ τὸν υἱὸν του ἀκολουθοῦντα τὴν ἰδίαν μετ' αὐτὸν ἐπιστήμην, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐστειλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἱατρικὴν σχολὴν τῶν Παρισίων. Ὁ Μπερλιὸς ὅμως ἀντὶ ν' ἀκολουθῇ τὴν ἰδίαν μετ' αὐτὴν μαθήματά του, ἐνεγράφη εἰς τὸ Ὑδεῖον καὶ ἤρχισε νὰ παρακολουθῇ τὴν τάξιν τοῦ Lesueur διὰ τὴν σύνθεσιν. Τότε ὁ πατήρ του ὀργισθεὶς ἠρνήθη αὐτῷ τὴν μνηνικαίαν ἐπιχορήγησιν καὶ οὕτω ὁ νέος Μπερλιὸς εὗρεθ' ἄνευ ὀβολοῦ μόνος καὶ ἀπροστάτετος εἰς τὴν μεγάλην πρωτεύουσάν.

Ἐν τούτοις ἐπέμενεν εἰς τὴν ιδέαν του. Εὗρε μερικὰ μαθήματα solfège καὶ ἐνεγράφη ὡς κορίστας εἰς τὸ θέατρον τῶν «Nouveautés» διὰ νὰ ἐξοικονομήσῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ἀλλ' ὡς νὰ μὴ ἦτο ἀρκετὴ ἡ ἀγωνία αὐτῇ, οἱ ἴδιοι καθηγηταί, φίλοι του καὶ δημοσιογράφοι ἤρχισαν νὰ τὸν πολεμοῦν. Εἰς τρεῖς διαγωνισμοὺς ἔλαβε μέρος διὰ τὸ βραβεῖον τῆς Ρώμης, καὶ εἰς τοὺς τρεῖς ἀπέτυχε. Καὶ τοῦτο διότι δὲν ἠκολούθει τὴν μουσικὴν κίνησιν τῆς ἐποχῆς του, ἔδιδε νέον δρόμον εἰς τὴν ἐνορχήστρωσιν, καὶ ἡ μουσικὴ του ἰδιοφυΐα καὶ ἀντίληψις δὲν συμφωνοῦν πρὸς τὴν τῶν ἄλλων. Τὸ τέταρτον ὅμως ἔτος ἐπέτυχε διὰ τῆς Ouverture de Sardanapale καὶ μετέβη εἰς Ρώμην ὅπου ἔμεινε δύο μόνον ἔτη, μὴ δυνηθεὶς νὰ ὑπομείνῃ περισσώτερον τὴν σχολαστικότητα καὶ τοὺς μικροὺς χαρακτήρας τῶν συντρόφων του εἰς τὴν Villa Médicis.

Ὁ Μπερλιὸς διακρίνεται ὅχι μόνον ὡς δαμόνιος συνθέτης, ἀλλὰ καὶ ὡς πρώτης τάξεως κριτικὸς. Ἐπὶ τριάκοντα ἔτη ἔγραφε τὰς μουσικὰς κριτικὰς εἰς τὸ «Journal des Débats» καὶ ἐκτοτε, νομίζω, ἡ μουσικὴ δὲν εὗρεν ἀνώτερον καὶ αὐστηρότερον κριτικόν. Τὸ σατανικὸν πνεῦμα του ὅμως, ὁ πολεμικὸς χαρακτήρ του, καὶ ἡ περιφρόνησις τὴν ὁποίαν ἔδεικνυε πάντοτε διὰ τὴν γνώμην τῶν ἄλλων, καθίστων αὐτὸν ἀντιπαθὴ καὶ ἐπροξένησαν μέγα ἄδίκον εἰς τὸ καλλιτεχνικόν του στάδιον ἐνόσω ἔζη. Σήμερον ὅμως ὁ Μπερλιὸς θεωρεῖται ὡς εἰς ἐκ τῶν μεγάλων ρομαντικῶν καὶ ἡ «Damnation de Faust» ἀριστούργημα. Ἐδωσεν εἰς τὴν ἐνορχήστρωσιν νέον δρόμον καὶ ἔγραψε σπουδαίαν μελέτην ἣτις ἐφαρμόζεται εἰς ὅλα τὰ Ὑδεῖα τῆς Εὐρώπης (Traité d'orchestration, Hector Berlioz). Ὡς φιλόλογος εἶνε ἐπίσης ἐξαιρετικῆς δυνάμεως. «Les mémoires», «A travers chants», «Lettres intimes» εἶνε τὰ γνωστότερα φιλολογικὰ ἔργα του.

Ὁ Μπερλιὸς εἰργάσθη πολὺ. Ἐγνώριζε κατὰ βάθος τὴν ἑλληνικὴν τέχνην καὶ ἱστορίαν καὶ ἐλάτρευε τὸν Gluck διότι ἔγραψε μόνον ἐπὶ θεμάτων ἑλληνικῶν καὶ κατὰρθε διὰ τῆς μουσικῆς νὰ φθάσῃ τὸ μεγαλεῖον των. Ἠγάπα καὶ ἐμελέτα ἀκαταπαύστως τὸν Σαίξπηρ καὶ τὸν Γκαίτε. Εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ζωὴν του ὑπῆρξε δυστυχέστατος. Νυμφευθεὶς ἔξ ἔρωτος μεγάλην Ἀγγλίδαν τραγωδόν, εἶχε τὸ ἀτύχημα νὰ χάσῃ τὴν σύζυγόν του καὶ ἔπειτα τὸν μονογενῆ υἱὸν του τὸν ὁποῖον ἐλάτρευε. Ἀπ' ἀρχῆς δὲ μέχρι τέλους τοῦ σταδίου του ἡ χρηματικὴ ἀνέχεια ἐβασάνισεν αὐτόν.

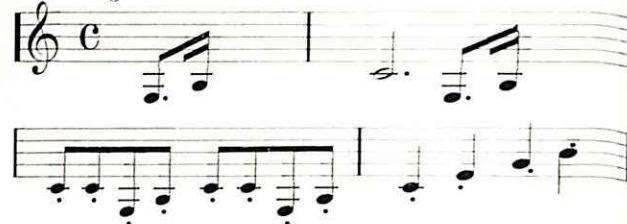
Ε. Κ.

* Hector Berlioz: «A travers les chants».

ΠΡΩΤΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΝ ΥΤ ΜΑJEUR

Τὸ ἔργον τοῦτο ἐκ τῆς κατασκευῆς του (forme), τοῦ μελωδικοῦ χαρακτήρος του, τῆς αὐστηρᾶς ἁρμονίας καὶ ὀρχηστρώσεώς του διακρίνεται τῶν προηγουμένων συνθέσεων τοῦ Μπετόβεν. Ὁ συνθέτης φαίνεται ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸ ὕφος τοῦ Μότσαρτ. Εἰς τὸ πρῶτον καὶ δεῦτερον μέρος ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀναφαίνονται μερικοὶ ρυθμοὶ τοὺς ὁποῖους μετεχειρίζετο ὁ Μότσαρτ (καὶ ἰδίως εἰς τὸν «Δὸν Ζουάν»). Τὸ θέμα τοῦ πρῶτου allegro ἀποτελεῖται ἀπὸ φράσιν ἑξ ἑξ ἑξ μετρῶν, ἡ ὁποία χωρὶς νὰ ἔχη τι τὸ χαρακτηριστικόν, ἐνδιαφέρει ἕνεκεν τῆς τέχνης διὰ τῆς ὁποίας ἀναπτύσσεται.

Allegro con brio

Τὸ andante ἐγκλείει ἐν accompagnement κυμβάλων (piano), τὸ ὁποῖον σήμερον μᾶς φαίνεται ὅλως διόλου κοινόν, ἀλλ' ἐντούτοις προαναγγέλλει τὰς κολοσσιαίας ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας ὁ Μπετόβεν μᾶς ἐπροξένησε τῇ βοήθειᾳ τοῦ ὀργάνου τούτου. Τὸ andante αὐτὸ εἶνε ὡραιότατον καὶ ἀναπτύσσεται ἐν εἴδει fugue.

Andante

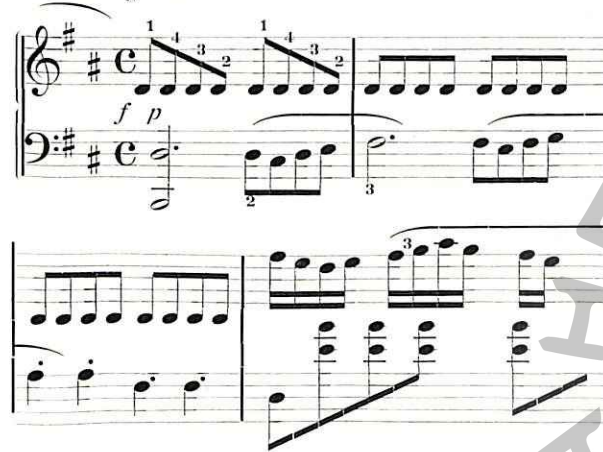
Τὸ scherzo εἶνε μία μορφὴ τὴν ὁποίαν πρῶτος ὁ Μπετόβεν ἐπενόησε καὶ πρῶτον παρενέβαλεν εἰς τὴν συμφωνίαν en ut majeur. Ὁ ρυθμὸς τοῦ scherzo εἶνε ὀλίγον τι βραχύτερος τοῦ διπλασίου τοῦ ρυθμοῦ τοῦ menuetto τὸ ὁποῖον μεταχειρίζεται ὁ Μότσαρτ καὶ Χάινδν. Ἄν ἡ πρώτη συμφωνία μᾶς φέρῃ ὡς νεωτερισμὸν τὸ scherzo, ἐν τούτοις ἐν αὐτῇ ἑλλείπει ἡ μεγάλη καὶ πλουσία ποιητικὴ ιδέα ἡ ὁποία εὕρεται

εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας συμφωνίας. Μουσικὴ θανμασίως γραμμένη, ζωηρά, καθαρὰ, ἀλλὰ ψυχρὰ καὶ μὲ ὀλίγον χαρακτήρα, ἐνίοτε δὲ πτωχὴ ὅπως π. χ. τὸ Rondo finale τὸ ὁποῖον θεωρεῖται παιδαριῶδες. Ἐν γένει εἰς τὸ ἔργον τοῦτο δὲν ἔχομεν ἀκόμη τὸν μέγαν Μπετόβεν τὸν ὁποῖον θὰ εὗρωμεν κατωτέρω.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΝ RÉ

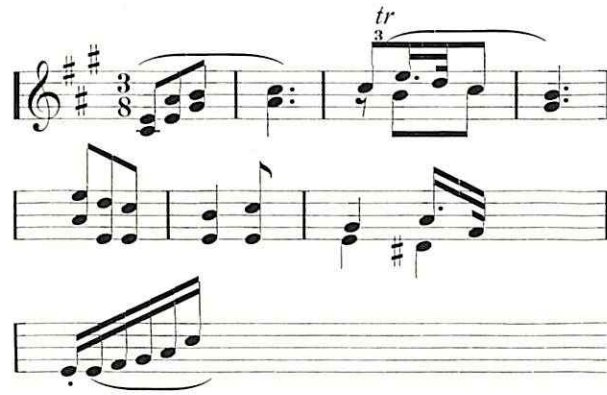
Τὸ ὅλον τῆς συμφωνίας ταύτης εἶνε εὐγενές, ἐνεργητικὸν καὶ ὑπερήφανον. Ἡ εἰσαγωγὴ ἀληθινὸν ἀριστούργημα. Αἱ ὡραιότεραι τῶν ἐντυπώσεων διαδέχονται ἀλλήλας χωρὶς νὰ προετοιμάζεται δι' αὐτὰς ὁ ἀκροατής. Τὸ ἄσμα μεγαλοπρεπέστατον ἐμπνέει σεβασμὸν καὶ συγκίνησιν. Ἡδὴ ὁ ρυθμὸς παρουσιάζεται τολμηρότερος, ἡ ὀρχήστρωσις πλουσιωτέρα, ἐντονωτέρα καὶ ποικιλοτέρα, τὸ δὲ περίφημον adagio συνδέεται μετὰ τοῦ allegro con brio μετ' ὅσον χαριέστατον. Τὸ gruppetto τῶν altos καὶ τῶν violoncelles τοῦ πρῶτου μέτρου, ἐπαναλαμβάνεται κατωτέρω, μόνον διὰ νὰ ἐτοιμάσῃ καλύτερον τὸ crescendo, ἡ μελωδία δὲ ἡ ὁποία εὕρεται εἰς τὸ μέσον ἐκτελεῖται κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῖς ἀπὸ clarinettes, cors καὶ bassons, καὶ τελειώνει δι' ὅλων αὐτῶν τῶν ὀργάνων ὁμοῦ. Ἡ ἐνεργητικότης τοῦ τεμαχίου τούτου αὐξάνει περισσώτερον ἐκ τῶν ἐπιτυχημένων συγχορδιῶν, αἱ ὁποῖαι συνωδεύουν τὴν μελωδίαν.

Allegro con brio

Τὸ andante τῆς συμφωνίας en ré διαφέρει τοῦ τῆς πρώτης. Δὲν εἶνε συντεθειμένον ἐκ θέματος ἐν εἴδει fugue, ἀλλ' ἐξ ἄσματος ἀγνοῦ παρουσιαζομένου ἁπλῶς ἀπὸ τοῦ quatuor. Τὸ

ἄσμα δὲ τοῦτο οὐδέποτε ἀπομακρύνεται τοῦ αἰσθηματος τῆς ἀγάπης, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῆς κυρίας ιδέας. Εἶνε μάγος εἰκὼν ἀθώας εὐτυχίας, τὴν ὁποίαν μόλις ἐπισκιάζουν στιγμαὶ τινες μελαγχολίας.

Ὅσον τὸ andante εἶνε ἡσυχον, τόσον τὸ scherzo εἶνε εὐθυμον καὶ φαντασιῶδες. Ἐν γένει δὲ ὅλη ἡ συμφωνία εἶνε γελαστή. Αἰσθάνεται τις τὸ νεανικὸν σφρῖγος εὐγενεῶς καρδίας ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔμειναν ἀνέπαφα τὰ ὡραιότερα ἰδανικά τῆς ζωῆς. Ὁ συνθέτης πιστεύει ἀκόμη εἰς τὴν ἀθάνατον δόξαν, εἰς τὴν ἀγάπην, καὶ δολιχόχρος ἀφίεται εἰς τὴν ψυχικὴν του ἀγαλλίασιν. Τὰ διάφορα ὄργανα ἀλληλοδιαδόχως ἀποδίδουσιν ἕκαστον ἰδιαίτερον χορὸν εἰς τὰ τμήματα τοῦ θέματος, καὶ οὕτω ὁ ἀκροατής νομίζει ὅτι παρενύσκειται εἰς τὰ μαγικά παίγνια τῶν πνευμάτων τοῦ Oberon. Τὸ φινάλε εἶνε τῆς αὐτῆς φύσεως. Ὁμοιάζει τὸ scherzo καὶ εἶνε ἴσως λεπτότερον καὶ εἰρωνικώτερον.

Allegro molto. Tenale.

ΕΚΤΩΡ ΜΠΕΡΛΙΟΖ

[Μετάφρ. ΕΛΠΙΔΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ καὶ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ]

ΤΟ ΔΕΚΔΛΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Ἀγαπητέ μου φίλε,

28 Ὀκτωβρίου 1911

ΟΤΑΝ πολεμοῦνε σοφοί, ὅσοι βρίσκονται γύρω τους, πρέπει νὰ γίνονται σοφώτεροι. Ἔτσι δὲν εἶναι; Δὲν πιστεύω ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι νὰ γίνανε σοφώτεροι ἀπ' τὸν μεγάλο ἀγῶνα πού γίνεται ἀνάμεσα σοφῶν αὐτὲς τὲς ἡμέρες. Ἐγὼ τοῦλάχιστον ἀπ' ὅσα διαβάζω στὲς ἐφημερίδες, πού ἔχεις πάντα τὴ φροντίδα νὰ μοῦ στέλνῃς, ἔφθασα σ' ἓνα μελαγχολικὸ συμπέρασμα: Πὼς τὰ κούφια κεφάλια δηλαδὴ εἶναι πολὺ περισσότερα στὴν Ἑλλάδα, ἀπ' ὅσα νόμιζα. Ἐννοεῖς πὼς οὔτε καιρὸ, οὔτε διάθεσι ἔχω νὰ διαβάζω ὅλες τὲς κριτικὰς πού τυπώνονται αὐτὲς τὲς ἡμέρες στὲς ἐφημερίδες. Μὰ κι' ἀπὸ τὰ λίγα πού διαβάζω, ἓνα πρᾶγμα καταλαβαίνω: Πὼς ἡ Ἑλληνικὴ σοφία εἶναι γιὰ τὴν ὥρα ἀπὸ πολὺ πρόστυχο ὕψος. Παντοῦ γίνονται ἀγῶνες ἐπιστημονικοὶ, παντοῦ ἡ ἀντιλογία, ἡ ἀντιγνωμία, ὁ ἔλεγχος, τὸ γκρέμισμα καὶ τὸ χτίσιμο, τὸ ἀντίκρουσμα τῶν ἰδεῶν, ἡ κριτικὴ κ' ἡ πολεμικὴ, ἀναταράζουν ἀκατάπαυστα τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῶν τόπων. Μὰ πόσο διαφορετικὰ εἶναι αὐτὰ πού γίνονται ἐδῶ; Ἐνας σοφὸς βγαίνει νὰ χτυπήσῃ ἓνα ἄλλον σοφόν. Καὶ βέβαια σοφοὺς πρέπει νὰ τοὺς παραδεχθῶμε, ἀφοῦ ὁ ἓνας κατέχει μίαν ἀκαδημαϊκὴ καθέδρα κι' ὁ ἄλλος τὴν διεκδικεῖ. Βγαίνουν λοιπὸν οἱ σοφοὶ νὰ παλαίψουν «στὰ μαρμαρένια ἁλώνια» τῆς Γνώσεως. Καθένας θὰ περιμένε πὼς ὁ πόλεμος θὰ γινότανε σὲ μίαν σφαῖρα ἀνώτερη καὶ πὼς ἡ ἰδέα θὰ χτυποῦσε τὴν ἰδέα, ἡ σκέψις τὴ σκέψιν, ἡ μὴ ἀντίληψις τὴν ἄλλην ἀντίληψιν, τώρα γιὰ νὰ δειχθῇ ἡ πλάνη ἀπ' τὴ μὴ μεριά, τώρα γιὰ νὰ λάμψῃ ἡ ἀλήθεια ἀπ' τὴν ἄλλη. Πόλεμος δηλαδὴ σχολῶν, συστημάτων, ἀρχῶν, σύγκρουσις παλίων καὶ νέων, μονομαχία Πράσινων καὶ Βένετων τῆς σκέψεως, προσπάθεια γιὰ νὰ δειχθῇ μὴ ὑπεροχὴ ἢ νὰ χτυπηθῇ μὴ μετριότης, πάντα ὅμως μέσα σὲ κάποια σύνορα ξεχωριστὰ καὶ σεβαστὰ.

Δὲν ἐξετάζω τὶς ἀφορμὲς πού γεννοῦνε τοὺς ἀγῶνες. Δὲν με μέλει ἂν ὁ πόλεμος γίνεται γιὰ μίαν καθέδρα πανεπιστημιακὴ ἢ γιὰ τὴν ἰδέαν μονάχα, ἔξω ἀπὸ κάθε ἰδιότητα καὶ ὑπολογισμό. Ἐπιτέλους κάθε φιλοδοξία εἶναι σεβαστὴ, ὅταν ἔχῃ πού νὰ στηριχθῇ καὶ κάθε δῦνα ἐπικρατήσεως, δικαιολογημένη, ὅταν τηγάζῃ ἀπὸ μίαν συναισθησὶ ἀξίας καὶ ὑπεροχῆς. Ὅλοι οἱ πόλεμοι εἶναι ἀγῶνες ἐπικρατήσεως φυλῶν, ἀνθρώπων, ἰδεῶν. Νὰ πέσῃς ἐσὺ, νὰ σηκωθῇ ἐγὼ. Ὅταν ὅμως ἓνας πόλεμος ἀντὶ νὰ ξεσκεπάσῃ ἥρωες, νάναδειξῇ δυνάμεις, νὰ φανερώσῃ ὠραϊότητες — σὲ νικητὲς ἢ νικημένους ἀδιάφορο — ξεσκεπάζει, δείχνει, φανεροῦναι σακάτηδες, σημειωμένους καὶ παρλιακούς, τὸ θέαμα δὲν μοιάζει βέβαια καθόλου μ' ἐποποιεῖα.

Κι' αὐτὸ γίνεται τώρα τελευταῖα στὴν Ἀθήνα. Ἐνας σοφὸς βγαίνει νὰ χτυπήσῃ ἓνα ἄλλον σοφόν. Καὶ τί βρῖσκει νὰ τοῦ χτυπήσῃ; Ὅτι βρῖσκει ἓνα δάσκαλος στὰ τετράδια ἐνὸς μικροῦ παιδιοῦ. Λάθια δηλαδὴ ἀλφαβηταρίου. Ἐνας σοφὸς πού τὸν προσκυνᾶμε δειχνεῖται πὼς εἶναι ἀνίκανος νὰ καταλάβῃ καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς ἐπιστήμης του, πὼς λαθεῖναι στὰ πύθιοι ποταμῶν, πὼς δὲν μπορεῖ καλὰ-καλὰ νὰ ἐκφράσῃ ἐκεῖνο πού θέλει, πὼς πέφτει ὅξω στοὺς πύθιοι ἀπλουστεροὺς ὀρισμοὺς τῶν πραγμάτων, πὼς μεταφράζει χωρὶς νὰ

καταλαβαίνει κι' ὁ ἴδιος τί μεταφράζει, πὼς μιλεῖ γιὰ πράγματα πού δὲν τὰ νοιώθει, πὼς εἶναι ἀμοιρὸς ἀπὸ κάθε γενικὴ γνώσι, κάθε ἐπιστημονικὴ ἐγκυκλοπαιδεία, κάθε ἐξοικείωσι μὲ τὲς ἰδέες τοῦ καιροῦ του, κάθε μέθοδο, καθεὶ πού δείχνει τὸν ἀνθρώπο τὸν ἐγκληματισμένο μέσα στὴν ἀτμοσφαῖρα τῆς σκέψεως, πού ἔχει τὴν ἀξίωσι νὰ ζῇ καὶ νὰ κινεῖται. Βάζω κατὰ μέρος τὲς κακοπιστίες, τὲς πλαστογραφίες, τὲς θεληματικὰς διαστρεφές τῶν κειμένων, πού ξεσκεπάζονται αὐτὲς τὲς ἡμέρες. Μὰ καὶ με ὅ,τι νὰ παραμερίσω, μένουν πράγματα, πού σὲ κάνουν νὰ φρίξῃς γιὰ τὴν ἀθλιότητα πού βασιλεύει στὴν ἐπιστημονικὴν μας ζωὴ. Τάχα αὐτοὶ πού ξεσκεπάζουν εἶναι καλύτεροι; Πολὺ ἀμφιβάλλω. Οἱ περισσότεροὶ κρίνονται τοὺς ἄλλους, δείχνονται χειρότεροι ἀπ' αὐτοὺς καὶ ξεσκεπάζουν με τὴν κριτικὴν τοὺς τὴν δικήν τους ἀδυναμία. Κι' αὐτὸ εἶναι τὸ ἀπελπιστικώτερον!

Δὲν μπορῶ ν' ἀρνηθῶ τὲς λιγοστὲς ἐξαιρέσεις. Μέσα στὸ σωρὸ τοῦ ἐπιστημονικοῦ ὄχλου ξεπροβάλλουν πού καὶ πού κάποιες ἀνώτερες μορφές, πού θαῦμα εἶναι πὼς μερικὲς ἀπ' αὐτὲς, με τὸ μέτρο πού μεταχειρίζεται ἡ ἀκαδημαϊκὴ ἐκλογὴ, ἔφθασαν κάτω ἀπὸ τοὺς Πανεπιστημιακοὺς θόλους. Ἀλλὰ κι' αὐτὲς πόσο λιγοστὲς καὶ πόσο ἄγρια καὶ πρόστυχα πολεμημένες καὶ πόσο ἀβέβαιες γιὰ τὸ μέλλον τους!

Τί νὰ πῶ τώρα; Νὰ πῶ πὼς ἐπιστήμη δὲν ὑπάρχει στὴν Ἑλλάδα. Θὰ εἶναι ἴσως παραπολύ. Ἀλλὰ δὲ θάναυ ὑπερβολή. Ἐπιστημονικὸ πνεῦμα, ἐπιστημονικὴ σκέψις, ἐπιστημονικὴ εὐγένεια πονθεῖν δὲ φαίνεται. Γνώσεις μονάχα, γνώσεις κακοχωνεμένες, ἀσύνδετες, ἀκατάστατες, ἀφιλοσόφητες, ἀπροσώπων, ψυχρὲς καὶ στεῖρες καὶ τίποτε περισσότερο. Καὶ τὸ Πανεπιστήμιον ψάχνει γυρεύοντας τοὺς ἀνθρώπους του. Ἄν βρῇ μέσα στοὺς στραβούς τὸν μονόφθαλμο, πάλι καλὰ, πάλι εὐχαριστήμενον πρέπει νὰ εἶναι. Ἀλλὰ κι' αὐτὴ ἡ εὐτυχία δὲν εἶμαι βέβαιος ἂν θὰ τοῦ δοθῇ. Οἱ ἄξιοι κι' οἱ τίμιοι στέκονται μακριὰ του. Οἱ ἐπιτηδείοι, οἱ ἀγύρτες, οἱ τιποτένιοι τὸ τριγυρίζουν ἀπὸ καιρὸ κι' αὐτοὶ βρίσκονται κοντὰ του κάθε φορὰ πού ἀνοίγουν οἱ πόρτες του, ἔτοιμοι νὰ πηδήσουν μέσα.

Τί σημαίνει ὅμως; Ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ σοφία μπορεῖ νὰ δουλέψῃ ἐλεύθερα καὶ μακριὰ του. Καὶ κοντὰ στὸ ἐπίσημο Πανεπιστήμιον, μπορεῖ νὰ δουλέψῃ ἐλεύθερα τὸ μεγάλο, ἀνεπίσημον Πανεπιστήμιον, πού θὰ τιμῇ μὴ ἡμέρα τὴν Ἑλληνικὴν σκέψιν καὶ θὰ δημιουργήσῃ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπιστήμην καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Φιλοσοφίαν. Ἡ ἀνεπίσημη Ἑλλάς εἶναι γραφτὸ νᾶναι πάντα ἡ καλύτερη Ἑλλάς κ' ἡ ἀληθινὴ Ἑλλάς.

Γιὰ σοῦ
Α Σ Ο Φ Ο Σ

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Πλάτ. Ροδοκανάκη, «Τὸ Φλογισμένο Ράσο»

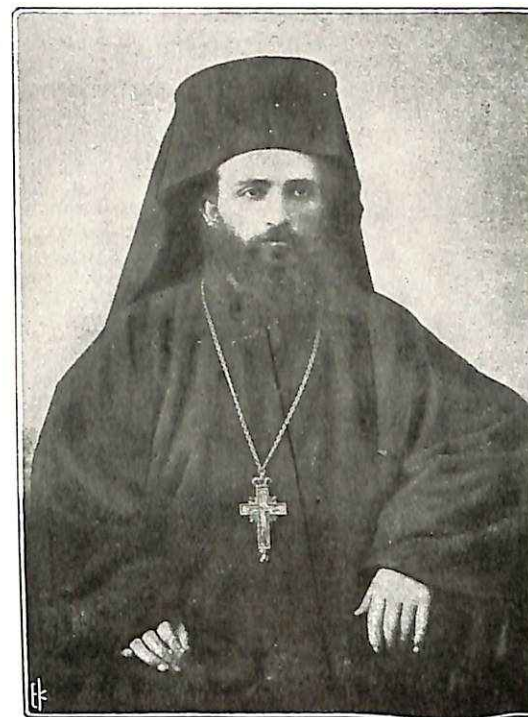
ΤΟΝ κ. Ροδοκανάκην τὸν ἐγνωρίζαμεν ὡς ἓνα ἀριστοκράτην τοῦ ὕψους καὶ τῆς σκέψεως. Ὅτι μᾶς ἔδωκεν ἔως τώρα μᾶς τὸν παρουσίαζεν ὡς ξεχωριστὴν φνισιογνωμίαν μέσα εἰς τὴν πολιτείαν τῶν γραφόντων. Τὸ νέον του βιβλίον, «Τὸ Φλογισμένο Ράσο», τὸν δείχνει ἀκόμη περισσότερον λεπτόν τῆς φράσεως τεχνίτην. Ἀλλ' ὅχι καὶ ἐξίσου πλούσιον εἰς σκέψιν. Ἰσως

εἰς τοῦτο νὰ πταίῃ τὸ θέμα τοῦ βιβλίου του. Καὶ βέβαια: ὅταν ἐπιχειρῇ κανεὶς νὰ ἱστορήσῃ τὰ χρονικά τῆς ἐφηβικῆς του ἡλικίας — καὶ ἂν ἀκόμη τὴν ἡλικίαν αὐτὴν τὴν ἐπέραςεν ἡ καλύτερα τὴν ἐσκέλετο μέσα εἰς τὸ ἱερατικὸν Σχολεῖον τῆς Χάλκης — δὲν ἔχει καὶ πολλὰ πράγματα νὰ εἴπῃ. Ἡ βαθεῖα παρατήρησις καὶ ἡ γενναία σκέψις δὲν ἔχουν ἑδάφος νὰ στηριχθῶν καὶ νὰ ὑψωθῶν ἔως εἰς τὸν κόσμον, ὅπου αἱ ρυθμικαὶ λέξεις ὑποχωροῦν εἰς τὴν δύναμιν τῆς διανοήσεως. Καὶ διὰ τοῦτο ὑπερτερεῖ ἡ ζωγραφία, ἡ μικρολόγος περιγραφή. Καὶ ὅμως, καὶ μέσα εἰς αὐτὸν τὸν στενὸν κύκλον τῆς δράσεως τοῦ νοῦ του καὶ τῆς τέχνης του, νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τὴν σκέψιν του νὰ δημιουργήσῃ ἀρετὰ γενναία. Οἱ στοχασμοὶ του ἔξαφνα πού γίνονται ἀπὸ τὰς ἀκολουθίας τῆς ἑβδομάδος τῶν Πανθῶν, φθάνουν τὰ σύνορα τῆς φιλοσοφίας. Καὶ ὅταν εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου του ἀφηγηταὶ καὶ τὸ τέλος τῆς καλογηρικῆς — ἃς εἴπωμεν ἔτσι — ζωῆς του, μᾶς μεταδίδει ὀρίην ἀληθινῆς συγκινήσεως, τὰ ἴδια ἐκεῖνα μαγικῆς φράσεως «Πρέπει νὰ γυρίσῃς ὅπισθον εἰς τὴν Ζωὴν» καὶ μᾶς γεννᾷ ἀκόμη τὴν εὐχαρίστησιν, διότι τὸ ράσο δὲν ἐκράτησε δεσμὸν τὸν ἓνα τόσον ἀβρὸν τεχνίτην, πού μ' ὅλον τὸν ἱμπεριονισμόν του — τὸν ἐκθρόνισεν αὐτὸν τοῦ αἰσθήματος — μᾶς περιγράφει ἔτσι ὠραία καὶ μελαγχολικὰ τὴν γλυκύτητα τῆς ζωῆς τῆς ἐλεύθερης καὶ χαρούμενης, τὴν ὁποῖαν τόσον ἐνοσταλτοῦσεν εἰς τὸ θεολογικὸν σχολεῖον του.

«Δελτίον τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὀμίλου» ἀριθ. 4. Αἱ γλωσσικαὶ ἰδέαι τοῦ κ. Σ. Ραμᾶ.

Τὸ γλωσσικὸν ζήτημα ἐνωμένο μετὰ τὸ παιδαγωγικόν ἢ διδασκαλικὸν πρόβλημα. Αὐτὸ εἶναι τὸ θέμα τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖ τὸν κ. Στ. Ραμᾶν διὰ μακρῶν εἰς τὸ 4ον τεῦχος τοῦ «Δελτίου τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὀμίλου». Ἀφορμὴ εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ θέματος αὐτοῦ ἔδωκεν ἓν ἀρθρον τοῦ κ. Ε. Μπουρνάνα, πού ἐδημοσιεύθη εἰς τὸν 2ον καὶ 3ον ἀριθμὸν τοῦ ἰδίου «Δελτίου» μετὰ τὸν τίτλον «Ὁ ἐκπαιδευτικὸς ὄμιλος καὶ οἱ κίνδυνοι τῆς καθαρῆς οὐσίας». Χωρὶς ν' ἀνατρέξω εἰς τὴν ἀφορμὴν τοῦ ἀρθρου τοῦ κ. Ραμᾶ, περιορίζομαι εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν συμπερασμάτων του μόνον. Ὁ κ. Ραμᾶς — με ὀλίγα λόγια — νομίζει ὅτι ἡ κατάλληλη διὰ νὰ διδασθῇ εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον γλῶσσα δὲν εἶναι ἡ δημοτικὴ, ἡ γλῶσσα δηλαδὴ τὴν ὁποῖαν γράφουν «ὁμοίμορφη καὶ ἀποκρυσταλλωμένη» σημεῖον ἀρετοῦ λόγιοι, ἀλλ' ἡ ἄλλη νεοελληνικὴ, ἐκεῖνη δηλαδὴ τὴν ὁποῖαν μεταχειρίζονται εἰς τὸν προφορικὸν τῶν λόγων αἱ μορφωμένοι τάξεις, (περὶ καθαρῆς οὐσίας οὐδὲ λόγος νὰ γίνεταί) διότι ὁ προφορικὸς αὐτὸς λόγος «ἐπαρκεῖ γιὰ ὅλες τὲς πνευματικὰς ἀνάγκες, κατανοεῖται ἀμέσως καὶ μαθαίνεται ἀπὸ τὸν κάθε Ἑλληνα ὅπου γῆς, γιὰτὶ ἔχει βάσιν τὸ λεκτικὸν καὶ τυπικὸν τοῦ κοιντοῦ προφορικοῦ πανελληνίου λόγου, τοῦ ἀπηλλαγμένου ἀπὸ διαλεκτικὰς ἢ ἰδιοματικὰς διαφορὰς».

Ὁ κ. Ραμᾶς ἀφοῦ δικαιολογήσῃ θεωρητικῶς τὴν πρότασιν του αὐτὴν καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα: «Ἄν αὐτὸς ὁ λόγος (ὁ προφορικὸς τῶν μορφωμένων) ὑψωθῇ σὲ γραπτὸν (κανονισθῇ δηλαδὴ συνειδητὰ σύμφωνα με τοὺς κανόνας πού θὰ ἔχῃ μέσα του, σὰ γλῶσσαν λαλομένην) ἢ γραπτὴ αὕτη γλῶσσα θὰ διαφέρει ἐλάχιστον ἀπὸ τὸν προφορικὸν λόγον τῶν μορφωμένων τάξεων. Ἐπιτρέπεται μάλιστα νὰ ἐλπίζωμε ὅτι ἐπειδὴ θὰ εἶναι γλῶσσα λαλομένη ἀπὸ τοὺς μορφωμένους, μετὰ τὴν ἐκπαίδευσιν θὰ περάσῃ σὲ τὸ ἀσυνείδητον (στὸν

Ὁ δολοφονηθεὶς Μητροπολίτης Γρεβενῶν Αἰμιλιανὸς

προφορικὸν λόγον τοῦ λαοῦ), ἡ κάθε διαφορὰ του κατὰ τὸ λεκτικὸν καὶ ἀκόμη κατὰ τὸ τυπικόν. Ἔτσι ὁ λαὸς μορφούμενος θὰ γνωρίσῃ καὶ θὰ μεταχειρίζεται τὴν Ἑθνικὴν τὴν Γλῶσσαν.

Μὲ ὅσον καὶ ἂν λέγῃ παρακάτω ὁ κ. Ραμᾶς, ὅτι ἡ τέτοια γλῶσσα — ὅπως τὴν ἐννοεῖ αὐτός — δὲν ἐγράφη ἀκόμη, ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἐγράφη καὶ γράφεται ἀπὸ πολλούς — κυρίως εἰς τὰς ἐφημερίδας — καὶ ὅμως δὲν εὐχαριστεῖ κανένα. Εἶναι ἡ ἴδια ἱστορία — ἂν ὅχι εἰς ὅλα τὰς σημεία, ἀλλ' εἰς τὰ περισσότερα καὶ σημαντικώτερα — τοῦ Κοραΐ. Τὸ πείραμα ἔγινε καὶ ἀπέτυχε. Διότι οἱ μὲν τῆς λογίας παραδόσεως καὶ οἱ διδάσκαλοι τὴν ὠθησαν πρὸς τὴν κατασκευὴν τῆς καθαρῆς οὐσίας, οἱ δὲ οἰκοδόμοι τὴν ἀπερίστην ἀμέσως καὶ ἐξηκολούθησαν νὰ γράφουν τὴν δημοτικὴν. Αἱ ἰδέαι τοῦ κ. Ραμᾶ εἶναι βεβαίως ἄξιαι πολλῆς συζητήσεως. Ἀλλὰ πολὺ φοβόμαι ὅτι ἡ συζήτησις, καὶ τὸ πείραμα ἀκόμη, εἰς οὐδὲν θὰ καταλήξουν. Διὰ τοῦτο ἡ ἐπιχειρηθῇ ἡ διαμόρφωσις καὶ καλλιέργεια (ὅπως γίνῃ καὶ γραπτὴ γλῶσσα) τοῦ προφορικοῦ λόγου, ὁ ὁποῖος σύγκειται ἀπὸ πολλὰ στοιχεῖα, καὶ νὰ μὴ ἐπὶζητηθῇ ἡ καλλιέργεια τῆς λαϊκῆς γλώσσης, πού δὲν ἔχει τὸ πολυσύνθετον τῆς συγκροτήσεως; Μήπως τὸ ἀπλοῦς στερον δὲν εἶναι πάντοτε καὶ τὸ φτωχότερον;

Ὁ κ. Ραμᾶς ἔθεσε τὸ ζήτημα τὸν μεθόδον αὐτὸ δὲν ἵκται νὰ τὸ ἀρνηθῇ κανεὶς. Καὶ διὰ τοῦτο αἱ γλωσσικαὶ τῶν ἰδεῶν ἵκται νὰ ἀρίστων ἀδιάφορον κανένα, πού δνευρεῖται τὴν ἀληθινὴν ἐκπαιδευτικὴν ἀνάμορφωσιν.

Γ. Ν. Χατζιδάνι, «Νεοελληνικαὶ Μελέται»

Ὁ ἀκούρατος ἐργάτης εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῆς δημοτικῆς γλώσσης μετὰ τὸν νέον ἐβδομηκονταεταῖον βιβλίον του «Νεοελληνικαὶ μελέται» δημοσιεύει παρα-

τηρήσεις του επί της ετυμολογίας μερικῶν νεοελληνικῶν λέξεων καὶ ἄλλας ἐπὶ διαφορῶν μεταβολῶν τῶν φωνηέντων τῆς νέας μας γλώσσης. Τὰς συντόμους ταύτας μελέτας τοῦ κ. Χατζιδάκι διακρίνει ἡ γνώστη ἐπιστημονικὴ βαθύτης καὶ ἡ ἐπιμέλεια περὶ τὴν εὐρεσιν τῆς ἀληθείας. Τὰς τελευταίας σελίδας τοῦ βιβλίου κατέχει ἀπάντησις τοῦ εἰς τὸν καθηγητὴν κ. Γρ. Βερναρδάκη, ὅστις συνεχίζει τὸν ἀγῶνα ἐπὶ τῆς γραφῆς τῆς λέξεως καλύτερος. Ὁ κ. Χατζιδάκις ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶναι καλύτερος ὁ κ. Βερναρδάκης θέλει καλλίτερος. Καὶ καθεὶς φέρει τὰ ἐπιστημονικὰ του ἐπιχειρήματα. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀσυμφωνίαν αὐτῶν γλωσσολόγων μας εἰς τὴν γραφὴν τῶν διαφορῶν λέξεων δὲν δικαιούται κανεὶς νὰ εὐχεται μὲ ὅλην τὴν καρδίαν καὶ καθημερινῶς, ὅπως ἐπέλθῃ συμφωνία καὶ γίνῃ παραδεκτὸν ν' ἀπλοποιηθῇ ἡ ὀρθογραφία μας διὰ νὰ ἡξεύρωμεν τέλος πάντων πῶς νὰ γράφωμεν κάθε λέξιν;

ΗΛ. Π. Β.

ΘΕΡΙΝΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ

ΕΛΘΕΕ σχεδὸν ἡ θερινὴ θεατρικὴ περίοδος, χαρακτηριθεῖσα καὶ αὕτῃ ἀπὸ τὴν ἐπικράτησιν τῶν ἐπιθεωρήσεων καὶ τῶν ἔργων τῶν ἐστρημένων οἰασδήποτε ἀξίας. Αἱ κλίσεις τοῦ κοινοῦ ποτὲ βέβαια δὲν ὑπῆρξαν ἀξιοθαύμαστοι καὶ ἐκ τῶν ἀσχολουμένων μὲ τὸ θέατρον εὐδοκίμησαν μόνον ὅσοι ἦσαν πλησιέστεροι πρὸς αὐτάς· ἰδίως ἀρέσκειται εἰς τὰς εὐκόλους ἀστείότητας καὶ εἰς ἕνα ἐλαφρὸν οἰονδήποτε τραγούδι διὰ τὸ εἶδος αὐτὸ δὲν εἶναι δύσκολον· γελᾷ καθ' ὅλον τὸ καλοκαίρι καὶ ἐπιμελεῖται τὴν χώνευσίν του ὕστερα ἀπὸ τὴν νύκτα καὶ τὴν νοχέλειαν τοῦ χειμῶνος, εἶναι σάν ἕνα βάρβαρος πρίγκιπας, πού γυρνᾷ καὶ διασκεδάζει εἰς τὴν Εὐρώπῃ. Καὶ ὅπως εἶναι φυσικόν, ἀρέσκειται μᾶλλον εἰς τὰς γυναῖκας τοῦ θεάτρον· ἀπ' ἐδῶ ἐξηγεῖται διατὶ ἔχομεν δοξασμένας πρωταγωνιστρίδας καὶ δημοφιλεῖς καὶ δὲν ἔχομεν δημοφιλεῖς πρωταγωνιστάς· ἄσχετα μὲ τὸ ὑποκριτικόν των τάλαντον τὸ κοινὸν εἶναι ἐνθουσιασμένον μαζί τους· αὐτὲς οἱ μεθυσιτικὲς κυρίες δὲν ξέρουν μόνον νὰ τραγουδοῦν, ἀλλὰ καὶ μὲ πόσῃ χάρῃ σηκώνουν τὰ ρούχα τους, πόσο θελκτικὰ τινάζουν τὸ πόδι τους στὸν ἀέρα! Δι' αὐτὸ καὶ ἡ κίνησις ἡ θεατρικὴ ζωοῦρει εἰς τὸ τέλος τῆς περιόδου, ὅποτε δίδονται κατὰ σειράν αἱ εὐεργετικαὶ τῶν γυναικῶν τοῦ θεάτρον· μέσα εἰς τὰς θορυβώδεις πανηγύρεις καὶ τὰς ἐπευφημίας τοῦ ἀστικοῦ πλήθους περνάει ὁ κόσμος τῶν δανδήδων τῆς Ἀνατολῆς καὶ μὲ ἀσιατικὴν γενναιοῦτητα γεμίζει τὴν σκηνὴν ἀνθὴ καὶ πολυτίμητα δῶρα. Τίποτε περισσώτερον ἀπ' αὐτὸ δὲν θὰ ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ ἀναφέρῃ διὰ τὴν θεατρικὴν κίνησιν. Ἀλλὰ αὐτὸ βέβαια δὲν εἶναι τέχνη. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν πού ἀπεσφύρη ἀπὸ τὴν Νέαν Σκηνὴν ὁ Κ. Χρηστομάνος καὶ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς δράσεως τοῦ κ. Οἰκονόμου εἰς τὸ Βασιλικόν, μίαν ἐποχὴν πολιτισμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρον, πού τὴν διέκρινε λεπτὸν γούστο καὶ ἀνώτερη πνευματικότης ἀπὸ τῶν ἔργων, τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ παιξίματος τῶν ἠθοποιῶν, ἕως εἰς τὸ γοβάκι τῆς τελευταίας θεατρίας καὶ ἕως εἰς τὴν μορφήν τοῦ θεατρικοῦ προγράμματος· ἀπὸ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἀνέκυψε καὶ ἐπλημύρυσεν ἕως εἰς τοὺς δρόμους τῆς πόλεως, ἕως εἰς τὰ προγράμματα τοῦ θεάτρον, ἕνα κύμα βαρβαρότητος πού κοντεύει νὰ ἐξαφανίσῃ κάθε ἔγνος τῆς προσπάθειας τῶν μοναδικῶν αὐτῶν διδασκάλων τῆς θεατρικῆς τέχνης ἐν Ἑλλάδι. Αἱ πρωταγωνίστριαι, αἵτινες ἐγένοντο διευθύντριαι θιάσων, μετέβαλον τὸ θέατρον εἰς οἶκον ἐμπορίου, ἵνα ἐπαρκοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας τὰς ὁποίας ἐδημιούργησαν

δι' ἐαυτάς καὶ δὲν κάμνουν καμίαν θυσίαν πλέον διὰ τὴν τέχνην· ἀπ' οὗτου αὐταὶ διευθύνουν θέατρον, κάθε προσπάθεια εἰς τὸ θέατρον ἔλειπεν. Ὅλα τοῦ παρελθόντος ἐβρουκολάζισαν, ἔργα καὶ ιδέες καὶ γούστο καὶ παιξίμο εἰς ὅλα· καὶ αὐταὶ αἱ δύο πρωταγωνίστριαι τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς, τὰ πνευματικὰ τέκνα τῶν δύο διδασκάλων, βλέπει κανεὶς, ὅτι ὅσο περισσώτερον ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς χειραφεσίας των, τόσο ὀλιγώτερον πλέον παρουσιάζουν τὸ πνεῦμα καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς διδασκαλίας πού ἔλαβον. Οὕτω ἐπανέρχονται εἰς τὴν σκηνὴν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰ ξεφωνητὰ τοῦ παρελθόντος, αἱ ἄμετροι καὶ ἀνυπολόγιστοι κινήσεις, τὸ ἀνυπολόγητον καὶ ἡ ἀκαλαισθησία καὶ ἀπαιδευσία τῶν ἠθοποιῶν τῆς ἄλλοτε. Καὶ θὰ μείνουν ἀξέχαστον παρελθόν εἰς τὸν νοῦν τῶν ὀλίγων πιστῶν αἱ πνευματικαὶ ἐσπέρας τῆς Νέας Σκηνῆς καὶ αἱ ἐνδοξοὶ νύκτες τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρον, ὡς μία ἄληθινὴ καὶ γενναία κίνησις πρὸς ἀναγέννησιν τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρον.

Διὰ τοῦτο ὀφείλει νὰ ἐξαρθῇ ἀντιθέτως ἡ ὑπέροχος προσωπικότης τοῦ κ. Οἰκονόμου ἐν τῇ συγχρόνῳ θεατρικῇ τέχνῃ καὶ νὰ σημειωθῶν, ὡς μία ὅσις καὶ μία εὐτυχία, αἱ ὀλίγαι παραστάσεις τὰς ὁποίας ἔδωκε κατὰ τὸ θέρος. Νὰ εἴπῃ κανεὶς ὅτι ἡ ἑλληνικὴ σκηνὴ δὲν ἐγνώρισε τὸν ὁμοῖόν του δὲν θὰ εἶναι ἀρκετὸν· οἱ τύποι τοὺς ὁποίους ἐδημιούργησε τοῦ Ὁσβάλδου, Οὐίλνιζ Μπρέντελ, Ράνκ, Κράμπτον, Φρόιτσην, Μπόρμαν, Μπαράνσκη, Μπρογκρόγκελ, Ναρκίσσου, Μεριστοφελῶς κ.τ.λ. θὰ παραμείνουν μοναδικοὶ ὄχι μόνον εἰς τὴν ἑλληνικὴν σκηνὴν ἀλλὰ θὰ ἠδύνατο νὰ συγκριθοῦν μὲ τὰ ἀριώτερα παρόμοια δημιουργήματα τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ θεάτρον. Ὅμως μίαν τελευταίαν παράστασιν τῆς Λουίζης Μύλλερ, τοῦ Σίλλερ, ὀφείλει νὰ τὴν ἀναφέρῃ κανεὶς ὡς ἐξαιρετικὸν δείγμα τῆς μορφωτικῆς του δυνάμεως· ἐδίδετο ὡς εὐεργετικὴ τῆς μαθητρίας του Δσος Τατιανῆς Βέλμου, ἡ ὁποία ὑπὸ τὴν προστασίαν του ἔκαμινεν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ἐπίσημον ἐμφάνισίν της πρὸ τοῦ Ἀθηναίου κοινού. Ὁ ἴδιος ἔπαιξε τὸν Μύλλερ· συνήθως, ἕως τώρα, ἔπαιξε τύπους ἐκ τῶν νικημένων τῆς ζωῆς τρόπον τινα, χαρακτηριστοὺς τοὺς ὁποίους διέκρινε ἀνωτέρα σκέψις, πνεύματα ἀγαθὰ πεσμένα, τὰ ὁποία ἡ ἥττα τους τὰ κάμνει νὰ σαρκάζουν μὲ τὸν ἑαυτὸν τους καὶ μὲ τὴν ζωὴν· καὶ αὐτὸς ὁ Μεριστοφελῆς δὲν εἶναι κατὰ βάθος παρὰ ἕνας τέτοιος τύπος· ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι εἰς αὐτοὺς τοὺς τύπους εἶναι τὸ φῶς του, ἡ εἰδικότης του καὶ ἡ προτίμησις του. Ὅμως εἰς τὴν Λουίζαν διέπλεσεν ἕνα Μύλλερ ὁ ὁποῖος καὶ μόνος θὰ τοῦ ἀρκοῦσε εἰς ἄλλον τόπον νὰ τὸν κάμῃ ἐνδοξον. Ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἦτο ὅλος ὁ θιάσός του, ὁ ὁποῖος τὸν ἐβουόησε· εἶναι ἕνας θιάσος μικρός, τὸν ὁποῖον συνέπηξε καὶ ἐμόρφωσεν ἐκ τοῦ μηδενὸς σχεδόν· μὲ αὐτὸν κάμνει τὰς καλλιτεχνικὰς του περιπλανήσεις εἰς τὸ ἔξωτερικόν, ὅταν εἰς τὰς περιόδους τῆς μελαγχολίας του καταλαμβάνεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μοναξιάς· καὶ μὲ αὐτὸν ζῇ τὴν ἰδιότυπον καὶ ἀφανὴ ζωὴν εἰς τὴν ὁποίαν κλίνει τὸ δύσθυμον πνεῦμα του ἀπὸ τινος. Τί νὰ εἴπῃ κανεὶς διὰ τὸ ἁρμομονισμένον παίξιμον τῶν νέων αὐτῶν, πρωτοπειρῶν σχεδόν εἰς τοὺς μεγάλους αὐτοὺς ῥόλους; τί νὰ εἴπῃ διὰ τὴν θερμότητα καὶ τὸ πάθος μὲ τὸ ὁποῖον ἠγωνίσθησαν κοντὰ εἰς τὸν μεγάλον τους διδάσκαλον; Ἡ ὅλη παράστασις διεξήχθη εἰς χαμηλοὺς τόνους καὶ ἔκαμινεν ἐντελῶς ἰδιάζουσαν ἐντύπωσιν, νεωτερίζουσα ὅπως ἦτο εἰς ὅλην τὴν τεχνικὴν τῆς ἥτο ὡς νὰ ἔπαιζαν μᾶλλον εἰς ἕνα σαλόνι ἐξηφανίζετο ἀπὸ τὴν σκένψιν τους τὸ κοινὸν καὶ ἐκινούνητο ὡς νὰ ἔλειπε πραγματικὰ καὶ ὡς αὐτοὶ νὰ ἦσαν οἱ πραγματικοὶ ἥρωες ἐνός πραγματικοῦ δρά-

ματος, τὸ ὁποῖον ἐντελῶς κατὰ σύμπτωσιν ἐβλέπομεν ἀόρατοι. Αὐτὸ εἶναι ὅλον τὸ ὕψος τῆς σχολῆς τοῦ κ. Οἰκονόμου· καὶ ἡ ἀρχὴ του εἶναι, «τὸ πᾶν ἡ ὑπόκρισις». Μία ὑπόκρισις πραγματικὴ, μὲ τὰ πάθη τῆς βαθύως ἀνθρώπινα, καὶ μὲ τὴν ψυχολογίαν τῆς τόσο λεπτῆς καὶ μελετημένης καὶ εἰς τὰ ἐλάχιστα, ὥστε νὰ καταντᾷ ἐπιστημονικὸν δοκοῦμεντο. Εἶναι αὐτὸ τὸ γνήσιον ὕψος τῆς ρωσσονοβηγικῆς θεατρικῆς Σχολῆς, τὸ ὁποῖον ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Στρίντμπεργ τὴν ιδέαν τοῦ ἰδιότυπου μικροῦ θεάτρον του. Καὶ εἶναι αἱ ιδέαι τὰς ὁποίας συστηματικὰ ὑπεστήριξεν εἰς τὴν Γαλλίαν πρῶτος ὁ Ἀντουάν πολεμῶν τὴν παράδοσιν τῆς Γαλλικῆς κωμῆδος· ἐξέλιξις τῶν ιδεῶν αὐτῶν, τραβηγμένων εἰς τὰ ἄκρα, δύναται νὰ θεωρηθῇ, ἀπ' ἐνός τὸ θέατρον π. χ. πού παίζει τὰ ἔργα τοῦ Σαίξπηρου χωρὶς σκηνοθεσίας, ἀλλὰ μέσα εἰς ἕνα σημερινὸν σαλόνι μὲ κοστούμια τῶν Σαίξπηρικῶν ἡρώων· καὶ ἀπ' ἑτέρου τὸ ἄλλο θέατρον εἰς τὸ ὁποῖον παίζουν ἔργα χωρὶς σκηνὰς καὶ χωρὶς κοστούμια· ὅπου παίζουν τὸν Μεριστοφελῆ π. χ. μὲ φράκον, κατὰ τὸν τρόπον πού τραγουδοῦν ὁ ἕνα σαλόνι τὴν Κάριεν μὲ συνηθισμένη τουαλέτα. Ἦτο σάν μιὰ σειρά ἐπιδείξεων ὑποκριτικῆς δεξιότητος. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν εἶχον ἀφαίρεσιν ἀπὸ τὸ ἔργον ὅλας τὰς φράσεις τὰς ὑπερβολικὰς, τὰς ὑπερλυρικὰς τοῦ Σίλλερ, αἱ ὁποῖαι δὲν θὰ ἐσυμβιβάζοντο μὲ τὸ σημερινὸν αἶσθημα τοῦ θεατοῦ καὶ μὲ τὴν φυσικότητα καὶ τὸν ρεαλισμὸν τοῦ παιξίματος· τὸ διὰβημα εἶναι λίαν τολμηρὸν βεβαίως, διότι δίδεται εἰς τὸν ὑποκριτὴν μεγάλη ἐλευθερία ἐνεργείας καὶ ὅλα ἐξαρτῶνται πλέον ἀπὸ τὴν προσωπικὴν του ἰκανότητα. Ἀλλὰ προκειμένου διὰ τὸν κ. Οἰκονόμον τὸ ἐγγεῖρημα, ὅχι μόνον δὲν εἶναι δύσκολον, ἀλλὰ τοῦ δίδεται οὕτω εὐκαιρία νὰ διαπλάτῃ ῥόλους οἱ ὁποῖοι εἶναι καθαρά δημιουργία. Ἐπαινος ἐπίσης ὀφείλεται καὶ εἰς τὴν πρωταγωνιστοῦσαν τοῦ θιάσου· ἡ ὁποία κατάρθωσε νὰ παίξῃ μὲ θερμότητα καὶ τρυφερότητα καὶ νὰ διαπλάσῃ μίαν Λουίζαν πολὺ παθητικὴν, παρὰ τὴν ἰσχυρὴν φωνὴν τῆς, μικρὰ, ὡς ἦτο, μέσα εἰς τὸ παρθενικὸν φῶσμά της. Ἀλλὰ τί ὑψηλαί τάσεις μέσα εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν προσπάθειαν, καὶ πόσον ὑπερβάλλουν εἰς τέχνην καὶ πνευματικότητα ὅλον τὸν ἄλλον θεατρικὸν ἐκτραχηλισμὸν.

ΑΒΓ.

ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

Τὸ Σαλόνι τοῦ Φθινοπώρου

ΜΟΛΙΣ ἔφθασε τὸ Φθινόπωρον καὶ ἀμέσως ἀνοίξε τὸ Σαλόνι του διὰ νὰ φιλοξενήσῃ εἰς τὸ Γκράν-Παλαί τὴν Ζωγραφικὴν, τὴν Γλυπτικὴν, τὴν Διακοσμητικὴν. Καὶ τὸ Φθινόπωρον βεβαίως δὲν ἔμεινε δυσανεστῆμον ἀπὸ τίς Κυρίες πού ἐκάλεσε, ἀφοῦ καθεμιά ἐπροθυμοποιήθη νὰ φέρῃ μαζί της ὅ,τι καλὺτερον ἢ τουλάχιστον πλέον ἐνδιαφέρον παρήγαγε τελευταία.

Οἱ «ἄγριοι»—οἱ τολμηρότεροι δηλαδὴ νεωτερισταὶ—ἀγριώτεροι τοῦ συνήθους. Ἄλλοτε ἐχαλοῦσαν κόσμον μὲ τὸν impressionisme, ἐφέτος ὀνομάζονται cubistes—κυβισταὶ καὶ δοξάζουν νέον θεὸν τὸν cubisme—τὸν κυβισμόν. Ἐκαταλάβατε τίποτε; Ὅχι. Λοιπὸν ἀκοῦστε τί σημαίνουν αὐτὲς οἱ περιέργες λέξεις, τὰς ὁποίας τὸ λεξικὸν τοῦ Larousse δὲν ἐπρόφθασεν ἀκόμη νὰ σημειώσῃ. Cubisme παράγεται φωνικὰ ἀπὸ τὸ cube—κύβος, καὶ ἐκφράζει τὴν νέαν τάσιν τῶν ζωγράφων νὰ βασίζων ὅλας τὰς μορφὰς ἐπὶ γεωμετρικῶν σχημάτων. Κατὰ τὴν νέαν αἰσθητικὴν κάθε μορφὴ ἡμπορεῖ καὶ πρέπει ν' ἀναλύεται εἰς τὰ στοιχειώδη γεωμετρικὰ σχήματα. Δηλαδὴ ἡ Γεωμετρία ἡ ὁποία ἕως τώρα κατεγι-

νετο ξηρά, ξηρὰ εἰς τὴν εὐρεσίαν τοῦ τετραγώνου τῆς ὑποτείνουσας καὶ τῶν δύο ἄλλων πλευρῶν, καὶ εἰς ἄλλα παρόμοια ζητήματα, ἐπῆρε χρώματα, πινέλα καὶ παλέτα καὶ τὸ ἔριξε στὴν ζωγραφικὴ. Ἔτσι λεγόμενα τὰ πράγματα—καὶ δυστυχῶς δὲν εἶνε δυνατόν νὰ λεγθοῦν ἄλλοιως—παρουσιάζουν τοὺς cubistes ὡς θορυβοποιούς παραδοξολόγους. Ἐν τούτοις τίποτε δὲν θὰ ἦτο ἀδικώτερον ἀπὸ ἕνα τοιοῦτον εἶδους χαρακτηρισμὸν. Ἐὰν διατυπώσουν ἄσχημα τὰς θεωρίας των, ἐδημιούργησαν ὅμως ἔργα ἀξιοσημείωτα καὶ αὐτὸ εἶνε τὸ σπουδαιότερον, ἀφοῦ ἕνας ζωγράφος καθήκον ἔχει μᾶλλον νὰ ζωγραφίξῃ παρὰ νὰ γράφῃ.

Ἀρχηγὸς τῆς σχολῆς τῶν κυβιστῶν εἶνε ὁ Πικασό, νέος ζωγράφος, ὁ ὁποῖος ἄρχισε ἤδη νὰ κυριεύῃ τὸ Παρίσι. Πῶς συνέλαβε τὴν ιδέαν τῆς γεωμετρικῆς ζωγραφικῆς; Ἡ παράδοσις, ἡ ὁποία ἀπέδωσε εἰς τὸ πέσιμον ἐνός μήλου τὴν θεωρίαν τοῦ Νεύτωνος καὶ εἰς τὴν σπασμωδικὴν κίνησιν ἐνός ψόφιου βατράχου τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ δυναμικοῦ ἡλεκτρισμοῦ, εὐρῆκε φυσικὰ εὐκαιρίαν νὰ εἴπῃ τὸ δικό της καὶ διὰ τὴν γέννησιν τῆς σχολῆς τῶν κυβιστῶν. Εἰς ἕνα cabaret τῆς Μονμάρτης, στὸν «Lapin Agile» ὁ Πικασό, τιμὴν διὰ τῆς γνωριμίας του τὸν φημισμένον cabaretier Fred, ἀπεφάσισε νὰ ζωγραφίσῃ κατ', ὅταν ἀκόμη ἦτο ἄγνωστος, εἰς τὸν ἀξιοθρήνητον τοῖχον τῆς γραφικῆς ταβέρνας. Ἀλλὰ ὁ τοῖχος δὲν ἦτο ὁμαλὸς καὶ ἐχωρίζετο εἰς γεωμετρικὰ σχήματα. Ὁ Πικασὸς ἐσκάρωσε ἕνα Ἀρλεκίνον, ἡ δὲ ἐντύπωσις, ἀντὶ νὰ διασπᾶται ἀπὸ τὴν κατάρτησιν τῆς συνολικῆς μορφῆς, ἐξώρηνε καταπληκτικὰ. Τὸ τυχαῖον αὐτὸ γεγονός ἀνήγαγε ὁ Πικασὸς εἰς σύστημα καὶ ἔτσι ἐγεννήθη ὁ κυβισμός, ὁ ὁποῖος ἕως τώρα τουλάχιστον φαίνεται καλορίζκος.

Εἰς τὸ Σαλόνι τοῦ φθινοπώρου δὲν ὑπάρχουν μόνον «ἄγριοι». Μία αἰθουσα παραδείγματος χάριν εἶνε ἀφιερωμένη εἰς τὸν Πικασό, τοῦ ὁποῖου ἐκτίθεται πλουσία συλλογὴ μοναδικῶν eaux-fortes. Ἄλλη αἰθουσα περιλαμβάνει δολέκλιον σχεδὸν τὸ ἔργον τοῦ Henry de Groux. Ὁ Φλαμανδὸς αὐτὸς καλλιτέχνης εἶχε τόσον ἀποσυρθεῖ ἀπὸ τὴν κοσμικὴν κίνησιν, ὥστε πολλοὶ τὸν ἐθεωροῦσαν νεκρόν. Ἀποτραβηγμένος εἰς ἕνα ἐρημικὸν ἐργαστήριον, ἐπραγματοποίησε συγκεντρωμένος εἰς τὸν ἑαυτὸν του ἐμπνεύσεις μεγαλειώδεις. Γλυπτικῆς καὶ ζωγράφος συγχρόνως, ἐκθέτει προσωπογραφίας, συνθέσεις, τοπία, προτομάς, ἀνδριάντας. Ὑπέροχη ἡ αὐστηρά καὶ μελαγχολικὴ φυσιογνωμία τοῦ Δάντη. Σεινὰ, τραγικὰ συμβολικὴ ἡ φωνὴ τοῦ Τολστόϊ ἀπὸ τὴν ζωὴν πρὸς τὸν θάνατον.

Ὁ κ. Gsell-Maury προσπαθεῖ ν' ἀναζωογονήσῃ τὴν τέχνην τῆς τοιχογραφίας. Τὸ fresco εἶχε παραμεληθῇ πολὺ τὰ τελευταία χρόνια. Ὀλίγοι ἐπιχειροῦν νὰ φτιάξουν εἰς τοῖχους τὰς ζωγραφικὰς των συλλήψεις. Ἀλλὰ ἰδοὺ σήμερον ὁ κ. Gsell-Maury ἀφοσιώνεται εἰς τὴν τοιχογραφίαν, ἐνῶ ὁ Rodin, ὁ μέγας Rodin ἐτοιμάζεται νὰ διοκομήσῃ τοὺς τοίχους τοῦ σεμιναρίου τοῦ Saint-Sulpice, ὅπου θὰ μετακομισθῇ προσεχῶς τὸ μουσεῖον τοῦ Λουξεμβούργου. Δὲν ἔχω τὴν ιδέαν ὅτι θὰ ὑπάρχουν ποτὲ πολλοὶ τοιχογράφοι. Οἱ σημερινοὶ καλλιτέχνη ἐσυνήθισαν νὰ ρεπουσάρουν τὰ ἔργα των καὶ ἡ τοιχογραφία δὲν ἐπιδέχεται διορθώσεις. Ἴδου μία δυσκολία. Ἀλλὰ ἐκτὸς αὐτῆς, ἡπάρχει καὶ ἄλλη πολλὴ σπουδαιότερα. Ἡ τοιχογραφία, τέχνη διάμεσος μεταξὺ ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς, ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν καλλιτέχνην νὰ ἔχῃ ἀντίληψιν ἀπ' ἐνός μὲν τῆς γλυπτικῆς μορφῆς, ἀπ' ἑτέρου δὲ τὸ δῶρον τοῦ χρώματος. Διότι ἐὰν πρόκειται ἡ τοιχογραφία νὰ εἶνε ἀπλῶς ζωγραφικὴ εἰς τὸν τοῖχον δὲν ἔχει κανένα λόγον ὑπάρξεως.

Εἰς τὸ Σαλόνι τοῦ φθινοπώρου τὸ θέατρον τῶν

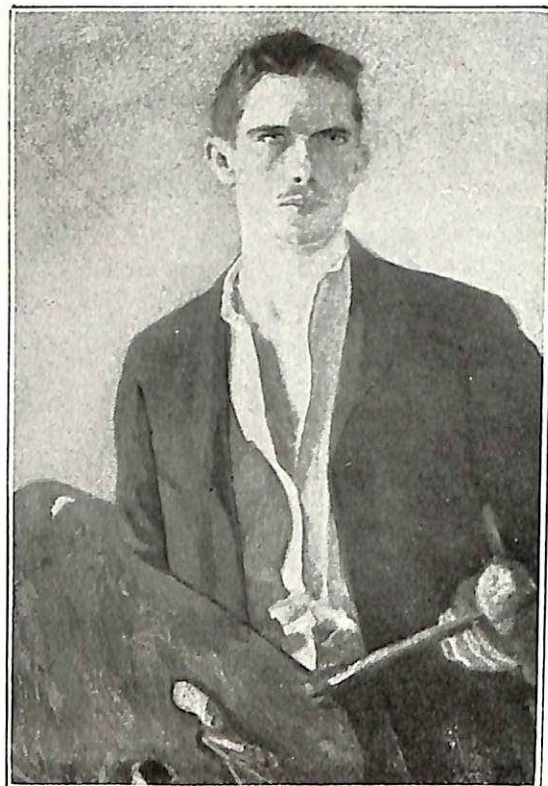
Τεχνών» εκθέτει — εις μικρόν φυσικά — τοὺς σκηνικοὺς διακόσμους διαφόρων δραματικῶν ἔργων, σχεδιασμένους ἀπὸ γνωστῶν ζωγράφων. Ὁ D'Espagnat, ὁ Dethomas, ὁ Dresa παρουσιάζουν μὲ τέχνην μοναδικήν δωμάτια φτωχικά καὶ μαγικά παλάτια. Καὶ ἀλήθεια, τί διαφορὰ εἰς τὴν σημερινὴν αἰσθητικὴν τοῦ σκηνικοῦ διακόσμου. Ἄλλοτε οἱ σκηνοθέται, καὶ ὁ Ἀντουάν περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἐπεδίωκαν τὸν αὐστηρὸν ῥεαλισμὸν τοῦ σκηνικοῦ διακόσμου. Ἡ κρεβατοκάμαρα ἐπρεπε νὰ εἴναι ἀπολύτως καὶ ἀπλῶς μία πραγματικὴ κρεβατοκάμαρα. Σήμερον εἰς τὰ προοδευτικὰ θέατρα, ὅπως τὸ «Théâtre des Arts», ἡ σκηνοθεσία ἐγείνεται πλέον αὐθαίρετη ἐκ πρώτης ἀντίληψως, ἀλλὰ εἶναι στενότερα συνδεδεμένη μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἔργου. Ἡ δουλικὴ ἀντιγραφὴ τῶν διακόσμων μέσα εἰς τοὺς οὐσίους κινούμεθα ὡς ὄντα πραγματικά δὲν ἔχει πέρασι πλέον. Ἀφοῦ τὸ δραματικὸν ἔργον δὲν εἶναι πιστὴ ἀναπαράστασις τῆς ζωῆς, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν καὶ ὁ διάκοσμος πρέπει νὰ εἴναι καλλιτεχνικὴ δημιουργία.

Α. ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΜΟΝΑΧΟΝ

Ζωγραφικὴ κίνησις

Ὁ ζωγραφικὸς καὶ γενικὰ ὁ καλλιτεχνικὸς κόσμος τῆς Γερμανίας ἦτο τοὺς τελευταίους μῆνας εἰς ζωηρὰν ἀναστάτῳσιν, προκληθεῖσαν ἀπὸ ἐν φυλλάδιον τοῦ ζωγράφου Βίννεν, ποὺ ἐκυκλοφόρησε ὡς διαμαρτυρία τῶν Γερμανῶν ζωγράφων ἐναντίον τῆς ἐπιδρομῆς τῆς ξένης τέχνης εἰς τὸ γερμανικὸν ἔδαφος. Καὶ πράγματι τὰ τελευταῖα ἔτη, ὅχι μόνον τὰ ἰδιωτικά καλλιτεχνικά πρατήρια ἤνοιξαν πλατύτερα τὰς πύλας τῶν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν τέχνην καὶ ἰδίως εἰς τὴν γαλλικὴν, ἀλλὰ καὶ δημόσια πινακοθῆκαι ἤρχισαν νὰ ζητοῦν νὰ συμπληρώσῃ τὸ κενὸν τῆς παντελοῦς σχεδὸν εἰς αὐτὰς ἀπουσίας τῶν μεγάλων Γάλλων ζωγράφων τῆς τελευταίας ἐποχῆς. Οὕτω ἡ Πινακοθήκη τοῦ Μανχάιμ ἠγόρασε ἓνα Μανὲ ἀντὶ 110,000 φρ. καὶ ἄλλαι 500,000 φρ. ἐπληρώθησαν ἀλλοῦ διὰ κάποιας εἰκόνας τοῦ βάν Γκόγγ. Εἰς τὸν θαυμασμὸν αὐτὸν πρὸς τοὺς ξένους ζωγράφους ἐν μέρος τῶν Γερμανῶν εἶδε ἓνα κίνδυνον τῆς γνησίας ἐθνικῆς τέχνης καὶ ἠνώθη μὲ τὴν διαμαρτυρίαν τοῦ Βίννεν. Ἐμποροὶ καλλιτεχνικῶν ἔργων, ὡς ὁ Κασσίρερ τοῦ Βερολίνου, τεχνοκρίται, ὡς ὁ Μάιερ Γκραίφε, ὁ συγγραφεὺς τῆς «Ἐξελίξεως τῆς νεωτέρας ζωγραφικῆς», καλλιτέχνη τῆς περιωπῆς τοῦ Λίμπερμαν καὶ τοῦ Κορίντ κατηγορήθησαν διὰ τὴν ὑποστήριξιν ποὺ κáμινουν εἰς τὸ ἀλλοδαπὸν καὶ διὰ τὸν ἀπερίφραστον θαυμασμὸν τῶν πρὸς τοὺς μεγάλους Γάλλους ἐμπρεσιονιστάς, ἡ γερμανικὴ βαθύτης, ἡ γερμανικὴ φαντασία καὶ τὸ γερμανικὸν αἶσθημα ἀντετάχθησαν ἐναντίον τῆς γαλλικῆς ἐλαφρότητος καὶ ἐπιπολαιότητος, ὁ Ρέτελ, ὁ Μέτσελ, ὁ Λάιπλ, ὁ Μπαϊκλιν καὶ ὁ Μαρε ἐπεδείχθησαν ὡς ὑγιὴ πρότυπα ἀπέναντι τῆς ἄρρωστης τέχνης τῶν βάν Γκόγγ καὶ τῶν Σεζάν καὶ Πισσαρό, περιοδικὰ κ' ἐφημερίδες, ζωγράφοι καὶ τεχνοκρίται διεσταύρωσαν τὰ βέλη τῶν, ὁ σύνδεσμος τῶν ἐν τῷ γίνεσθαι ζωγράφων τοῦ Μονάχου νιοθέτησε τὴν διαμαρτυρίαν τοῦ Βίννεν καὶ τὸ περιοδικὸν τοῦ συνδέσμου αὐτοῦ ἐκίνησε ἀληθινὴν σταυροφορίαν ἐναντίον τῆς ὀλεθρίας γαλλικῆς ἐπιρροῆς. Ἐν τούτοις ὅχι μόνον διαφαίνεται μεταξὺ τῶν γραμμῶν, ἀλλὰ καὶ ὁμολογεῖται καθαρά ὅτι ὁ ἀγὼν εἶναι καθαρὰ οἰκονομικὸς. Εἰς τὴν διαμαρτυρίαν τοῦ Βίννεν σημειώνεται, ὅτι ἐνῶ ἡ εἰσαγωγὴ εἰκόνων εἰς τὴν Γερμανίαν ὑπερβαίνει τὰ 20 ἑκατομ. φρ.,

Ὁ ζωγράφος Α. Βάισγιέρμπερ

ἡ ἐξαγωγή μόλις φθάνει τὰ 12. Καὶ ἔτσι ἐξηγεῖται ὁ πολὺς θόρυβος καὶ ὁ ἱερὸς φανατισμὸς.

Ὁ ἀνωτέρω ἀναφερθεὶς σύνδεσμος τῶν νέων ζωγράφων τοῦ Μονάχου εἶναι νεοσύστατος ἀκόμη καὶ ἡ ἐφετινὴ ἐκθεσις ποὺ διοργάνωσε ἀνεῦ κριτῶν εἶναι μόλις ἡ δευτέρα. Οἱ ἐν τῷ γίνεσθαι αὐτοὶ καλλιτέχνη, ὅπως ὀνομάζονται μόνον τῶν, ἀγανακτιμένοι μὲ τὴν συντηρητικὴν τῶν ἀγωνοδικῶν τῆς Σετσεσιόν, ἀπεφάσισαν νὰ σπάσουν τὰ δεσμὰ, καὶ οὕτω ἵδρυσαν τὴν «Ἐλευθέραν ἔκθεσιν». Μερικοὶ καλοὶ, σημαντικοὶ ζωγράφοι, ὅπως λ. γ. ὁ Φελδμπάουερ, ἔλαβαν μέρος εἰς τὴν ἐπιχείρησιν καὶ φυσικά ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀτομικῆς καλλιτεχνικῆς ἐλευθερίας, μόνον ὡς πρόοδος δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ αὕτη. Ὁ ἐπισκέπτης ὅμως τῆς ἐκθέσεως παρὰ τὰ ὀλίγα μετρούμενα καλὰ ἔργα, ποὺ θὰ ἠμποροῦσαν νὰ κρεμασθοῦν εἰς κάθε καλὴν ἐκθεσιν, βλέπει μὲ λύπην τὸν τὰ πλέον ὀδυνηρὰ ζωγραφικὰ φαινόμενα. Ἀπὸ τὸν ἐκτροχιασμὸν ἔδω εἰς παντοειδῆς ἐκζητήσεις καὶ τὴν ἐπιδίωξιν ἐντυπώσεως πέφτει ἐκεῖ εἰς τὴν βανασοτέραν ἀκαλασθησίαν. Καὶ τὸ αἶσθημα τῆς ἀνίας εἶναι τόσον, ὥστε ἐρωτᾷ κανεὶς διατί νὰ ζωγραφίζῃ ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος ἐνὸς δὲν ἐννόησε ἀκόμη τί σημαίνει τέχνη. Καὶ ὅσον καὶ ἂν εἶναι φίλος τῆς ἐλευθερίας, ἀκούσιος τοῦ γεννᾶται ἡ ἐπιθυμία τῶν κριτῶν.

Ἀλλὰ καὶ αἱ ἐκθέσεις τῆς Σετσεσιόν καὶ τοῦ Γκλάς Παλάστ, ὅσον καὶ ἂν, ἰδίως ἡ πρώτη, ἴστανται εἰς ἀπείρως ἀνώτερον καλλιτεχνικὸν ἐπίπεδον ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν, δὲν προσέφεραν ἐφέτος τίποτε τὸ ἐξαιρετικὸν διὰ τὸν αὐστηρὸν κριτὴν. Οὐτε οἱ πρωτεύοντες τῆς Σετσεσιόν, ὁ Ἀμπερμαν, ὁ Κέλλερ, ὁ Στούκ, ὁ

πολὺς Τούγγελ, ὁ ἔξοχος προσωπογράφος Σαμπέργερ, ὁ τοπιογράφος Χάιερ, οὐτε οἱ νεώτεροι ἄξιοι ὁπαδοὶ τῆς παρουσίας κατὰ νεώτερον καὶ εἰς τὸ Γκλάς Παλάστ μόνῃ ἢ ἴσως ἡ ὁμάς ἡ λεγομένη Scholle κατορθώνει νὰ ἐλκύσῃ τὸ ἐνδιαφέρον. Εἰς τὸ διαμέρισμα τῆς ἀπαντᾷ κανεὶς τοὺς κατ' ἐξοχὴν χρωματιστάς (coloristes) τοῦ Μονάχου, τὸν Λέο Πούτς, τὸν Φρίτς Ἔρλερ, τὸν Πύττενερ, τὸν Ἀϊγλερ, τὸν Αἴφερ, ποὺ ὅλοι τοὺς ἀκολουθοῦν τὴν ἰδίαν τεχνικὴν κ' ἔχουν τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἀντίληψιν χρωματισμοῦ. Ἐκτὸς αὐτῶν ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἐπίσης μία μεγάλη συλλογὴ ἔργων τοῦ πρὸ ἑτῶν ἀποθανόντος τοπιογράφου Βαλλρόϊτερ.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας κλείουν τὰς πύλας τῶν αἱ θεριναὶ αὐταὶ ἐκθέσεις καὶ ἀρχίζει νὰ συγκεντρώνεται τὸ ἐνδιαφέρον μόνον εἰς τὰ διάφορα ἰδιωτικά καλλιτεχνικά σαλόν. Ἐν ἐξ αὐτῶν, τὸ τοῦ Μπράκλ, ἐξέθεσεν ἤδη αὐτὸν τὸν μῆνα μίαν συλλογὴν ἔργων ἐνὸς ἐκ τῶν νέων ζωγράφων τοῦ Μονάχου, τοῦ Ἀλβέρτου Βαίσιγγερμπερ. Ἀπὸ ἐτῶν ἤδη εἶναι γνωστὸς ὁ Βαίσιγγερμπερ καὶ αἱ πρῶται ἀπαρχαὶ του εἶχαν χαιρετισθῇ μὲ μεγάλας προσδοκίας. Ἐξέθετε πάντοτε εἰς τὴν Σετσεσιόν καὶ συνειργάζετο εἰς τὴν Jugend, τὸ γνωστὸν καλλιτεχνικὸν περιοδικόν. Ἐταξίδευσεν κ' ἐσπούδασε στὸ Παρίσι, ἐπηρεάσθη ἀπὸ τὸν ἐφήμερον καὶ παισὶ γνῶδῃ παρισινὸν συρμὸν καὶ πολλοὶ ἦσαν μέχρι χθὲς ἀκόμη οἱ ἀπογοητευμένοι ἀπὸ τὴν ἐξέλιξιν του αὐτῆν. Εἰς τὴν ἐκθεσίν του ὅμως τώρα, τὴν πρώτην συνολικὴν ἐμφάνισιν ποὺ κáμνει, παρουσιάζεται μὲ ὅλην τὴν πρωτογενῇ ὁρμὴν του, τόσον δυνατὸς καὶ συναρπαστικὸς, ὥσαν ἔξαφνα ἀπὸ τὴν κούκλαν τῆς χθὲς νάνεπῃ δῆσε ἓνας γίγας. Δύο προσωπογραφίαι του περασμένων ἐτῶν, ἀληθινὰ ἀριστουργήματα εἰς σκοτεινοὺς τόνους, ἐνεργοῦν ὡς ἀποκάλυψις, ὥστε νὰ μὴν ἠμπορῇ νὰ τὰ λησμονήσῃ ὁ θεατὴς. Ἡ νέα του ὁμοῦς ἐξέλιξις φέρεται πρὸς τὸ φῶς. Ἐγινε χρωματιστὴς λεπτὸς, ἀπλός. Οἱ τόνοι του εἶναι διαφανεῖς, ὡς νὰ πλέουν εἰς τὸ χρῶμα. Εἰς τὸ «Μαρτύριον τοῦ Ἀγ. Σεβαστιανοῦ», ἡμιάν ἀπὸ τὰς νεωτάτας ἐργασίας, τὸ σῶμα εἶναι ἀπαραιτήτως ὡραιότητος, κρεμασμένον μόνον εἰς τὸ δάσος ραμῖλλον ὡραιότητος, κρεμασμένον μόνον εἰς τὸ δάσος μεταξὺ μεγάλων κορμῶν δένδρων μ' ἓνα κναοῦν πανὶ στὸ δεξιὸν πλευρόν. Ἐπειτα πάλιν ἡ εἰκὼν μίας ἀραπίνας καθισμένης γυμνῆς καὶ καπνίζούσης, μὲ βάθος μίαν πρασινοκόκκινην ζωηρὰ ἀνθοποιόζιλτον κουρτίναν! Ἐνα κίτρινον ὕφασμα δεξιὰ ἐπάνω στὸ κάθισμα κáμνει τόσον μεγάλην χρωματιστικὴν ἐντύπωσιν μὲ τὴν λάμψιν του παρὰ τὸ μελαγχρὸν σῶμα. Καὶ τὸ γυμνὸν τῆς ἄλλης ἀραπίνας καὶ τὸ ἄλλο γυναικεῖον γυμνὸν μὲ τὸ κόκκινον βάθος καὶ τὸ «Θερινὸν ἀπόγευμα» καὶ τὸ ἀπεριγράπτως ζωντανὸν καὶ συναρπαστικὸν πορτραῖτο τοῦ Μάξ Ἀλμπε, τοῦ γνωστοῦ συγγραφέως τῆς «Νιότης», εἶναι εἰκόνες ποὺ εἶχε καιρὸν νὰ ἰδῇ ὁμοίως τῶν τῶν Μοναχῶν καὶ ὁμιλοῦν ὅτι ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἐπιτέδου τῆς γερμανικῆς ζωγραφικῆς θὰ γίνῃ μόνον μὲ θετικὴν ἐργασίαν καὶ ὅχι μὲ θόρυβον καὶ ἐθνικιστικὰς κραυγὰς καὶ ἀποκλεισμὸν τοῦ ξένου.

Μοναχον, Ὀκτώβριος 1911

ΘΑΝΟΣ ΒΛΕΚΑΣ

Η ΜΟΔΑ

Ἀς συγκαταλεχθῇ λοιπὸν μεταξὺ τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Σήμερον ἡ γραμμὴ, ὁ συνδυασμὸς τῶν ἀποχρῶσεων — γιὰ τὴν δὲν ἔχομεν τὰ ὁρισμένα χρώματα στὶς καλλιτεχνικὰς ἀμφιέσεις — ἡ ἁρμονία τῶν πτυχῶν καὶ ἀκόμη τὸ ταίριασμα τῶν ὕφασμάτων εἶναι σκέλης σχεδιαστῶν μὲ λεπτὴν ἀντίληψιν καὶ εἶναι πέταγμα φαντασίας ζωγράφων μὲ καλαίσθησιν καὶ μὲ βα-

Βυζαντινὸν φόρεμα διὰ βράδυ
Φωτογρ. Ἐπ. Ξανθοπούλου

Από τα τελευταία κτενίσματα
Φωτογρ. Έπ. Ξανθοπούλου

θειαν αισθητική. Ένα φόρεμα σύμφωνον με την συνολικήν έκφρασιν της γυναίκος δέν είνε πειά έργον ραπτρίας αλλά έργον καλλιτέχνιδος. Κι' αν θέλωμεν νά πάμε μαζύτερα, τὸ ντύσιμο είνε ένα μεγάλο γνώρισμα καὶ μιὰ κτυπητὴ ἐκδήλωσις τοῦ ἰδιοῦ ἀνθρώπου. Καὶ μαζὺ μετὰ τὸ ντύσιμο, τὸ βῆμα, ἡ κίνησις, — ἡ σκιαγραφία πού βλέπομεν νά περνᾷ ἐκεῖ κάτω ἀπλὴ εἴτε πολυσύνθετη, καλόγραμμη κι' εὐγενική σάν καὶ ἀπὸ ὄνειρο εἴτε ἀσχημὴ σάν ἑνας ἀψυχὸς ὄγκος.

Έτσι ὅταν σκεφθῇ κανεὶς, βρίσκει ἀπαραίτητον νά εἰπῇ κατὰ σχετικὸν μετὰ τὴν εὐμορφὴν ἐξέλειξιν τῶν πραγμάτων πού ἤλθαν νά ἀντικαταστήσουν εἰς τὸ σῶμα τῆς γυναίκος τὰ φύλλα τῆς συκῆς. Τὸ καλὸν εἶνε ὅτι σήμερὰ τὸ ἄroma τῆς μόδας ἔπεσε σὲ χέρια καλλιτεχνῶν πού ξεύρουσιν κατὰ ποιοὺς δρόμους νά τὸ διευθύνουν. Ἡ φαντασία θέλει τώρα ἀντὶ μετὰξίνα καὶ ἄστρο ἀπὸ βελούδα γλυκύχρωμα καὶ κεντήματα ἀπὸ παχὺ ἀτημέλητον μετάξι ὅμοια μετὰ πτερὰ πουλιῶν, καὶ σύγνεφα καὶ κύματα καὶ καπνοὺς γύρω ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς γυναίκος. Κι' ὅλα αὐτὰ τὰ θέλει μετὰ τὴν φυσικώτερον σιῆς καὶ μετὰ τὸ ἀπλούστερον σχέδιον. Έτσι ἡ γυναῖκα μεταβάλλεται σὲ μάγισσα, σὲ νεράιδα, σὲ νύμφη τῶν δασῶν καὶ τῶν ποταμῶν. Καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ἐργεταὶ νά συμπληρώσῃ καὶ νά ἐκφράσῃ τὸ ἐσωτερικόν της, νά δυναμώσῃ τὸ σελάγισμά της, νά κάμῃ πειὸ ἐπιβλητικὸν τὸν ἐξακοντισμὸν τῆς ψυχῆς της — κάθε ἐξακοντισμὸν τοῦ πάθους καὶ τῆς ιδέας της. Έστε νά ἐννοηθῇ, ν' ἀγαπηθῇ πλατύτερα, κι' αὐτὴ πάλι νά αἰσθανθῇ βαθύτερα τὸν ἑαυτὸν της.

Αὐτὰ εἶνε τὰ καλὰ τῆς «μόδας» πού δέν εἶνε ἄλλο παρὰ ἡ ἐμφάνισις. Έστερα ἀπὸ χρόνια, ὅταν θά σβήσουν καὶ οἱ τελευταῖοι παρεξηγηταὶ τῆς ἀριστοτεχνικῆς ἐμφανίσεως, ἡ τέχνη αὐτὴ θά ἐπιβληθῇ ὡς καλλιτεχνία. Θὰ λέγουν: «Ὁ διάσημος ζωγράφος τῶν πτερωτῶν ἀμφιέσεων ἀπέθανε. Θάκολονθήσῃ τὴν κηδεῖαν τοῦ ὅλη ἡ ἀριστοκρατία. Ἡ βασίλισσα R. . . θρηνεὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ πειὸ ἀγαπητοῦ καλλιτέχνου της». Καὶ ποιοὺς ξεύρει ἂν κάθε νυκτερινὸ σαλόνι δέν θά μετα-

βάλλεται τότε εἰς μαγικὴν σκηνὴν τοῦ βουνοῦ, νά εἰποῦμε, πού θά συνομιλοῦν γυναῖκες ντυμένες σάν λευκοῦλινες. Ὡς πού νά ξαναέλθωμεν στὰ φύλλα τῆς συκῆς — τὸ ἄπλὸν ἔνδυμα πού ὑφαίνει ἀκούραστα τὸ ἀλληλοπάτημα τῆς νύχτας καὶ τῆς ἡμέρας εἰς τὸν ἀργαλειὸν τῆς φύσεως — καὶ νά ἡσυχάσωμεν πειὰ ἐκεῖ.

Απὸ τὰ ὠραιότερα φορέματα αὐτῆς τῆς χρονιάς εἶνε τὰ βυζαντινά. Θὰ τὰ φοροῦν τῆς νύχτας μέσα στὰ φῶτα, ἀπὸ θαμβὰ μεταξωτὰ σὲ βαθειὰ πεθαμένα χρώματα, ἢ ἀπὸ ἐλαφρὰ διαφανῇ — πάλι βαθύχρωμα — σκεπασμένα μετὰ ἐλαφρὲς μουσελίνες.

Γιὰ ἀπογευματινὰς, tailleurs directoire βελουδένια εἴτε τσόχινὰ γυαλιστερά μετὰ πολὺτιμες γοῦνες.

Γιὰ τὸν δρόμον, πάλι tailleurs ἀπὸ χονδρὰ ἄγρια ὑφάσματα στολισμένα ἐλαφρὰ μετὰ στενὲς μαῦρες tresses.

Κατέλλα μεγάλα plats στρωμένα μετὰ πτερὰ ὥσαν πουπουλά — σ' ὅλον τὸν γύρον — εἴτε μικρὰ πολὺ χλωστά, ὥστε νά σχηματίζεται πυκνὴ σκιά κάτω ἀπὸ τὰ μάτια, κι' ὅλα ἀπὸ βελούδα καὶ γοῦνες.

Γόβες ἀπὸ θαμβὰ δέρματα κι' ἀπὸ βελούδα μετὰ πόρπες χουστὲς ἐπάνω σὲ πλισσαρισμένην μαῦρην μουσελίναν.

Κτενίσματα ἀτημέλητα εἰς ἀναλιντὲς πλεξίδες γύρω ἀπὸ τὸ κεφάλι. Ένα βελούδο μαῦρο τῆς σφίγγει σάν στεφάνι καὶ πιάνεται μετὰ πόρπην πού συμφωνεῖ εἰς τὸν χαρακτήρα μετὰ τὴν ἀφίεσιν. Τὸ κεφάλι ἔτσι φαίνεται ὑπερόχο — ὅταν συντείνῃ καὶ τὸ φῶς τῶν χαρακτηριστικῶν — λὲς καὶ τὸ ἀεράκι τῆς χάριτος τοῦ ἀνακάτευσσε τὰ πλούσια στιλπνὰ κύματα.

Η ΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ — ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Εἰς τὸ περιοδικὸν «αἱ Μοῦσαι», ἐδημοσιεύθησαν, ὅπως ἐγράψαμεν, ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ ποιητοῦ Ίουλίου Τυπάλδου. Εἰς μίαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Χιώτην ἀπὸ τὴν Φλωρεντίαν, ὑπὸ χρονολογίαν 4 Ἰουλίου 1877, ὁ Τυπάλδος γράφει καὶ τὰ ἑξῆς: «Καθόσον ἀφορᾷ τὴν βιογραφίαν μου, ἐπιτρέψέ μου νά σὲ ὑποβάλω μίαν φιλικὴν καὶ ἐμπιστευτικὴν παρατήρησιν. Ἐνθυμῆσαι βεβαίως ὅτι πρὸ τινος καιροῦ σ' ἐρώτησα ποίᾳς ἄλλας βιογραφίας ἐπανεήσοις θά εἰσαῖξες εἰς τὴν ἱστορίαν σου — καὶ ἡ ἐρώτησίς μου αὕτη δέν ἦτον ἄσκοπος: ὑποπεύθη ὅτι ἤθελε σὲ σύρον νά δημοσιεύσῃς καὶ βιογραφίας γυναικῶν τινῶν, δηλαδὴ νά γράψῃς παραμύθια καὶ ἐμάντευστα — πρόσθε — παρεκτός ὀλίγων ἐξαιρέσεων ἡ λεγόμενος προζομιμένης ἄλλο δέν κάμνουν παρὰ νά θέτουν τὸ ὄνομά των εἰς ξένα καὶ οὐδεμιᾶς ἀξίας συγγράμματα: διότι ὡς ἐννοεῖται οὐδεὶς χαρίζεται ἀξία λόγου συνθέματα. Δύναται τις νά προσφέρῃ εἰς μίαν Κυρίαν μίαν ἀνθοδέσμη, ἀλλ' οὐχὶ νά κηλιδώσῃ χάριν αὐτῆς τὸ σοβαρώτερον ἔργον τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, τὴν ἱστορίαν. Ἰδοὺ, φίλε μου Χιώτη, φιλικῶς καὶ ἐμπιστευτικῶς ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἐδίστασα νά σὲ πέμψω τὴν βιογραφίαν μου. Διὰ πολλὰ αἶτια δέν ἤθελα νά σὲ ὀμιλήσω περὶ τούτου, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐνόμισα φιλικὸν καθήκον νά σ' ἐκφράσω ἐλευθέρως τὴν γνώμην μου, σὺ δὲ κάμε ὅπως θέλῃς: ὅποσδήποτε ὅσα περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου σὲ γράφω πρέπει νά μείνουν θαμμένα μετὰξὺ μας».

Τὴν ὥραίαν παράδοσιν, ὅτι ἡ περιήγησις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος εἶταρὰ Φρύνῃ ἐσώθη ἀπὸ τὴν καταδίκην εἰς θάνατον δι' ἐγκλημὰ τῆς ἱερόσυλον, μετὰ τὸ ἐπιζήτημα τοῦ συνηγόρου της Ὑπερίδου νά γυνώσκῃ αὐτὴν καὶ νά θαμβώσῃ τοὺς δικαστὰς τῆς μετὰ τὸν κάλλος τοῦ σώματός της, ἐρχεται ὁ κ. Πῶλ Ζιράρ ν' ἀποδείξῃ ψευδὴ μετὰ τὸ βιβλίον τοῦ «Ὁ Ὑπερίδης

καὶ ἡ δίκη τῆς Φρύνῃς». Ὁ κ. Ζιράρ λέγει, ὅτι αἱ περισσώθεισαι μαρτυρίαι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων δέν εἶναι ἀρκεταὶ διὰ νά μᾶς βεβαιώσουν τὴν γύμνωσιν αὐτῆς, καὶ προσπαθεῖ μετὰ διάφορα ἄλλα ἐπιχειρήματα ν' ἀποδείξῃ τὸ ἀντίθετον. Ἀλλὰ ὁ κ. Ζιράρ δέν πείθει καθόλου ὅτι ἔχει δίκαιον εἰς τοὺς ἰσχυρισμούς του καὶ δι' αὐτὸ ἡ παράδοσις θά μὲν πάντοτε, ὡς μιὰ ἀκόμη ἀπόδειξις πόσον ἐλάτρευον τὸ κάλλος οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες. Οἱ κριτικοὶ καὶ ὁ τύπος ἐν γένει ὑπεδέχθησαν κακῶς τὸ βιβλίον αὐτὸ τοῦ κ. Ζιράρ.

Εἰς τὸ θέατρον «Βαριετέ» τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπαίχθη ἐπὶ πολλὰς ἐσπέρας μετὰ ἀληθινὴν κοσμοπλημύραν τὸ δράμα τοῦ τούρκου Λοριὰ βέη «ἡ Ἀλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως». Οἱ Τοῦρκοι θεαταὶ ἐχειροκροτοῦν μετὰ τὴν αὐτὴν ζωηρότητα, ὅταν ἐνεφανίζοντο εἰς τὴν σκηνὴν, καὶ τὸν Σουλτάνον Μωάμεθ τὸν Πορθητὴν καὶ τὸν τελευταῖον Ἕλληνα Ἀυτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντῖνον, τοῦ ὁποῖου ὁ Τοῦρκος συγγραφεὺς ἐξήρε τὸν ἡρώισμόν καὶ τὴν φιλοπατίαν.

Ὁ Δ' Ἀνούντζιο ἐξ αἰτίας τῆς ἐκστρατείας τῆς πατρίδος του εἰς τὴν Τριπολίτιδα ἐδημοσίευσεν εἰς τὸν «Ἐσπερινὸν Ταχυδρόμον» τοῦ Μιλάνου ἑνα θαυμασιὸν ἔπος ἀπὸ 50 τριστιχα ἐνδεκασύλλαβα. Τὸ ἔπος αὐτὸ, γεμᾶτο λυρισμὸν, ὁρμὴν καὶ περιγραφάς, πού ἐνθυμίζουσιν ὅλην τὴν περασμένην Ἰταλικὴν δόξαν, εἶναι ἑνα πολεμικὸν θούριον καὶ προτροπὴ νά κρατήσῃ ἡ Ἰταλία τὸν πόλεμόν της ἕως ὅτου νικήσῃ τελειωτικῶς.

Τὸ νέον βιβλίον τοῦ πρώην προέδρου τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν κ. Ρουζβέλτ «Ὁ νέος ἐθνικισμός» εἶναι συλλογὴ πολιτικῶν λόγων, πού ἐξεφώνησε πρὸ ἐνὸς ἀκριβοῦς ἔτους ἐνώπιον λαϊκῶν συναθροίσεων. Εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ βλέπει κανεὶς καθαρῶς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας τοῦ μέλλοντος.

Τὸ ἀσφαλέστερον μέσον διὰ νά γνωρίσῃ κανεὶς καλύτερα τὸν Γερμανὸν Ἀυτοκράτορα Γουλιέλμον Β' ἦτο νά συναθροίσῃ ὅλους τοὺς λόγους του. Καὶ τοῦτο ἔκαμεν ὁ Γάλλος κ. Ίούλιος Ἀρρέν, ὅστις ἐξέδωκε τελευταίως ἑνα τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον «Γουλιέλμος ὁ Β', τί λέγει, τί σκέπτεται». Εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ ὑπάρχουν οἱ λόγοι τοὺς ὁποῖους ὁ Κάιζερ εἶπε διὰ τὸν Γερμανικὸν στρατόν, διὰ τὸν σοσιαλισμόν, τὸν γερογερμανικὸν ἱμπεριαλισμόν, τὸν γερογερμανικὸν ναυτικὸν καὶ πρὸ πάντων διὰ τὰς σχέσεις του μετὰ τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γερμανίαν. Καὶ ἐξ ὅλων αὐτῶν ἑνα συμπέρασμα ἐξάγεται: ὅτι ὁ Κάιζερ ἐπιθυμεῖ νά εἶναι ἡ Γερμανία ἰσχυρὰ διὰ νά παραμῇ σεβαστὸν τὸ ἐδαφικὸν καθέστω τῆς Εὐρώπης ἀμαχητὶ, ἐξ ἄλλου δὲ νά μὴ τολμήσῃ ποτὲ κανεὶς νά ἐμποδίσῃ τὴν προόδον τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου της, ἀποφεύγων πάντοτε τοὺς κινδύνους καὶ τὰ ἔξοδα ἐνὸς πολέμου».

ΠΕΝΤΕ μεγάλοι ᾠδαί, ἀκολουθοῦμεν ἀπὸ τὸ Βιβλίον τῶν Λιτανειῶν διὰ τὸν νέον αἰῶνα εἶναι ὁ τίτλος τῆς ποιητικῆς συλλογῆς τοῦ κ. Πῶλ Κλωντέλ, τοῦ συγγραφέως τοῦ «Χρυσοῦ Κεφαλοῦ», τὸ ὁποῖον ὁ Μάτερλιγν, ὅταν ἐξεδόθη πρὸ τινῶν ἐτῶν, ἐχαιρέτισε μετὰ σπανίους ἐπαίνους. Τὸ νέον βιβλίον τοῦ κ. Κλωντέλ — περὶ ποιήματα μᾶλλον — εἶναι μοναδικῶς πρωτότυπον, ἂν καὶ κυριαρχῇ εἰς αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἐνὸς παραπολὺ καθολικοῦ χριστιανοῦ, βιβλίον ἀληθινοῦ ποιη-

τοῦ. Καὶ ὅμως μέσα εἰς τὸ τόσον μεγαλεῖον τῆς ἐμπνεύσεώς του, εἰς τὴν πρωτοτυπίαν του, εἰς τὴν γενναίαν καὶ ὑψηλὴν φράσιν τοῦ ἀπαντᾷ κανεὶς καὶ τοὺς στίχους αὐτοῦς:

«Μένε κοντά μου, Κύριε, ἐπειδὴ σιμώνει τὸ βράδυ καὶ μὴ μ' ἀφίνης.

«Μὴ μετὰ ἀφανίσῃς μαζί με τοὺς Βολταίρους καὶ τοὺς Ρενάν καὶ τοὺς Μισελὲ καὶ τοὺς Οὐγὼ κι' ὅλους τοὺς ἄλλους ἄτιμους!

«Ἡ ψυχὴ τους βρίσκεται μαζί με τὰ ψόφια σκυλιά, τὰ βιβλία τους εἶναι ἀνακατωμένα μετὰ τὴν κοπριά.

«Πέθαναν, ἀλλὰ τὸ ὄνομά τους ὕστερ' ἀπὸ τὸ θάνατό τους εἶναι δηλητήριο καὶ σαπίλα!»

Τὸ βιβλίον αὐτὸ πωλεῖται 40 φρ.

Ἡ συλλογὴ τῶν διαφόρων ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα ἀνῆκον εἰς τὸν Γκαίτε, πλουτίζεται διαρκῶς, χάρις εἰς τὴν προθυμίαν τῶν Γερμανῶν, ὅπως παραδώσουν εἰς τὴν ἀθανάσιαν κάθε λείψανον τῆς ζωῆς τοῦ ἐθνικοῦ τῶν ποιητῶν. Τελευταίως γηραιὰ δέσποινα τῆς Κολωνίας, ἡ Βελελμίνη Μπούφ — ἀνεψιὰ τῆς Καρλόττας Κέστνερ, πού ἐχρησίμευσεν εἰς τὸν Γκαίτε ὡς ἡρώϊς τοῦ Βερθέρου του — ἐδωρήσεν εἰς τὸ μουσεῖον Κέστνερ τοῦ Ἀννοβέρου κάμποσα ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα εἶχε προσφέρει ὁ ποιητὴς εἰς τὴν οἰκογένειαν Μπούφ, πού τότε ἐκατοικοῦσεν εἰς Βέτζλαρ. Μεταξὺ τῶν δωρηθέντων ἀντικειμένων τὴν τιμητικὴν θέσιν κατέχει τὸ γαμήλιον δῶρον τοῦ Γκαίτε πρὸς τὴν Καρλότταν.

Εἰς τὸ ἀρχαῖον κοιμητήριον Ἰακώβου τῆς πόλεως Βαΐμαρ, ὅπου ἐτάφη ὁ Σίλλερ, ἤρχισαν καθὼς λέγει κάποια Γερμανικὴ ἐφημερίς, κάπως μυστηριώδεις ἐργασίαι, ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν πλήρη ἐκταφὴν τῶν ὀστέων τοῦ ποιητοῦ. Ὁ Σίλλερ τώρα ἀναπαύεται εἰς τὸν οἰκογενειακὸν πριγκηπικὸν τάφον τῆς Βαΐμαρ, ἀλλ' ὅταν ἔγινεν ἡ ἀνοικομηδὴ τῶν λειψάνων ἀπὸ τὸ νεκροταφεῖον Ἰακώβου, ὁ σκελετός του δέν ἐξετάφη καθ' ὁλοκληρίαν. Τὰ ὑπολειφθέντα λοιπὸν ὀστά του θέλουν ν' ἀνεύρουν σήμερον καὶ τὰς γενομένας πρὸς τοῦτο ἐργασίας παρακολουθοῦν μετὰ συγκίνησιν οἱ κάτοικοι τοῦ Βαΐμαρ: πολλοὶ ξένοι καθημερινῶς τρέχουν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη διὰ νά παρίστανται εἰς τὰς ἐργασίας αὐτάς, τῶν ὁποίων τὴν διεύθυνσιν ἔχει ὁ καθηγητὴς τῆς ἀνατομίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Τυβίγγης κ. Florer.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ»

Α' Διαγωνισμός. Προθεσμία 31 Δεκεμβρίου 1911.
Θέμα: Τοπίον φθινοπωρινόν.

Β' Διαγωνισμός. Προθεσμία 31 Ἰανουαρίου 1912.
Θέμα: Σκηνὴ ἀπὸ τὰς ἐορτὰς τῶν Χριστουγέννων ἢ τῆς Πρωτοχρονιάς.

Γ' Διαγωνισμός. Προθεσμία 28 Φεβρουαρίου 1912.
Θέμα: Τοπίον χειμωνιάτικο.

Δ' Διαγωνισμός. Προθεσμία 31 Μαρτίου 1912.
Θέμα: Πορτραῖτο.

Τὴν προκήρυξιν τοῦ Διαγωνισμοῦ βλέπε εἰς τὸ τεύχος τῆς 15 Οκτωβρίου 1911.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ἀκόμη ἓνας θάνατος εἰς τὰ ἑλληνικά γράμματα, τοῦ Κωνσταντίνου Χρηστομάνου. Διὰ τὸν ποιητὴν, ποῦ ἐκτάκτως ἐτίμησε τὰ «Παναθήναια» μετὰ τὴν συνεργασίαν του, θὰ γράψωμεν εἰς τὸ ἐρχόμενον τεῦχος.

Σημ. Εἰδικαὶ βιβλιοκρισίαι δημοσιεύονται διὰ τὰ βιβλία, τῶν ὁποίων δύο ἀντίτυπα στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα μας. Τῶν ἄλλων ἀπλῶς ἀγγέλλεται ἡ ἔκδοσις.

Τὸ τεῦχος τῆς 15 Ὀκτωβρίου καθυστέρησε ἐπὶ δύο εβδομάδας, διότι ἐβράδυνε τὸ χαρτὶ τῶν «Παναθηναίων» μετὰ τὰς καθάρσεις. Ζητοῦμεν συγγνώμην ἀπὸ τοὺς συνδρομητὰς μας.

Κατ' αἰτησὶν μερικῶν καλλιτεχνῶν παρατείνουμεν τὴν προθεσμίαν διὰ τὸν διαγωνισμόν τῆς προτομῆς τοῦ Σολωμοῦ ἕως τὰς 30 Νοεμβρίου.

Ἡ Αἴγυπτος ἀποδίδει ἓνα ἀκόμη θηραυρὸν τοῦς «Ἰχθυεῖς» τοῦ Σοφοκλέους, μετὰ τοὺς πατύρους ποὺ τόσον καλὰ μᾶς διεφύλαξε.

Εἰς τὴν Βουλὴν ὠνόμασαν μαλλιαρὸν τὸν νέον καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ φίλτατον συνεργάτην μας κ. Σίμον Μενάρδον. Τὸ ἐπίθετον καταντᾷ τίτλος τιμητικὸς.

Ἡ Βρετάνη ἢ γαλλικὴ ἐπαρχία, ζητεῖ τὴν ἐλευθερίαν της ἀπὸ τὴν γαλλικὴν κυριαρχίαν. Εἰς ἓνα πατριώτικόν μανιφέστο προκηρύττουν τὸν τέλειον χωρισμὸν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν πολιτικὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ βρετανικοῦ ἔθνους: ἡ Βρετάνη εἰς τοὺς Βρετανούς.

Ὁ κ. Ροβέρτος Ρός, στενὸς φίλος τοῦ Ὁσκαρ Οὐάιλντ ἐφρόντισε ν' ἀνεγερθῇ μνημεῖον τοῦ ἀλημονήτου

ποιητοῦ εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ Περ-Λασεζ τῶν Παρισίων. Τὸ μνημεῖον εἶναι ἔργον τοῦ γλύπτου Ἰακώβου Ἑμπσταίν.

Τὸ ἐρχόμενον ἔτος εἰς τὴν Ἀγγλίαν θὰ ἐορτασθῇ ἡ ἐκατονταετηρίς τῶν γενεθλίων τοῦ μυθιστοριογράφου Καρόλου Δίκενς.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς 1910—1911 Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, Πρυτανεία Ἑμμ. Ι. Ζολώτα Ἀθῆναι.

Βυζάντιον καὶ Βυζαντινὸς Πολιτισμὸς Μέρους Β' Δ. Κ. Ἑσσελιγγ μετὰφρ. Σ. Κ. Σακελλαροπούλου. Ἀθῆναι, Σύλλογος Ὁφελίμων Βιβλίων δρ. 0.60.

Τραγούδια, Τῶνη Χριστίδη. Πόλη, Τυπογραφεῖον ἡ «Ἀνατολή» φρ. 2.

Κριτικὴς χρονογραφίας Ἐπιτομικὸς Δεκάλογος τῶν μετὰ Θεοφάνην Α. Ἀθῆναι, Βιβλιοπωλεῖον «Ἑστίας» δρ. 0.50.

Le Monde Encyclopédie Mensuelle Illustrée. Sommaire du 1er Octobre:

Un grand maître de la sculpture italienne. — Pour les émigrants, à bord des transatlantiques. — La question de l'opium. — Le canal de Panama et les États Unis. — Les Maoris de la Nouvelle Zelande à l'époque actuelle. — Le mystère de Zymbabiwe. — Une éducatrice qui accomplit des prodiges. — Le pape et la paix. — La femme et la race. — Incendies des forêts. — Les chiens parlants. — Formose: les sauvages et la colonisation japonaise. — La conquête de la lande. — Le présent par rapport à l'avenir. — Oscar wilde à Paris.

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ἐκατὸν εἰκοσιτρία ἑκατομμύρια περίσσευμα εὕρισκω... Καὶ μετὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ἑνὸς μόνον ὀφθαλμοῦ... Βεβαίως θὰ εἶναι διπλάσιον ὅταν ἔχω καὶ τοὺς δύο ὀφθαλμούς ἐν χρῆσει... — Ἀθῆναι.

